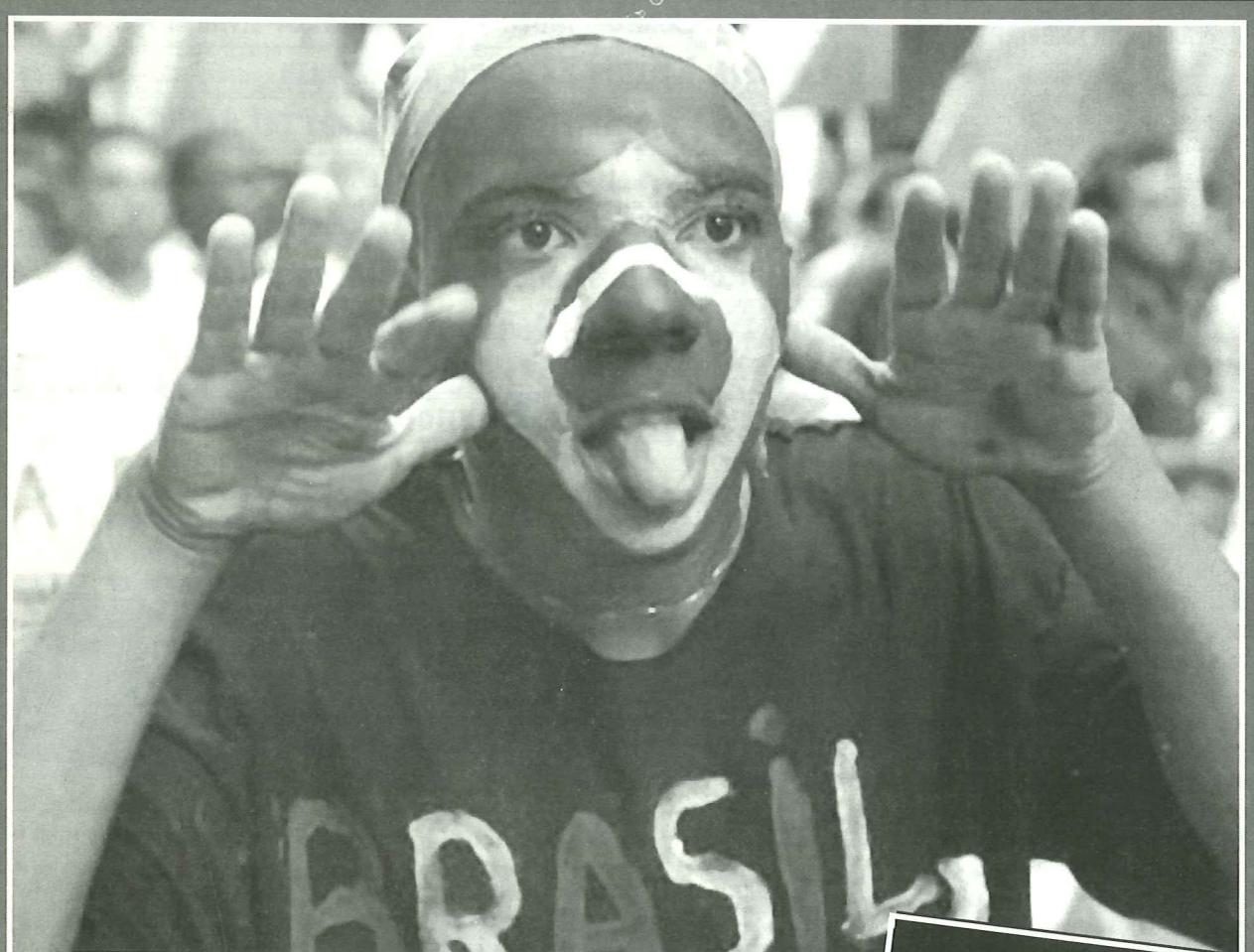

Σήματα Καπνού

ΤΕΥΧΟΣ 9 ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2001

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΆΛΛΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

<http://www.otenet.gr/alter/smokesigns.htm>

barepublicadominicanaecuadorelsalv
malaguianhaitihondurasjamaicame
maparaguayperpuertoricosurinamtri
enezuelaargentinaboliviabrazilcanad
taricacubarepublicadominicanaecuador
aguatemalaguianhaitihondurasjam
apanamaparaguayperpuertoricosur
yusavenezuelaargentinaboliviabraz
iacostaricacubarepublicadominican
renadaguatemalaguianhaitihondurasjam
araguapanamaparaguayperpuertoricosurinamtrinidadu
ruguayusavenezuelaargentinaboliviabrazilcanadachilec
olombiacostaricacubarepublicadominicanaecuadorelsal

Σήματα Καπνού

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΆΛΛΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Έκδοση της

ΟΜΑΔΑΣ
ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
για τη
ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ταχ. Διεύθυνση:
Στέκι Μεταναστών,
Βαλτετσίου 35,
1ος όροφος, Εξάρχεια

Τηλ.- Fax: 9811763

Τηλ.: 0944 422738

E-mail: ompllaam@yahoo.com

<http://www.otenet.gr/>
alter/smokesigns.htm

Τιμή: 500 δρχ.

Εξώφυλλο: Ρίο ντε Τζανέιρο, Βραζιλία,
12 Ιουνίου 2001. Διαδήλωση ενάντια
στην κυβερνητική διαφθορά και την ανεργία.
Φωτογραφία: Renzo Gostoli

Ε πιειδή πιστεύουμε ότι η αντιπληροφόρηση χρειαζεται τη σύνθεση πολλών και διαφορετικών απόψεων, και επειδή οι αναγνώστες/τριες έχουν την ικανότητα να κρίνουν, να συμφωνήσουν ή να διαφωνήσουν, χωρίς το έντυπο που διαβάζουν να «επιβάλει» τη μία και μοναδική «օρθή» άποψη, στα **ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ** δημοσιεύονται κείμενα, ειδήσεις και μεταφράσεις, που έχουν βέβαια ένα στίγμα αλλά δεν προϋποθέτουν την απόλυτη συμφωνία των μελών της ομάδας.

Αλλωστε, το έντυπό μας είναι ανοιχτό σε οποιο@νδίπτοτε θέλει να συνεισφέρει με οποιονδήποτε τρόπο σε αυτή την προσπάθεια, προτείνοντας, γράφοντας, κρίνοντας, κατακρίνοντας, διορθώνοντας, μεταφράζοντας, αρκεί το κείμενο να εκπληρώνει κάποια ελάχιστα κριτήρια συμβολής στο διάλογο και στην αντιπληροφόρηση σχετικά με τα θέματα που απασχολούν το

θορίευση και με οποιονδήποτε αναπαραγώγη μέσου του εντύπου είναι απολύτως θεμιτή και επιθυμητή. Η αναφορά στην πηγή, προαιρέτική μεν ευκταία δε

2

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εδουάρδο Γκαλεάνο: Το Θέατρο του Καλού και του Κακού	3
Ενα Σχολείο για την Τσιαπας: Η Αλληλεγγυή Γίνεται Έργο	4
ΕΙΔΗΣΕΙΣ	5-11
Εδουάρδο Λουγείτα: Αργεντίνη - Από την Υφεση στην Καταρρεύση. Κρίση και Αναδιοργανώση του Κοινωνικού Κινήματος	12-15
Νικαραγούα: Κρισιμή Εκλογική Αναμετρήση	16-21
Μεξικό και Μετανάστες: Τα Δυο Προσώπα της Αθλιοτήτας	22-24
ΑΦΙΕΡΩΜΑ:	
ЖΙΛΗ - 28 Χρονια Από το Πραξικόπημα	25-46
Μεξικό: Πολύ Μακριά από το Θεό, Πολύ Κοντά στις ΗΠΑ	47-49
Καποτε στην Αμερική: Δεκαοκτώ Χρονια Από την Εισβολή στη Γρεναδα	50-52
JUAN PABLO SUTHERLAND: ΕΝΑΝΤΙΟΙ ΚΑΙ ΞΕΝΟΙ (διηγήμα)	53-55

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Στο προηγούμενο τεύχος, στο κείμενο του Εδουάρδο Γκαλεάνο (σελ. 21), η πρόταση «Ωστόσο το Φεβρουάριο... ιδιωτικοποίηση» δεν ανήκει στον συγγραφέα αλλά στον επιμελητή. Εκ παραδρομής, η διευκρινιστική αυτή σημείωση εντάχθηκε στο κυρίως κείμενο με αποτέλεσμα να αλλοιώνει το νόημά του.

Κεντρική διάθεση: ΣΤΕΚΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ, Βαλτετσίου 35, 1ος όροφος, ΑΘΗΝΑ

Τηλ.- Fax: 01-9811763, Τηλ.: 0944-422738, E-mail: ompllaam@yahoo.com.

Διατίθεται επίσης στα βιβλιοπωλεία:

«ΒΑΒΕΛ» (Λόντον 1 & Z. Πηγής, Εξάρχεια), «ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ» (Θεμιστοκλέους 37, Εξάρχεια), «ΠΟΛΙΤΕΙΑ» (Ασκληπιού 3, Αθήνα), «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ» (Γραβιάς 3-5), «SOLARIS» (Μπόταση 6), «ΟΥΤΟΠΙΑ» (Εμμ. Μπενάκη 68), «UNDERGROUND» (Καραολή & Δημητρίου 56, Πειραιάς) «ΑΙΩΝΕΣ» (Κομνηνών 24 & Οδυσσέως, Νίκαια), «ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΟ» (Ρ. Φερραίου 25, Ηλιούπολη, τηλ. 9940110) και στα περίπτερα της πλατείας Κάνιγγος και της πλατείας Εξαρχείων.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: • Καφέ «ΣΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ», Αριμενοπούλου 5, τηλ. 031-215462

• Βιβλιοπωλείο «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ», Νίκης 3 • Γιάννης Αγγελιδάκης, τηλ. 031-816056 & 0944-797331

ΣΕΡΡΕΣ: «ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ», Σταγόνων 11, τηλ. 0321-64720 ΠΑΤΡΑ: Βιβλιοπωλείο «ΤΡΟΧΟΣ», τηλ. 061-224547

ΚΑΛΑΜΑΤΑ: Βιβλιοπωλείο «ΠΑΝΔΩΡΑ», Ιατροπούλου 1, τηλ. 0721-26191

ΣΠΑΡΤΗ: Εκδόσεις «ΙΛΙΟΜΟΡΦΗ», Δωριέων 45, τηλ. 0731-82203

ΧΑΝΙΑ: • Βιβλιοπωλείο «ΣΧΗΜΑ» Δημοκρατίας 38 • Βιβλιοπωλείο «ΠΟΛΥΕΔΡΟ» Μπονιαλή 26

ΡΕΟΥΜΝΟ: «ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΩΝ» Δ. Ρεθύμνης ΤΡΙΚΑΛΑ: Τηλ. 0932-581399 ΜΥΤΙΛΗΝΗ: Τηλ. 0251-43590

ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ: ΤΗΛ. 01 - 3303991

Το ΘΕΑΤΡΟ του ΚΑΛΟΥ και του ΚΑΚΟΥ

Στη μάχη του Καλού ενάντια στο Κακό, πάντα οι λαοί βάζουν τους νεκρούς.

Στο όνομα του Καλού ενάντια στο Κακό, οι τρομοκράτες σκότωσαν εργαζόμενους από πενήντα χώρες, στη Νέα Υόρκη και την Ουάσινγκτον. Και στο όνομα του Καλού ενάντια στο Κακό ο πρόεδρος Μπους ορκίζεται εκδίκηση: «Θα εξαλείψουμε το Κακό απ' αυτό τον κόσμο», ανακοινώνει.

Να εξαλείψουμε το Κακό; Τι θα ήταν το Καλό χωρίς το Κακό; Εχθρούς δεν χρειάζονται μόνο οι φανατικοί θρησκευόμενοι για να δικαιολογήσουν την τρέλα τους. Εχθρούς χρειάζεται επίσης, για να δικαιολογήσει την ύπαρξή της, η πολεμική βιομηχανία και η γιγάντια πολεμική μηχανή των ΗΠΑ. Καλοί και κακοί, κακοί και καλοί: όσο υπάρχουν εκείνοι που γράφουν το δράμα, οι ηθοποιοί αλλάζουν μάσκες, οι ήρωες μεταβάλλονται σε τέρατα και τα τέρατα σε ήρωες.

Κι αυτό δεν είναι καινοφανές. Ο γερμανός επιστήμονας φων Μπράουν ήταν κακός όταν ανακάλυψε τους πυραύλους V-2, με τους οποίους ο Χίτλερ βομβάρδισε το Λονδίνο, αλλά μετατράπηκε σε καλό την ημέρα που έθεσε το ταλέντο του στην υπηρεσία των ΗΠΑ. Ο Στάλιν ήταν καλός κατά τη διάρκεια του Β Παγκοσμίου Πολέμου και κακός κατόπιν όταν ηγήθηκε της Αυτοκρατορίας του Κακού. [...]

Ο Σαντάμ Χουσεΐν ήταν καλός και καλά ήταν τα χρηματικά όπλα που χρησιμοποίησε ενάντια σε Ιρανούς και Κούρδους. Αργότερα ονομάστηκε Σατάν Χουσεΐν όταν οι ΗΠΑ, οι οποίες είχαν ήδη εισβάλει στον Παναμά, εισέβαλαν στο Ιράκ γιατί είχε εισβάλει στο Κουβέιτ. [...]

Ο Σατάν Χουσεΐν εξακολούθει να βρίσκεται εκεί που βρίσκοταν, αλλά αυτός ο υπ' αριθμόν ένα εχθρός υποβιβάστηκε στη δεύτερη θέση. Ο όλεθρος του κόσμου ονομάζεται σήμερα Οσάμα Μπιν Λάντεν. Η CIA του δίδαξε όλα όσα γνωρίζει για την τρομοκρατία: Ο Μπιν Λάντεν, αγαπημένος και εξοπλισμένος από την κυβέρνηση των ΗΠΑ, ήταν από τους βασικούς «αντάρτες της ελευθερίας» ενάντια στον κομμουνισμό του Αφγανιστάν. Ο πατέρας Μπους, ως αντιπρόσεδρος της κυβέρνησης Ρήγκαν, υποστήριζε ότι αυτοί οι ήρωες είναι «ηθικά ισοδύναμοι με τους Πατέρες της Αμερικής». [...] Οι Αφγανοί μουσουλμάνοι ήταν οι καλοί. Σήμερα, 13 χρόνια αργότερα, επί προεδρίας Μπους υιού, είναι οι χείριστοι των κακών.

Ο Χένρυ Κίσσινγκερ ήταν από τους πρώτους που αντέδρασαν. «Το ίδιο ένοχοι με τους τρομοκράτες είναι και όσοι τους προσφέρουν βοήθεια, χρηματοδότηση και έμπνευση» κατήγγειλε. Αν όμως είναι έτσι τα πράγματα, ο βομβαρδισμός θα πρέπει να αρχίσει από τον ίδιο. Θεωρείται ένοχος για πολύ περισσότερα εγκλήματα από τον Μπιν Λάντεν και τους τρομοκράτες του κόσμου ολόκληρου. Και σε πολύ περισσότερες χώρες: δρώντας στην υπηρεσία διαφόρων κυβερνήσεων των ΗΠΑ προσέφερε «βοήθεια, χρηματοδότηση και έμπνευση» στην κρατική τρομοκρατία στην Ινδονησία, την Καμπότζη, την Κύπρο, το Ιράν, τη Νότιο Αφρική, το Μπαγκλαντές και τις νοτιοαμερικανικές χώρες που υπέφεραν από το βρώμικο πόλεμο του Σχεδίου Κόνδωρ.

Στις 11 Σεπτεμβρίου 1973, ακριβώς 28 χρόνια πριν, πυρπολήθηκε το προεδρικό μέγαρο στη Χιλί. Ο Κίσσινγκερ είχε προβλέψει τον επιτάφιο του Αλέντε και της χιλιάρικης δημοκρατίας, όταν σχολίαζε τα αποτελέσματα των εκλογών: «Δεν βλέπω το λόγο να αποδεχτούμε τη μεταβολή μιας χώρας σε μαρξιστική εξαιτίας της ανευθυνότητας του λαού της».

Η περιφρόνηση της λαϊκής θέλησης είναι ένας από τους κοινούς τόπους της κρατικής και της ιδιωτικής τρομοκρατίας. Η ΕΤΑ, για παράδειγμα, η οποία δολοφονεί στο όνομα της ανεξαρτησίας της Χώρας των Βάσκων, ανακοινώνει μέσω αντιπροσώπου της: «Τα δικαιώματα δεν εξαρτώνται από πλειοψηφίες και μειοψηφίες».

Οι τρομοκρατίες μοιάζουν μεταξύ τους. Η πρωτόεια τρομοκρατία και αυτή της υψηλής τεχνολογίας, αυτή των φονταμενταλιστών της θρησκείας και των φονταμενταλιστών του εμπορίου, των απελπισμένων και των ισχυρών, των τρελών και των επαγγελματιών με στολή. Όλοι μοιράζονται την ίδια περιφρόνηση απέναντι στην ανθρώπινη ζωή: οι δολοφόνοι των 6.500 πολιτών θαμμένων στα ερείπια των Διδυμών Πύργων και οι δολοφόνοι 200.000 Γουατεμαλέκων, στην πλειοψηφία τους θιαγενών, που εξολοθρεύθηκαν χωρίς ποτέ η τηλέοραση και εφημερίδες του κόσμου να τους δώσουν την παραμικρή προσοχή.

Ολοι οι εραστές του θανάτου συμπίπτουν στην ίδια έμμονη ιδέα: να μειώσουν τις κοινωνικές, πολιτιστικές και εθνικές αντιπαραθέσεις με στρατιωτικούς όρους. Στο όνομα του Καλού ενάντια στο Κακό, στο όνομα της Μοναδικής Αλήθειας, όλοι καταλήγουν πρώτα να σκοτώσουν και κατόπιν να ρωτήσουν. Και με τον τρόπο αυτό, καταλήγουν να τροφοδοτούν τον εχθρό που πολεμούν. Ήταν οι φρικαλεότητες του Φωτεινού Μονοπατίου που σε μεγάλο βαθμό επώασαν τον πρόεδρο Φουτζιμόρι, ο οποίος με σημαντική λαϊκή βοήθεια εγκατέστησε ένα καθεστώς τρόμου και πούλησε το Περού στην τιμή μιας μπανάνας. Ήταν οι κτηνωδίες των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή που σε μεγάλο βαθμό δημιούργησαν τον ιερό πόλεμο και την τρομοκρατία στο όνομα του Αλλάχ.

Ακόμα και τώρα που ο ηγέτης του Πολιτισμού κηρύσσει μια καινούργια Σταυροφορία, ο Αλλάχ είναι αιθώς για τα εγκλήματα που διαπράττονται στο όνομά του. Στο κάτω κάτω, ο Θεός δεν διέταξε το Ολοκαύτωμα των πιστών του Ιεχωβά από τους ναζί, ούτε ο Ιεχωβάς υπαγόρευσε τη σφαγή στη Σάμπρα και Σατίλα ούτε ήταν εκείνος που πρόσταξε την εκδίωξη των Παλαιστινών από τη γη τους. Μήπως άλλωστε ο Ιεχωβάς, ο Αλλάχ και ο Θεός δεν είναι τα τρία ονόματα της ίδιας μοναδικής θεότητας;

Τραγωδία παρεξηγήσεων: κανείς δεν ξέρει πια ποιος είναι ποιος. Ο καπνός των εκρήξεων αποτελεί μέρος ενός τεράστιου πέπλου καπνού που μας εμποδίζει να δούμε. Από την εκδίκηση στην εκδίκηση, οι τρομοκρατίες μας υποχρεώνουν να προχωράμε μέσα από πτώσεις Κοιτών μια φωτογραφία, δημοσιευμένη πρόσφατα. Σε έναν τοίχο της Νέας Υόρκης κάποιο χέρι έγραψε: «Ο οφθαλμός αντί οφθαλμού αφηνεί τον κόσμο τυφλό».

Η σπείρα της βίας παράγει βία όπως και σύγχυση: πόνος, φόβος, αδιαλλαξία, μίσος, τρέλα. Στο Πόρτο Αλέγκρε, στις αρχές αυτού του χρόνου, ο αλγερινός Αχμέντ Μπελά επισήμαινε: «Αυτό το σύστημα, που έχει ήδη τρελάνει τις αγελάδες, τρελαίνει πια και τους ανθρώπους». Και οι τρελοί, τρελοί από μίσος, δρουν όμοια με την εξουσία που τους γένησε.

Ένα παιδάκι τριών χρόνων, ο Λούκα, σχολίαζε αυτές τις μέρες: «Ο κόσμος δεν ξέρει πού είναι το σπίτι του». Κοιτούσε έναν χάρτη. Θα μπορούσε να έβλεπε και ειδήσεις.

του Εδουάρδο Γκαλεάνο

ΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΣΙΑΠΑΣ

Η αλληλεγγύη νίνεται έργο!

Ένας χρόνος συμπληρώνεται από τότε που ξεκίνησε η πρωτοβουλία «Ένα σχολείο για την Τσιάπας». Μια ιδέα τολμηρή, ίσως λίγο τρελή και οπωσδήποτε όχι τόσο συνηθισμένη, φάνηκε να έχει τη δύναμη να εμπνεύσει μια ομάδα ανθρώπων με αρκετά διαφορετικές εμπειρίες αλλά, όπως φάνηκε, με κοινά όνειρα.

Αλλά αν κάτι παραπάνω απέδειξε τούτη η προσπάθεια είναι πως κάτω από την απελπιστική ομοιομορφία της μοναδικής σκέψης βρίσκονται σκορπισμένοι σύντροφοι και συντρόφισσες. Άνθρωποι που σε μια πρωτοβουλία έμπρακτης αλληλεγγύης σε εξεγερμένους βρίσκουν κάτι από τα όνειρά τους. Ίσως γιατί στην άλλη πλευρά του κόσμου, στη λασπουριά της τροπικής ζούγκλας, νιώθουν πως παλεύουν κάποιοι δικοί τους, σύντροφοι στην ελπίδα για έναν κόσμο της ανθρώπινης απελευθέρωσης.

Η καμπάνια δεν είχε μόνο τα χαρακτηριστικά που ξέρουμε. Άλλοτε αμήχανα και άλλοτε ευρηματικά, άλλοτε με όργανα και ούζα και άλλοτε με λόγια και χαρτιά, πιοτέ όμως με την έπαρση του κηρύγματος ή την κατήφεια του επιβεβλημένου καθήκοντος, η καμπάνια μπόρεσε να απλωθεί γιατί πολλοί τη στήριξαν με τον τρόπο τους. Εκεί όμως που η δύναμη της πολύμορφης αλληλεγγύης έφτασε να γεννήσει την πιο απροσδόκητη χαρά ήταν στην προσπάθειά μας να φτιάξουμε τις ομάδες που θα βρεθούν στην Τσιάπας για να συμβάλλουν στην ανέγερση του σχολείου. Κυριολεκτικά από κάθε γωνιά της Ελλάδας, άνθρωποι όλων των ηλικιών, μας αναζήτησαν και γρήγορα έγιναν οργανικό κομμάτι της πρωτοβουλίας. Όλοι και όλες τους το εννοούν. Ξέρουν πως δε θα ξεκινήσουν για ένα ταξίδι αναψυχής, ξέρουν πως το να είσαι με τους εξεγερμένους θιαγενείς δεν είναι μόνο ρίσκο, αλλά θέλει μια δύναμη για να το κάνεις πράξη, εκεί στα μέρη τους, δίπλα τους. Δεν είναι «εθελοντές» όλοι ετούτοι. Δεν τους κινεί μόνο η ανθρωπιά, η αναγνώριση της δυστυχίας, η επιθυμία να βοηθήσουν. Είναι το όραμα ενός κόσμου αλλιώτικου, ενός κόσμου που φτιάχνεται κάθε μέρα παντού, σε κάθε άκρη του πλανήτη από εκείνους που ροκανίζουν στην καθημερινή τους ζωή τη Νέα Τάξη. Είναι τούτο το όραμα που δίνει νόημα στην πρωτοβουλία. Στην εποχή που το κίνημα κατά της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης είναι ορατό απ' όπου κι αν βρίσκεται κανείς, η ανάγκη για μια διευρυμένη, στρατευμένη και πολύμορφη αλληλεγγύη σε κείνους που αγωνίζονται γίνεται, από αφηρημένο καθήκον, καθημερινό στοίχημα. Σήμερα με τους θια-

γενίς της Τσιάπας, αύριο με τους εξεγερμένους ακτήμονες της Βραζιλίας, μεθαύριο με τους έλληνες αγρότες, χτες με τους άνεργους, πάντα με τους κατατρεγμένους, τους στιγματισμένους από τους κάθε είδους ρατσισμούς. Αν οι Ζαπατίστας με τη δύναμη του δίκιου τους ξαναμαγεύουν τον κόσμο, τότε η αλληλεγγύη μοιάζει να συμπυκνώνει τη συνταγή του μαγικού τους φίλτρου.

Ίσως τούτο το εγχείρημα να ξεπερνά διαρκώς τις δυνάμεις μας. Ίσως κάποιες στιγμές να κουραστήκαμε. Τη γέφυρα όμως τη στήσαμε. Η αλληλεγγύη γίνεται έργο. Στο βροχερή ζούγκλα, στον αυτόνομο δήμο Ρικάρντο Φλόρες Μαγόν, άρχισαν να φαίνονται τα πρώτα βλαστάρια από το σποράκι του ήλιου.

Το σχολείο της αλληλεγγύης αρχίζει να χτίζεται

Οι εργασίες προετοιμασίας για την κατασκευή του Κέντρου Επιμόρφωσης Δασκάλων στον αυτόνομο δήμο Ρικάρντο Φλόρες Μαγόν, έχουν ήδη αρχίσει (κοπή ζύλων, προετοιμασία χώρου αγορά εργαλείων, κ.λπ.).

Η πρώτη ομάδα αλληλεγγύης, αποτελούμενη από το μηχανικό και δύο μέλη της επιτροπής, θα ξεκινήσει από την Ελλάδα στις **19 Οκτωβρίου**. Λίγες μέρες μετά θα βρεθεί στην κοινότητα όπου θα βοηθήσει στην προετοιμασία και την οργάνωση της κατασκευής του Κέντρου. Στις **15 Νοεμβρίου** θα ξεκινήσει από την Ελλάδα δεύτερη ομάδα έξι ατόμων που θα παραμείνει μαζί με την πρώτη ομάδα στην κοινότητα για ένα μήνα. Ακολουθεί στις **15 Δεκεμβρίου** η τρίτη ομάδα. Καθώς υπήρχαν άνθρωποι που ήθελαν να χρησιμοποιήσουν την άδειά τους μαζί με τις αργίες των Χριστουγέννων για να βοηθήσουν στο χτίσιμο του Κέντρου στάθμηκε αναγκαίο να υπάρξει και τέταρτη ομάδα πολύ κοντά στην τρίτη και συγκεκριμένα στις **21 Δεκεμβρίου**. Στις **7 Γενάρη** θα ξεκινήσει η πέμπτη ομάδα. Οι ημερομηνίες για τις υπόλοιπες ομάδες θα ανακοινωθούν σύντομα.

Οικονομικά στοιχεία

Η καμπάνια «Ένα Σχολείο για την Τσιάπας» ανακοίνωσε τα οικονομικά στοιχεία της, καθώς μια από τις πρώτες αποφάσεις της ήταν ότι αυτά θα είναι πάντα διαθέσιμα στον οποιονδήποτε. Το ποσό που έχει συγκεντρωθεί λοιπόν, είναι **14,6 εκατ. δρχ.** και προέρχεται από:

Συναυλία 17/2 στην Πετρούπολη	1.600.000
Θεατρικό «Tango Bar» 6/3 στις «Γραμμές»	580.000
Συναυλία 26/5 στη Θεσσαλονίκη.....	2.400.000
Πάρτυ στη Φοιτητική Εστία Πατήσιων.....	350.000
Παζάρι μεταχειρισμένων ειδών 20/5 στην Κατηνικαρέα	187.000
Καταθέσεις στο λογ/σύμο της Εθν. Τράπεζας 151/953408-39	1.600.000
Εισφορές Σωματείων, Συλλόγων, ΕΛΜΕ, Δήμων κ.λπ.	1.810.000
Εισφορές από κουπόνια	6.073.000

Καλή συνέχεια

Για περισσότερες πληροφορίες

Βαλτετσίου 35, 1ος όροφος, ΤΗΛ: 7522248, 3304901, 3812373, FAX: 9811763

E-MAIL: escuelapara@yahoo.com <http://www.otenet.gr/alter/escuela.htm>

Ειρηνευτικές συνομιλίες κυβέρνησης - ELN: η γκρεμισμένη ελπίδα

Στις 7 Αυγούστου 2001, ο πρόεδρος της Κολομβίας Παστράνα, περιήλυπος, ανακοίνωσε από την τηλεόραση την οριστική διακοπή των συνομιλιών με τον ELN. Στο φόντο -και όχι απλώς για λόγους αισθητικής- σκηνές από την έναρξη της στρατιωτικής επιχείρησης ενάντια στον ELN, από τις μεγαλύτερες που εξαπολύθηκαν ποτέ. Ως αιτιολογία προβλήθηκε η αδιαλλαξία και η έλλειψη πραγματικής θέλησης εκ μέρους του ELN.

Από το Φεβρουάριο του 1998, ο ELN πρότεινε διάφορα σενάρια για το διάλογο και την αναζήτηση πολιτικής λύσης στην κοινωνική και ένοπλη σύγκρουση. Οι τριμερείς συναντήσεις κυβέρνησης, ELN και διεθνών μεσολαβητών που έγιναν σε Ισπανία, Γερμανία, Κολομβία, Ελβετία και η τελευταία συνάντηση στην Αβάνα το Δεκέμβριο του 2000, η οποία κατέληξε σε ένα πρώτο σχέδιο συμφωνιών για την έναρξη του διαλόγου, διαψεύδουν περίτραπα τον πρόεδρο Παστράνα. Τα μετά την υπογραφή των συμφωνιών συμβάντα οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η κυβέρνηση του δεν χρησιμοποίησε τις συνομιλίες με τον ELN παρά ως πρόσχημα για να «πουλήσει» μια εικόνα δραστηρίας και αποτελεσματικής φιλειρηνικής πολιτικής.

Όπως καταγγέλλει ο ELN, σε όλες τις περιοχές παρουσίας και δράσης του οι ένοπλες δυνάμεις σε στενή συνεργασία με τις παραστρατιωτικές ομάδες -χρηματοδοτούμενες από τους λαθρεμπορους ναρκωτικών- κλιμακώνουν την ένοπλη σύγκρουση και καταφεύγουν σε κάθε λογής βαναυσότητες ενάντια στον πληθυσμό, υποχρεώνοντάς τον σε μαζικές εξόδους. Οι αεροφεκασμοί στις φυτείες της κόκας συνεχίζονται παρά τις συμφωνίες και οι προσπάθειες για την αποστρατιωτικοποίηση ζώνης διαλόγου πάγωσαν. Ο ELN οδηγήθηκε σε μονομερή διακοπή των συνομιλιών -ως μέσο πίεσης- και μετά από παρέμβαση της διαμεσολαβητικής επιτροπής δέχτηκε συνάντηση με την κυβέρνηση (26-27/6 στη Γενεύη) όπου αποφασίστηκε η αναζωογόνηση των προσπαθειών. Ο ELN δεν προχώρησε στην άρση της μονομερούς διακοπής του διαλόγου, αλλά έθεσε ως βάση τις συμφωνίες της Αβάνας και στη συνέχεια ακολούθησαν δύο τριμερείς συναντήσεις στη Βενεζουέλα (26-29 Ιουλίου και 5 Αυγούστου). Από την αρχή η κυβέρνηση έκανε σαφείς τις προθέσεις της: Αναθεώρηση των συμφωνιών της Αβάνας, αναθεώρηση των συμφωνηθέντων όρων λειτουργίας της προς αποστρατιωτικοποίηση ζώνης, συνεργασία ενάντια στις FARC-EP («παράγοντα αποσταθεροποίησης και απειλή για την ασφάλεια της περιοχής»), πλήρης υποβάθμιση της παρουσίας, δράσης και γενικότερα του ρόλου των παραστρατιωτικών ομάδων, σαφείς ενδείξεις ότι ο ELN θα έπρεπε να ξεχάσει οριστικά το νότο της χώρας ως σκηνικό διεξαγωγής του διαλόγου... Ο ELN επανέλαβε τις θέσεις του καταγγέλλοντας, παράλληλα, τις θηριωδίες των παραστρατιωτικών ομάδων (βλ. Σχέδιο Κολομβία: Το παράδειγμα της Μπαρρανκαμπερμέχα, Σήματα Καπινού, τεύχος 8) και την έλλειψη ειλικρινούς θέλησης εκ μέρους της κυβέρνησης να προχωρήσει στην εφαρμογή των συμφωνηθέντων.

Η κυβέρνηση... βαθιά προσβεβλημένη, ανακοίνωσε την οριστική διακοπή των συνομιλιών!

(Πηγή: Ανακοίνωση του ELN, <http://www.web.net/eln/>)

Η Dyncorp και το... λαθρεμπόριο ναρκωτικών

Υπάλληλοι της βορειοαμερικανικής εταιρείας Dyncorp συνελήφθησαν στην Κολομβία και ανακρίνονται από το γενικό εισαγγελέα για εμπλοκή σε υπόθεση λαθρεμπορίας ναρκωτικών.

Απλά να υπενθυμίσουμε ότι η Dyncorp υπέγραψε με την κυβέρνηση των ΗΠΑ ένα από τα μεγαλύτερα συμβόλαια του πακέτου των 1,3 δισ. δολαρίων οικονομικής βοήθειας προς την Κολομβία - στο πλαίσιο του Σχεδίου Κολομβία- για τη συμμετοχή της στις επιχειρήσεις καταστροφής παρανομών φυτειών κόκας και την εκπαίδευση ειδικών σωμάτων του στρατού στον αγώνα ενάντια στα ναρκωτικά και τις παράνομες φυτείες. Ας σημειωθεί, επίσης, ότι δεν είναι η πρώτη φορά που η Dyncorp βρίσκεται αναμεμιγμένη σε υποθέσεις που αφορούν λαθρεμπόριο ναρκωτικών στην Κολομβία.

(Πηγή: Equipo Nizkor, <http://www.derechos.org/nizkor/>)

ΕΙΔΟΗΣΕΙΣ

Coca Cola: συμβόλαια με τάγματα θανάτου για τη δολοφονία συνδικαλιστών

Το Συνδικάτο της Βιομηχανίας Χάλυβα και το Ταμείο για τα Δικαιώματα των Εργαζομένων στις ΗΠΑ, κατέθεσαν μήνυση στις δικαστικές αρχές του Μαϊάμι ενάντια στην Coke and Panamerican Beverages INC. -θυγατρική εταιρεία της Coca Cola στη Λατινική Αμερική, η οποία δραστηριοποιείται στον τομέα της εμφιάλωσης- για δεσμούς με ομάδες παραστρατιωτικών στην Κολομβία και στενή συνεργασία με μέλη ταγμάτων θανάτου με σκοπό τη δολοφονία συνδικαλιστών. Η πλέον προφανής περίπτωση συνεργασίας της Coca Cola με πληρωμένους δολοφόνους είναι αυτή στο δήμο Καρέπα της Αντιόκια. Ο διευθυντής του εργοστασίου εμφιάλωσης της Coca Cola, ο Βορειοαμερικανός Ρίτσαρντ Κίρμπι, απείλησε ότι θα δολοφονήσει και θα εξαφανίσει τους εργαζόμενους που προσπαθούσαν να δημιουργήσουν συνδικάτο. Λίγες μέρες αργότερα, βρέθηκαν δολοφονημένοι 4 συνδικαλιστές.

Τα τελευταία 10 χρόνια έχουν δολοφονηθεί στην Κολομβία 4.500 συνδικαλιστές. Το 2000 δολοφονήθηκαν 130 και το 2001, μέχρι σήμερα, 57 άτομα.

Οι FARC-EP καταγγέλλουν ότι οι 4.500 συνδικαλιστές δολοφονήθηκαν από τους παραστρατιωτικούς -αυτούς τους

μυστήριους, απρόσωπους τύπους που υποτίθεται ότι κανένας δεν γνωρίζει ποιοι είναι- μετά από απευθείας διαταγές των ντόπιων και πολυεθνικών αφεντικών. Καταγγέλλουν, επίσης, τους διεθνείς οργανισμούς που υποχωρώντας στις πιέσεις των ΗΠΑ αγνοούν τη γενοκτονία ενάντια στους Κολομβιάνους συνδικαλιστές. «Ποιος είναι ο λόγος που ο κ. Κόφι Ανάν, γενικός γραμματέας του ΟΗΕ, δεν αρθρώνει ούτε λέξη για την δολοφονία 4.500 συνδικαλιστών, ενώ στα μέσα Ιουλίου έσπευσε να τοποθετηθεί γύρω από τη σύγκρουση στην Κολομβία, αλλά για να απαιτήσει την απελευθέρωση ενός παραστρατιωτικού που συνελήφθη ενώ μεταφερόταν με όχημα του ΟΗΕ».

(Πηγή: *Rebelión*, <http://www.rebelion.org/>)

ΠΟΥΕΡΤΟ ΡΙΚΟ

Δημοψήφισμα για τη βάση του Βιέκες

Σύμφωνα με το δημοψήφισμα που πραγματοποιήθηκε στις 29 Ιουλίου, το 69% των κατοίκων του Βιέκες ζητούν την άμεση διακοπή της στρατιωτικής παρουσίας των ΗΠΑ στην περιοχή και την απόσυρση της βάσης από το νησί. Από τα 6.000 άτομα που είχαν δικαίωμα ψήφου, συμμετείχαν 4.744.

Ο εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου απάντησε ότι οι ΗΠΑ θα αποχωρήσουν από το Βιέκες το Μάιο του 2003, ενώ μέχρι τότε θα συνεχίζουν κανονικά τις στρατιωτικές ασκήσεις τους στην περιοχή.

(Πηγή: *La Jornada*, <http://www.jornada.unam.mx/>)

ΧΙΛΗ

Προβάλλεται ελεύθερα η «Κατάσταση Πολιορκίας»

Τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, και ύστερα από πολλά χρόνια απαγόρευσης, η ταινία του Κώστα Γαβρά *Κατάσταση Πολιορκίας* προβλήθηκε ελεύθερα στη Χιλή. Χρειάστηκε να περάσουν 29 χρόνια για να μπορέσουν οι Χιλιανοί να δουν αυτή την ταινία, η οποία μάλιστα γυρίστηκε στη χώρα τους, κατά τη διάρκεια της κυβέρνησης Αλιέντε.

Να θυμίσουμε ότι η ταινία αναφέρεται στη δράση των Τουπαμάρος της Ουρουγουάης και στην επέμβαση των ΗΠΑ στη Λατινική Αμερική.

Το 1972, όταν γυρίστηκε η ταινία, η Ουρουγουάνη βρισκόταν υπό δικτατορικό καθεστώς. Έτσι, ο Κώστας Γαβράς αποφάσισε να τη γυρίσει στην ελεύθερη -ακόμα, τότε- Χιλή.

(Πηγή: *La Insignia*, <http://www.lainsignia.org>)

ΚΟΥΒΑ

Δύο δισ. δολάρια οι ζημιές από το εμπάργκο το 2000

Σύμφωνα με τα επίσημα κουβανικά στοιχεία, οι ζημιές που οφείλονται στο εμπάργκο των ΗΠΑ ανέρχονται σε ποσό μεγαλύτερο από 1,9 δισ. δολάρια για το έτος 2000. Τα αναλυτικά στοιχεία παραδόθηκαν τον Ιούλιο στο Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ Κόφι Ανάν.

Είναι χαρακτηριστικό ότι για αγορά τροφίμων, των οποίων η κανονική αξία δεν υπερβαίνει τα 19 δισ. δολάρια, η Κούβα αναγκάστηκε να πληρώσει πάνω από 50 δισ. δολάρια. Οι ζημιές της βιομηχανίας ζάχαρης, από την άλλη πλευρά, υπολογίζονται σε περίπου 155 δισ. δολάρια.

(Πηγή: *Rebelión*, <http://www.rebelion.org/>)

Προσφορά ιατρικού προσωπικού για τον αγώνα κατά του AIDS

Στην Έκτακτη Σύνοδο του ΟΗΕ με θέμα την αντιμετώπιση του προβλήματος του AIDS, ο εκπρόσωπος της Κούβας ανακοίνωσε την προσφορά 4.000 γιατρών και ιατρικού προσωπικού προς τις πιο φτωχές χώρες και σε εκείνες με τα μεγαλύτερα ποσοστά ασθενούς πληθυσμού, με στόχο τη δημιουργία στοιχειώδους υποδομής η οποία θα επιτρέπει την παροχή ιατροφαρμακευτικής περιθαλψης στον πάσχοντα πληθυσμό, αλλά και την πλατιά ενημέρωση για την απαραίτητη πρόληψη και θεραπεία. Το ίδιο προσωπικό θα μπορούσε να κατευθυνθεί στην κατάρτιση και εκπαίδευση μεγάλου αριθμού ατόμων στις δικές τους ειδικότητες, ενώ εκτιμάται ότι θα μπορούσαν να εκπαιδεύονται, για τις χώρες που το έχουν ανάγκη, περίπου 1.000 γιατροί σε ετήσια βάση. Από τη διεθνή κοινότητα απαιτείται μόνο ο εφοδιασμός της Κούβας με πρώτες ύλες για την παρασκευή των φαρμάκων και ιατροφαρμακευτικού υλικού για την παροχή των υπηρεσιών.

(Πηγή: *Revista Koeyu Latinoamericano*

ΜΕΞΙΚΟ «Επίθεση» διαλόγου από τον Φοξ προς τον EZLN

Στις 5 Σεπτεμβρίου στο Μεξικό, ο κυβερνητικός υπεύθυνος για θέματα διαλόγου σχετικά με την Τσιάπας και τους Ζαπατίστας, Λουίς Άλβαρες απηγόρευσε μία ακόμη πρόσκληση διαλόγου προς τον EZLN. Επίδικο αντικείμενο παραμένει ο ιθαγενικός νόμος που ψήφισε η κυβέρνηση Φοξ λίγες εβδομάδες ύστερα από τη θριαμβευτική πορεία των Ζαπατίστας προς την πρωτεύουσα (Φεβρουάριος-Μάρτιος 2001). Ένας νόμος που αγνοεί τις προτάσεις της αρμόδιας για το θέμα κοινοβουλευτικής επιτροπής COCOPA, και που η ψήφισή του είχε ως αποτέλεσμα οι Ζαπατίστας να διακόψουν αμέσως τις διαδικασίες διαπραγματεύσεων που μόλις είχαν αρχίσει με την κυβέρνηση.

Ο νόμος έπρεπε στη συνέχεια να εγκριθεί από τα κοινοβούλια των πολιτειών του Μεξικού (που είναι ομοσπονδιακή χώρα), και εκεί η κυβέρνηση Φοξ πήρε μια απάντηση που δεν είναι δυνατόν να αγνοήσει. Ο νόμος εγκρίθηκε από τη σχετική πλειοψηφία του συνόλου των πολιτειών, αλλά καταψήφιστηκε σχεδόν ομόφωνα στις πολιτείες όπου υπερτερεί το ιθαγενικό στοιχείο, ενώ οι αρνητικές ψήφοι δεν ήταν αμελητέες και στις υπόλοιπες πολιτείες. Στην ίδια περίοδο, που διήρκεσε από τα τέλη της άνοιξης μέχρι τα τέλη του καλοκαιριού περίπου, σε πολλές πολιτείες αναπτύχθηκε ένα σοβαρό μαζικό ιθαγενικό κίνημα κατά του νόμου, με συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις, όπου πρωταγωνιστικό ρόλο έπαιξε το Εθνικό Ιθαγενικό Κογκρέσο (CNI). Ταυτόχρονα, άρχισαν να έρχονται στο φως ειδήσεις για περισσότερες ιθαγενικές κοινότητες και φυλές που ανακηρύσσουν την αυτονομία τους, καταδικάζουν τον ιθαγενικό νόμο του Φοξ και ζητάνε την εφαρμογή των Συμφωνιών του Σαν Αντρέας (1996) και την ενσωμάτωσή τους στο μεξικανικό Σύνταγμα.

Ο νόμος τυπικά έχει επικυρωθεί, μετά την έγκρισή του από τις πολιτείες, από τα κεντρικά νομοθετικά σώματα και τον πρόεδρο, και θα έλεγε κανείς ότι το ζήτημα έχει τελειώσει. Όμως, η απόσταση που υπάρχει από την κοινωνική πραγματικότητα την οποία διαμορφώνουν οι εξελίξεις που αναφέραμε, είναι αυτή που υποχρεώνει την κυβέρνηση Φοξ να καλεί και πάλι σε διάλογο τον EZLN. Ο Λουίς Άλβαρες τόνισε ακριβώς ότι δεν μπορεί να μην πάρουν υπόψη τους το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ιθαγενών φαίνεται να διαφωνεί με το νόμο. Και δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο να γίνουν βελτιωτικές αλλαγές στο περιεχόμενό του.

Όλοι τώρα περιμένουν με ενδιαφέρον την αντίδραση των Ζαπατίστας. Από τον περασμένο Απρίλιο, μετά την αποχώρησή τους από το διάλογο, δεν έκαναν δημόσιες δηλώσεις ούτε εξέδωσαν επίσημα ανακοινώθηκαν. Είναι βέβαιο ότι η έμφαση που δόθηκε στο μαζικό ιθαγενικό κίνημα ήταν μέρος των επιλογών τους για την περίοδο αυτή. Τώρα απομένει να δούμε πώς θα απαντήσουν στην κυβέρνηση Φοξ, που ήδη αποδείχτηκε μια φορά ότι δεν είναι καθόλου αξιόπιστος συνομιλητής. Άλλωστε, στο εσωτερικό της Τσιάπας η κατάσταση δεν έχει αλλάξει σε τίποτε παρά τις μεγαλόστομες διακηρύξεις του Φοξ για απόσυρση του στρατού. Οι δυνάμεις του κυβερνητικού στρατού όχι μόνο δεν μειώθηκαν, αλλά έκαναν και πάλι στενό τον κλοιό τους γύρω από τις εξεγερμένες αυτόνομες ιθαγενικές κοινότητες. Παράλληλα, από τις αρχές του καλοκαιριού δραστηριοποιήθηκαν και πάλι οι παραστρατιωτικές οργανώσεις, σημειώθηκαν πολλά επεισόδια και αναφέρθηκαν ακόμη και απαγωγές και εξαφανίσεις ιθαγενών. Άρα, θα ήταν μάλλον παράτολμο να επαναληφθεί κάποια απόπειρα διαλόγου πριν δοθούν, όχι κάποιες εγγυήσεις στα λόγια, αλλά πριν γίνουν ορισμένες πραγματικές αλλαγές στην πολιτική της κυβέρνησης στο ιθαγενικό ζήτημα και στη σύγκρουση της Τσιάπας.

Κύμα ομοφοβίας. Υπεύθυνη η καθολική εκκλησία

Τρεις ομοφυλόφιλοι την ημέρα δολοφονούνταν στο Μεξικό την περίοδο 1995-2001, σύμφωνα με την Επιτροπή Πολιτών ενάντια στην Ομοφοβία. Μέσα στα έξι χρόνια δολοφονήθηκαν 201 ομοφυλόφιλοι και 12 ομοφυλόφιλες. Στη συνέπεια τύπου που οργάνωσε η Διεθνής Αμνηστία του Μεξικού, καταγέλθηκε η καθολική εκκλησία, καθώς και ονομαστικά κάποιοι καρδινάλιοι, επειδή εκφράζουν συνεχώς «το μήσος, την περιφρόνηση και την απέχθειά τους» γι' αυτή την κοινότητα, τραφοδοτώντας έτσι τα εγκλήματα εναντίον των ομοφυλόφιλων. «Το να είσαι ομοφυλόφιλος δεν θεωρείται δικαίωμα αλλά έγκλημα», καθώς «όταν ομοφυλόφιλοι καταγγέλλουν επιθέσεις στα σπίτια τους ή στις κοινότητές τους, συχνά οι αρχές δεν λαμβάνουν κανένα μέτρο. Η επίσημη συναίνεση ευνοεί τη βία ενάντια σε αυτή την κοινότητα», καταγγέλλει η Διεθνής Αμνηστία.

Σύμφωνα με τα στοιχεία, την πρώτη θέση στην εγκληματικότητα κατά των ομοφυλόφιλων κατέχει η περιοχή της Πόλης του Μεξικού (103 δολοφονίες), ακολουθούμενη από την Πολιτεία του Μεξικού (47) και τη Βερακρούς (22).

(Πηγή: *La Jornada*, <http://www.jornada.unam.mx/>)

Ένα φάντασμα πλανιέται...

Ηταν μια συνηθισμένη λογοτεχνική βραδιά. Ο διευθυντής του περιοδικού *Archipelago* παρουσίαζε το βιβλίο του. Στο ακροατήριο, ανάμεσα στους φίλους του συγγραφέα, βρίσκονται και καμιά δεκαριά πρέσβεις, διπλωμάτες κ.λπ. Μετά την παρουσίαση του βιβλίου, ακολουθεί ένα ποτό. Ο γνωστός κριτικός τέχνης, καθηγητής Αλμπέρτο Ίχαρ, συζητά με το δημοσιογράφο της εφημερίδας *La Jornada*, πίνοντας ένα ποτήρι κρασί. Εκείνη τη στιγμή εμφανίζεται ακόμα ένας διπλωμάτης, κατευθύνεται προς τους συναδέλφους του, τους χαιρετάει.

Ο Ίχαρ τον κοιτάζει κάτωχρος. Τον πλησιάζει. Του αδειάζει το ποτήρι το κρασί στα μούτρα.

- Στην υγειά του Τσε, δολοφόνε!

Κανείς δεν μιλάει. Οι πρέσβεις αποσύρονται. Ο νέος πρέσβης της Βολιβίας, ο ταγματάρχης Γκάρι Πράδο*, ένας από τους δολοφόνους του Τσε, σκουπίζει το πρόσωπό του και χάνεται στη νύχτα.

(* Ο ταγματάρχης Γκάρι Πράδο υπήρξε ο επικεφαλής της επιχείρησης σύλληψης και δολοφονίας του Τσε και των συντρόφων του. Αριστερές και λαϊκές οργανώσεις στο Μεξικό έχουν ξεκινήσει καμπάνια ενάντια στο διορισμό του ως νέου πρεσβευτή της Βολιβίας στο Μεξικό με το σύνθημα «ΕΞΩ Ο ΓΚΑΡΙ ΠΡΑΔΟ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΞΙΚΟ».)

(Πηγή: *La Jornada*)

ΗΠΑ

Απελευθέρωση Κουβανού τρομοκράτη

O Κουβανός ακροδεξιός τρομοκράτης Βιρχίλιο Πας Ρομέρο, ο οποίος κατηγορείται ότι το Σεπτέμβριο του 1976 δολοφόνησε στην Ουάσιγκτον τον χιλιανό Ορλάντο Λετελιέρ, υπουργό επί κυβέρνησης Αλιέντε, και τη Βορειοαμερικανή γραμματέα του, απελευθερώθηκε τον Ιούλιο από τη φυλακή της Φλόριντα όπου εκρατείτο. «Είμαι έκπληκτος. Το σύστημα λειτούργησε. Ο Θεός να ευλογεί τη δημοκρατία», ήταν οι πρώτες δηλώσεις του 49χρονου Πας.

Η συνεργασία των ακροδεξιών Κουβανών με το καθεστώς Πινοτσέτ είναι πια γνωστή και τεκμηριωμένη. Ο συγκεκριμένος «διαφωνών» έχει ήδη εκτίσει ποινή έξι ετών (από τα 12, στα οποία είχε καταδικαστεί) για άλλη δολοφονία.

(Πηγή: *La Jornada*)

Λατινοαμερικάνοι βασανιστές ζουν νόμιμα στο Μαϊάμι

Sύμφωνα με την εφημερίδα *The Miami Herald*, πολλοί Λατινοαμερικάνοι βασανιστές (μεταξύ των οποίων και 80 άτομα ενεχόμενα σε πολιτικές δολοφονίες) ζουν εντελώς νόμιμα στο Μαϊάμι. Μεταξύ αυτών, βρίσκεται ο Αλβάρο Γκαράβια Μαρίνο, ο εγκέφαλος της δολοφονίας του αρχιεπίσκοπου του Σαλβαδόρ Όσκαρ Ρομέρο, το 1980, την άρα που τελούσε τη λειτουργία, ο Χουάν Λόπες Γκριχάλβα, αρχηγός των ταγμάτων θανάτου της Ονδούρας, ο Εμανουέλ Τότο Κονστάντ, καταζητούμενος για πολιτικές δολοφονίες στην Αϊτή, κ.ά. Όλοι αυτοί έχουν νόμιμα χαρτιά (κάποιοι συμπεριλήφθηκαν στις ρυθμίσεις για τα θύματα του τυφώνα Μίτς!), ενώ οι ΗΠΑ απορρίπτουν τα αιτήματα των αντίστοιχων κρατών για έκδοσή τους.

Ας μην ξεχνάμε, άλλωστε, πόσα οφείλει η οικογένεια Μπους στη Φλόριντα...

(Πηγή: *Rebelión, La Jornada*)

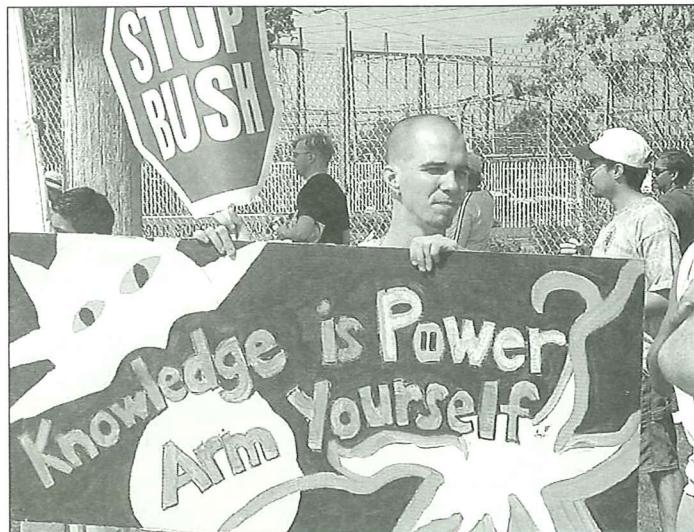
Χρεωμένοι από τη γέννησή τους...

Kάθε Λατινοαμερικάνος οφείλει, από τη στιγμή της γέννησής του, 1.500 δολάρια ως συνέπεια του εξωτερικού χρέους που σε περιφερειακό επίπεδο υπολογίζεται σε 750 δισ. δολάρια και έχει οδηγήσει πάνω από 200 εκατομ. του πληθυσμού της περιοχής στη φτώχεια.

Υπολογίζεται ότι το εξωτερικό χρέος της Λατινικής Αμερικής ισοδυναμεί με το 39% του Α.Ε.Π. και με το 201% των εξαγωγών της. Σύμφωνα με στοιχεία της CEPAL (Οικονομική Επιτροπή για τη Λατινική Αμερική), το 1965, για παράδειγμα, το εξωτερικό χρέος των χωρών της Λατινικής Αμερικής ανερχόταν σε 9,3 δισ. δολάρια. Από το 1975, όμως, ξεκίνησε «ένας μακάβριος χορός πιστωτικών προσφορών πετροδολαρίου» και το εξωτερικό χρέος μέσα σε ένα χρόνο διπλασιάστηκε, φτάνοντας από 36,6 δισ. δολάρια το 1974 σε 75,3 δισ. δολάρια το 1975.

Αν και ο ρυθμός ανάπτυξής του έκτοτε έχει μειωθεί, η ανοδική του πορεία συνεχίζεται.

(Πηγή: *La Jornada*)

... και καταδικασμένοι να μείνουν αναλφάβητοι!

Sτην πρόσφατη Σύνοδο Κοινωνικού Χρέους και Λατινοαμερικάνικης Ολοκλήρωσης, που έγινε στο Καράκας της Βενεζουέλας υπό την αιγίδα του Λατινοαμερικανικού Κοινοβουλίου, καταδείχθηκε από διάφορους ειδικούς επιστήμονες το πόσο το εξωτερικό χρέος επιβαρύνει τα επίπεδα φτώχειας και κοινωνικής ανισότητας της περιοχής, η οποία, μετά από έρευνες διεθνών οργανισμών, χαρακτηρίζεται ως η περιοχή του πλανήτη με τα υψηλότερα επίπεδα ανισότητας. Επιστήμονας του Ινστιτούτου Οικονομικών και Κοινωνικών Ερευνών της B.I.D. (Παναμερικανικής Τράπεζας Ανάπτυξης) υπέδειξε την εκπαίδευση ως «έναν αποφασιστικής σημασίας παράγοντα για τις εργασιακές ευκαιρίες, αλλά και τους μισθούς», ενώ τόνισε την αυξανόμενη ανισότητα που καταγράφεται στην περιοχή όσον αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση: το 10% πιο πλούσιο κομμάτι του πληθυσμού έχει μέσο όρο σχολικής εκπαίδευσης 13 χρόνια, ενώ το 30% πιο φτωχό, μόλις 5 χρόνια.

(Πηγή: *Rebelión*)

ΕΚΟΥΑΔΟΡ

Κονσόρτσιουμ πετρελαιϊκών εταιρειών καταστρέφει το τροπικό δάσος

Ηισπανική REPSOL-YPF συμμετέχει μαζί με την Canada's Alberta Energy στο κονσόρτσιουμ OCP Ecuador με στόχο την κατασκευή ενός νέου πετρελαιαγωγού 500 χιλιομέτρων, ο οποίος θα φτάνει από την Αμαζονία ως τον Ειρηνικό Ωκεανό διασχίζοντας τις Άνδεις. Μια από τις προβλεπόμενες γραμμές του δικτύου θα διασχίζει τη ρεζέρβα Mindo-Nambillo, μια από τις ελάχιστες εναπομείνασες παρθένες εκτάσεις τροπικού δάσους, όπου ζουν 450 είδη πουλιών -σχεδόν το 5% του συνόλου σε παγκόσμιο επίπεδο- από τα οποία 46 απειλούνται με κίνδυνο εξαφάνισης. Ο προϋπολογισμός του έργου ανέρχεται σε 1,2 δισ. δολάρια, ενώ ειδικοί επιστήμονες εκτιμούν ότι θα οδηγήσει στην καταστροφή της περιοχής λόγω αποψιλωσης, η οποία προβλέπεται να καταλαμβάνει έκταση πλάτους 7 μέτρων και μήκους 14 χιλιομέτρων μέσα στη ρεζέρβα, για το άνοιγμα δρόμων και την εποίκιση της περιοχής. Παράλληλα, επισημαίνουν ότι η υψηλής σεισμικότητας και κατολισθήσεων περιοχή, όπου προβλέπεται να γίνει η κατασκευή μπορεί να οδηγήσει σε καταστροφές αιγαγών και διαρροές πετρελαίου, γεγονός το οποίο ίδη αποτελεί για τη χώρα όχι απλώς μια πιθανότητα, αλλά πικρή πραγματικότητα που έχει προκαλέσει σοβαρές οικολογικές, οικονομικές και κοινωνικές ζημιές, καταστρέφοντας τα μέσα διαβίωσης και τη ζωή των κατοίκων στις περιοχές που έχουν συμβεί παρόμοια ατυχήματα.

(Πηγή: *WorldWatch*, <http://www.worldwatch.org/>)

Playstation 2, της Sony: ο φασισμός μέσα στα σπίτια σας...

Ηφυγή του λαθρέμπορου» λέγεται το καινούριο βιντεοπαιχνίδι της Playstation της Sony, το οποίο βρίσκεται ήδη στην πρώτη δεκάδα των πωλήσεων. Σύμφωνα με το σενάριο, «είσαι λαθρέμπορος παράνομων προϊόντων, ένας τύπος χωρίς θητική, αλλά με πολύ γρήγορο αυτοκίνητο. Όσοι παρεμβαίνουν στο δρόμο σου δεν έχουν καμία αξία. Το μοναδικό που ενδιαφέρει είναι να κάνεις έγκαιρα την παράδοση». Στον αγώνα αυτό, ο λαθρέμπορος (το παιδί που παίζει...) σχετίζεται με διάφορες ομάδες παρανόμων, η πλειονότητα των οποίων προέρχεται από το Μεξικό και την Κολομβία. Μία, μάλιστα, από αυτές πιθανόν είναι διάσπαση των Ζαπατίστας (άλλωστε το εξώφυλλο του παιχνιδιού, με τη γνωστή ζαπατιστική κουκούλα, είναι χαρακτηριστικό). Ένας από τους εχθρούς είναι η ομάδα A20, «παραστρατιωτική σταλινική οργάνωση, άγνωστης καταγωγής. Πιθανόν πρόκειται για διάσπαση των Ζαπατίστας ή είναι Κολομβιάνοι. Τα μέλη της κάνουν λαθρεμπόριο για να χρηματοδοτούν τις επαναστατικές δραστηριότητές τους και μισούν οτιδήποτε έχει σχέση με τις ΗΠΑ». Επιβαίνουν σε κόκκινα τζιπ με σύμβολο το αναρχικό ☽.

Έστερα από την επιτυχία που είχε το βιντεοπαιχνίδι αυτό, ετοιμάζεται συνέχεια για τον Οκτώβριο. Το θέμα; Διεθνής λαθρέμπορος στο Αφγανιστάν και στο Βιετνάμ...

Ακόμα μια ιδέα για μποϊκοτάζ;

(Πηγή: *La Jornada*)

Μπιν Λάντεν - ΗΠΑ: στενές επαφές τρίτου τύπου

Ανέκαρος κρίκος ανάμεσα στον Μπιν Λάντεν και τις ΗΠΑ υπήρξε το Αφγανιστάν, νέα στοιχεία που βγαίνουν στην επιφάνεια οδηγούν στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για σχέσεις πολύ πιο «οικογενειακές». Σύμφωνα με το δημοσιογράφο Κίντο Λούκας, τον Αντριάν Μακ Λίμαν -ερευνητή του Κέντρου Συνεργασίας και Αλληλεγγύης της Μαδρίτης και ειδικό σε θέματα Μέσης Ανατολής-, αλλά και τον Νικαραγουανό πολιτικό αναλυτή Όσκαρ Ρενέ Βάργας, ο Μπιν Λάντεν είναι το «μαύρο πρόβατο» της CIA. Όπως ακριβώς υπήρξε και ο Μανουέλ Νοριέγα, ο οποίος κατηγορήθηκε από την Ουάσιγκτον για λαθρεμπόριο ναρκωτικών, γεγονός που αποτέλεσε το πρόσχημα της βορειοαμερικανικής επέμβασης στον Παναμά το 1989. (Δοθείσης της ευκαιρίας: μέσα σε τρεις μόνο ώρες, 6.000 αθώοι Παναμέζοι θύματα της επέμβασης.)

Σύμφωνα με τους παραπάνω, λοιπόν, το σκάνδαλο Ιρανγκέιτ ανέκυψε από την εμπλοκή του Μπιν Λάντεν στην επιχείρηση χρηματοδότησης των Κόντρας της Νικαράγουα, που από το 1981 μέχρι το 1990 πολέμησαν ενάντια στην κυβέρνηση των Σαντινίστας. Ενώ το Κογκρέσο των ΗΠΑ είχε μπλοκάρει τη χρηματοδότηση των Κόντρας, η Σαουδική Αραβία και το Μπρουνέι προσέφεραν 40 εκατομ. δολάρια για ενίσχυσή τους. Η όλη επιχείρηση, από την έμπνευση έως την πραγματοποίησή της, έγινε χάρις στις στενές σχέσεις του Μπιν Λάντεν με τη βασιλική οικογένεια της Σαουδικής Αραβίας, γεγονός το οποίο επέτρεψε τη μεταφορά -μέσω αυτών των χωρών- ενός μέρους από τα χρήματα, που προέρχονταν από το λαθρεμπόριο όπλων που η CIA πραγματοποιούσε προς το Ιράν, στους Κόντρας της Νικαράγουα.

(Πηγή: *Rebelión*)

ΕΙΔΟΥΔΕΣ

Οι θέσεις της Κούβας για τα γεγονότα

ΟΦιντέλ Κάστρο, σε δημόσια ομιλία του στις 12 του Σεπτέμβρη, κάνοντας γνωστή τη θέση της κυβέρνησης της Κούβας για τα συμβάντα της 11/9/01, ανακοίνωσε την κατηγορηματική της αντίθεση και καταδίκη των επιθέσεων ενώ εξέφρασε τα συλλυπητήρια της Κούβας προς το λαό των ΗΠΑ για τις ανθρώπινες ζωές που χάθηκαν εκδηλώνοντας ταυτόχρονα διάθεση συνεργασίας στο βαθμό που αυτό είναι δυνατόν. Στη συνέχεια αναφέρθηκε στις τρομοκρατικές επιθέσεις που η Κούβα δέχεται εδώ και 40 χρόνια, οι περισσότερες από τις οποίες καταγγέλλθηκαν στην ίδια την κυβέρνηση των ΗΠΑ, για να προσθέσει παρακάτω ότι οι ΗΠΑ είναι η χώρα που έχει το μεγαλύτερο αριθμό οργανωμένων εξτρεμιστικών ομάδων, εκατοντάδες από τις οποίες είναι ένοπλες και επιρρεπείς στην άσκηση βίας, γεγονός που τις μετατρέπει στην πιο ευάλωτη στην τρομοκρατία χώρα.

Τα αποσπάσματα που ακολουθούν -ενδεικτικά των θέσεων της Κούβας- είναι από ομιλία του Φιντέλ Κάστρο, στην Αβάνα, στις 22 του Σεπτέμβρη.

« (...) Οποιεσδήποτε κι αν υπήρξαν οι βαθύτερες αιτίες, οι υπαίτιοι της οικονομικής και πολιτικής τάξης πραγμάτων και οι μεγάλοι ένοχοι που τις επέβαλαν στον κόσμο, κανένας δεν μπορεί να αρνηθεί ότι η τρομοκρατία αποτελεί σήμερα ένα επικίνδυνο φαινόμενο, που από ηθικής πλευράς δεν είναι υπερασπίσιμο και που πρέπει να ξεριζωθεί (...). Προς όφελός ποιων απέβη (η επίθεση); Της άκρας δεξιάς, των πλέον οπισθόδομικών και αντιραστικών δυνάμεων, των οπαδών της καταστολής των ανερχόμενων παγκόσμιων εξεγέρσεων και της ισοπέδωσης οπιδήποτε προσδευτικού παραμένει στον κόσμο. Υπήρξε ένα τεράστιο λάθος, μια τεράστια αδικία και ένα μεγάλο έγκλημα, οποιοιδήποτε κι αν υπήρξαν οι οργανωτές και οι υπεύθυνοι της πράξης. Στο όνομα όμως της αδικίας, δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί η τραγωδία για να αρχίσει ένας ανεύθυνος πόλεμος που στην πραγματικότητα θα μπορούσε να μετατραπεί σε μια ατέλειωτη σφαγή επίσης αθώων.

Οι βάσεις, η αντίληψη, οι πραγματικές προθέσεις, το πνεύμα και οι συνθήκες γι' αυτόν τον πόλεμο θεμελιώθηκαν με ραγδαίο τρόπο τις τελευταίες ημέρες. Κανένας δεν μπορεί να διαβεβαιώσει ότι δλα αυτά δεν αποτελούσαν ένα έτοιμο πλαίσιο που περιμένει την κατάλληλη ευκαιρία. Εκείνοι που μετά το επονομαζόμενο τέλος του ψυχρού πολέμου συνέχισαν να εξοπλίζονται μέχρι τα δύντια και ανέπτυξαν τους πιο επιτηδευμένους τρόπους για να δολοφονούν και να εξοντώνουν το ανθρώπινο γένος, είχαν πλήρη συνειδηση ότι οι επενδύσεις τεραστίων ποσών σε στρατιωτικές δαπάνες θα τους έδιναν το προνόμιο να επιβάλουν μια πλήρη και καθολική κυριαρχία πάνω στους υπόλοιπους λαούς του κόσμου. Οι ίδεολόγοι του Ιμπεριαλιστικού συστήματος γνώριζαν πολύ καλά τι έπρατταν και για ποιον το έπρατταν (...).

Όποιες κι αν είναι οι στρατιωτικές ενέργειες που θα ακολουθήσουν, τα πρώτα θύματα θα είναι τα χιλιάδες εκατομμύρια κάτοικοι του φτωχού και υπανάπτυκτου κόσμου, με τα απίστευτα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, τα απλήρωτα χρέη και τις εξευτελιστικές τιμές των βασικών τους προϊόντων. Τις αυξανόμενες φυσικές και οικολογικές καταστροφές, την πείνα, την εξαθλίωση, τα τρομακτικά επίπεδα του AIDS, της ελονοσίας, της φυματίωσης, των μεταδοτικών ασθενειών που απειλούν να εξοντώσουν ολόκληρα έθνη (...).

Όλοι πήραμε την εντολή να συμμαχήσουμε ή με την κυβέρνηση των ΗΠΑ ή με την τρομοκρατία.

Η Κούβα, με το ηθικό ανάστημα που απορρέει από το γεγονός ότι υπήρξε η χώρα που δέχτηκε τις περισσότερες τρομοκρατικές επιθέσεις και για το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, που ο λαός της δεν φοβάται μπροστά σε τίποτα, ούτε υπάρχει στον κόσμο απειλή ή εξουσία ικανή να τον φοβίσει, δηλώνει κατηγορηματικά ότι είναι ενάντια στην τρομοκρατία και ενάντια στον πόλεμο. Επαναλαμβάνει επίσης τη διάθεσή της να συνεργαστεί με όλες τις λοιπές χώρες για την ολοκληρωτική εξάλειψη της τρομοκρατίας (...).»

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Ανακοίνωση των FARC-EP*

 Θέλουμε να εκφράσουμε κατηγορηματικά την καταδίκη μας ενάντια στην τρομοκρατία, ανεξάρτητα από πού προέρχεται. Οι βίαιες ενέργειες που στόχο έχουν να εκφοβίσουν τον πληθυσμό ή να υποκαταστήσουν μέσα από ατομικές ενέργειες το λαό και τη δράση που εκείνος πρέπει να αναπτύσσει, δεν προκαλούν παρά την ασφάλεια και τη λαϊκή αποστροφή>.

Αυτή είναι η ακριβής θέση που εγκρίθηκε στην 8η Εθνική Συνάντηση μας τον Απρίλιο του 1993 και υποδηλώνει την πολιτική μας αντίληψη και τις ηθικές και αξιακές μας αρχές για το ζήτημα.

Αυτή την 11η του Σεπτέμβρη, που -ως δείγμα ρατσισμού- βαφτίστηκε από τα μεγάλα συγκροτήματα του Τύπου «Μαύρη Τρίτη», κομάντος αυτοκτονίας επιτέθηκαν ενάντια στα βορειοαμερικανικά σύμβολα, σε μια διαδινότητη τρομοκρατική πράξη, αφήνοντας πίσω τους χιλιάδες νεκρούς[...]

Η βορειοαμερικανική κοινωνία, στην πλειοψηφία της παραπληροφορημένη, λόγω του ρόλου των μέσων μαζίκης επικοινωνίας, αντιδρά με αγανάκτηση απέναντι στις επιθέσεις έχοντας όλο το δίκιο του κόσμου. Όμως, ποιοι είναι οι υπεύθυνοι; Η ίδια τους η κυβέρνηση, το ιμπεριαλιστικό τους κράτος που σκορπίζει το θάνατο και τη βία σε ολόκληρο τον πλανήτη και πνίγει με κάθε μέσον τους αγώνες των λαών για την αυτοδιάθεσή τους.

Αυτό το λαό, που βρίσκεται αντιμέτωπος με μια πραγματικότητα που δημιούργησε η πολιτική του κράτους του, τον καλούμε να απαιτήσει τα δικαιώματα τους.

Ανακοίνωση του FZLN (Ζαπατιστικού Μετώπου για την Εθνική Απελευθέρωση)

Στον πόλεμο και στο ρατσισμό

Για μία ακόμη φορά, ο παγκόσμιος πόλεμος οπειλεί την ανθρωπότητα. Τα γεγονότα της περασμένης 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ και η πολεμοχαρής απάντηση της κυβέρνησης αυτής της χώρας, βαθαίνουν και επιδεινώνουν τη σχεδόν μόνιμη κατάσταση πολέμου που οπειλεί τους λαούς στους οποίους οι κυρίαρχοι επιβάλλουν την πολιτική και οικονομική εξουσία τους.

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις σε πόλεις των Ηνωμένων Συγκλονίσαν τον κόσμο. Η σοβαρότητα των επιθέσεων είναι ακόμη πιο μεγάλη και τρομερή με δεδομένο τον αριθμό των θυμάτων αθώων πολιτών. Τίποτε δεν τις δικαιώνει.

Τώρα, πάνω στον πόνο των θυμάτων, οι άνθρωποι της εξουσίας και του χρήματος, οι έμποροι του πολέμου, θέλουν να οικοδομήσουν μια νομιμότητα που δεν έχουν, ρίχνοντας όλη τη στρατιωτική τους δύναμη ενάντια σε έναν απροσδιόριστο εχθρό, στοχεύοντας έθνη κατεστραμμένα από τους πολέμους και τις οικονομικές πολιτικές που έχει επιβάλει η άδικη παγκόσμια αταξία, έθνη των οποίων ο πληθυσμός ήταν εκείνος που πάντα υπέφερε από τις συνέπειες.

Και αυτή τη φορά, φαίνεται ότι οι βορειοαμερικανικοί πύρωνοι υψηλής τεχνολογίας δεν θα αποτελέσουν εξαίρεση: οι λαοί θα συνεχίσουν να είναι τα θύματα αυτής της εκδικητικής σταυροφορίας. Επιπλέον, η απειλή και μόνο στρατιωτικών επιχειρήσεων στο Αφγανιστάν, είχε τα πρώτα της θύματα: τις χιλιάδες εκείνων που ξεριζώθηκαν από την καθημερινή τους ζωή και προσπαθούν να επιζήσουν, εγκλωβισμένοι στα σύνορα.

Οπως πάντα οι λίγοι, οι προνομιούχοι θέλουν να διαιρέσουν την ανθρωπότητα για να επιπλέυσουν αυτοί. Όπως έφεραν αντιμέτωπους τους λαούς ενός έθνους εναντίον άλλου, τώρα θέλουν να βαθύνουν τη διαιρέση χρησιμοποιώντας ως μέσο τα φυλετικά μίση για να κρύψουν τα πραγματικά συμφέροντα των ισχυρών: να ελέγχουν ολοκληρωτικά ολόκληρες περιοχές του πλανήτη και τις φυσικές πηγές τους. Για το λόγο αυτό στηγματίζουν όλους τους αραβικούς λαούς και όσους ασπάζονται τη μου-

11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2002

ματά του. Να απαιτήσει από την κυβέρνησή του να εξηγήσει γιατί αποτέλεσε το θύμα αυτών των καταδικαστέων ενεργειών, που από τους λαϊκούς αγωνιστές ποτέ δε θα θεωρηθούν δικαιολογημένες. Σ' αυτή την κοινωνία εκφράζουμε την αλληλεγγύη μας, την αλληλεγγύη ενός λαού που αγωνίζεται για τα θεμελιώδη δικαιώματα του με το όπλο στο χέρι, γιατί δεν του άφησαν άλητη επιλογή. [...]

Οι συνέπειες είναι προβλέψιμες: εάν πριν επινοούσαν τα προσχήματα για να επεμβαίνουν σε οποιδήποτε μέρος της γης, σήμερα η επίθεση και η καταστροφή των συμβόλων εξουσίας τους θα τους επιτρέψει να απαιτήσουν από τον κόσμο την πλήρη υποταγή στα σχέδιά τους. Ήδη εκδηλώνονται εκτροπές που φάνταζαν ξεπερασμένες στον επονομαζόμενο «πολιτισμένο» κόσμο.

Ρατσισμός -οι Βορειοαμερικάνοι Άραβες δέχονται επιθέσεις που φτάνουν από προσβολές μέχρι θανατικές απειλές για το μοναδικό λόγο ότι είναι Άραβες.

Πολιτικός μακαρθισμός εξαπολύεται προς ολόκληρο τον κόσμο, -όποιος νιοθετεί μια αξιοπρεπή πολιτική απέναντι στα ιμπεριαλιστικά σχέδια θεωρείται εχθρός και τρομοκράτης. [...]

Εξαπολύουν ένα πραγματικό «κυνήγι μαγισσών» και κηρύσσουν τον πόλεμο. Άλλα, ενάντια σε ποιον;

Ενάντια σε εκείνους που οι ίδιοι εκπαίδευσαν, εξόπλισαν και χρηματοδότησαν την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου;

Η ενάντια στους υπεύθυνους της πολιτικής που, σε μια παράλογη και καλά υπολογισμένη επίδειξη στρατιωτικής δύναμης, σκόρπισε τις ατομικές βρύμβες στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι;

Η ενάντια σε εκείνους που προχώρησαν στις σφαγές και την προσπάθεια εξόντωσης

σουλμανική θρησκεία και κουλτούρα, σαν να ήταν όλοι εγκληματίες.

Αλλά η στρατιωτική, οικονομική, πολιτική και ιδεολογική επίθεση των κυρίαρχων του πολέμου, δεν θα κατευθύνθει μόνο ενάντια στους αραβικούς λαούς.

Κατευθύνεται επίσης ενάντια σε όλους εκείνους που αρνίμαστε να παραμείνουμε υποταγμένοι στην παγκόσμια αταξία που θέλουν να διατηρήσουν οι μεγάλοι κυρίαρχοι του χρήματος και οι κυβερνήσεις που είναι στην υπηρεσία τους.

Σε όλα τα μέρη του κόσμου, η δεξιά επωφελείται για να χτυπήσει τα λίγα πολιτικά και ανθρώπινα δικαιώματα που απομένουν και που έχουν κατακτηθεί με αναριθμητούς λαϊκούς αγώνες.

Με την απόλυτη μορφή του «όποιος δεν είναι μαζί μου είναι εναντίον μου», η ιμπεριαλιστική αστυνομία και οι εθνικοί εταίροι της, χτυπούν όλους όσους θεωρούν αντιπολίτευση στο δικό τους τρόπο σκέψης και δράσης.

Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, μέσα στις ίδιες τις Ηνωμένες Πολιτείες: Θέλουν ο βορειοαμερικανικός λαός να τους υποστηρίξει στη νέα πολεμική τους περιπέτεια. Για το λόγο αυτού χειραγωγούν το λαϊκό αίσθημα και θέλουν να υποτάξουν τους βορειοαμερικανούς πολίτες που δεν θέλουν περισσότερους πολέμους, περιορίζοντας τα πολιτικά και δημοκρατικά δικαιώματα.

Παρόμοια είναι και η περίπτωση της χώρας μας, όπου η μεξικανική κυβέρνηση δείχνεται δουλική και πρόθυμη να υποστηρίξει χωρίς όρους τον πολεμικό πυρετό της κυβερνησης Μπους, χωρίς να πάρει υπόψη της το χαρακτήρα του πολέμου και αδυνατίζοντας, ακόμη περισσότερο, αν αυτό είναι δυνατόν, την εθνική κυριαρχία.

Αυτό που δείχνει καθαρά η νέα διάσταση της παγκόσμιας κρίσης, είναι ότι αυτός ο κόσμος, έτσι όπως τον ζόμε, είναι ανυπόφορος. Έτσι όπως είναι, δεν έχει μέλλον. Είναι ανάγκη να τον αλλάξουμε, να τον επανεπινοήσουμε, να τον φτιάξουμε εξαρχής. Πιστεύουμε ότι ένας άλλος κόσμος είναι εφικτός. Ο πόλεμος, η τρομοκρατία της μιας ή της άλλης πλευράς, δεν είναι ο δρόμος.

Ο δρόμος της ελπίδας για τη ζωή και την ανθρωπότητα, είναι ένας δρόμος με δημοκρατία, ελευθερία και δικαιοσύνη.

Όχι στον πόλεμο! Όχι στις επιθέσεις εναντίον των πολιτικών και ανθρώπινων δικαιωμάτων μας! Όχι στο ρατσισμό και τον αποκλεισμό! Ναι στην πάλη για την ανθρωπότητα, ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό! Για έναν κόσμο που χωράνε όλοι οι κόσμοι!

Εθνική Συντονιστική Επιτροπή^{*}
Ζαποτιστικό Μέτωπο για την Εθνική Απελευθέρωση
Τλοχάλα, Μεξικό, 23 Σεπτεμβρίου 2001

των Βιετναμέζων, των Κορεατών και των Καμποτζιανών;

Η ενάντια σε εκείνους ενισχύουν το σιωνισμό ως μέθοδο εξόντωσης του παλαιστινιακού λαού;

Η ενάντια σε εκείνους που ανακάλυψαν το δόγμα της εθνικής ασφάλειας -δεν πάμε πολλά χρόνια πίσω- που τροφοδότησε την κρατική τρομοκρατία σε ολόκληρη τη Λατινική Αμερική, την οποία συνεχίζουμε να αντιμετωπίζουμε στην Κολομβία;

Η ενάντια σε εκείνους που επέβαλαν τις αιμοσταγείς δικτατορίες στην Κεντρική Αμερική και την Καραϊβική;

Η ενάντια στους Κίσιγκερ και τους συνεταίρους τους που καθοδήγησαν τα στρατιωτικά τέρατα της Χιλής στην εξόντωση της νόμιμα εκλεγμένης κυβέρνησης του Σαλβαδόρ Αλεντέντε;

Η ενάντια στους ίδιους τους Βορειοαμερικάνους που, οργανωμένοι σε φασιστοειδείς ομάδες, διασκεδάζουν κυνηγώντας παράνομους μετανάστες στα σύνορα με το Μεξικό;

Η ενάντια στις μυστικές υπηρεσίες που σχεδίασαν τις κάθε τύπου επεμβάσεις στη Δομινικανή Δημοκρατία, τη Γουατεμάλα, τη Νικαράγουα, τη Γρεναδά και τον Παναμά, ανάμεσα σε άλλες;

Η ενάντια σε εκείνους που καθοδήγησαν και πραγματοποίησαν τις επιθέσεις σε ολόκληρο τον πλανήτη, από την Αμερική μέχρι την Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική, στους πολέμους και τα πραξικόπημα που εξαπέλυσε η αυτοκρατορία;

Η ενάντια στη βορειοαμερικανική πολεμική βιομηχανία, η οποία εμπλέκεται στο 99,9% των αιματηρών και βίαιων επεισοδίων σε ολόκληρο τον κόσμο;

Η -και ίσως αυτό να είναι το πιο σύγουρο- ενάντια στους λαούς του κόσμου που αγωνίζονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, σύμφωνα με τα όσα πιστεύουν ή έχουν δυνατότητα να πράξουν, για μια πιο δίκαιη κοινωνία, για αξιοπρεπή ζωή, για τα βασικά τους δικαιώματα, για την κυριαρχία τους;

Ηδη ανοίγουν τα φτερά τους οι γύπες του πολέμου αναζητώντας ακόμα μεγαλύτερο μεριδίο εκμετάλλευσης του κόσμου -από τους ίδιους τους Βορειοαμερικάνους μέχρι τους Ρώσους, περνώντας πάνω από τους Ευρωπαίους του NATO. Θα ακολουθήσουν πιέσεις, στον υποτιθέμενο πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία, για να επωφεληθούν πολιτικά, οικονομικά και στρατιωτικά.

Πάνω σ' αυτά τα φτερά είναι που προσπαθούν να ανέβουν οι Κολομβιάνοι στρατιωτικοί για να δικαιολογήσουν τον πόλεμο και να βαθύνουν τη σύγκρουση, υπονομεύοντας τη διαδικασία του διαλόγου και επιμένοντας για μια ακόμα φορά να πινίξουν στο αίμα τους Κολομβιάνους και τις Κολομβιάνες που τολμάμε να αντιστέκόμαστε στα ολέθρια νεοφιλελεύθερα καπιταλιστικά σχέδια της εξαθλίωσης, της πείνας και της καταστολής».

FARC-EP

* Σημ. FARC-EP: *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia - Exército do Pueblo* ('Ενοπλες Επαναστατικές Δυνάμεις του Λαού - Λαϊκός Στρατός). Το μεγαλύτερο σε δύναμη αντάρτικο της Κολομβίας.

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

Σάββατο 5 Ιουλίου: Η εθνική διεύθυνση της CTA¹ καλεί τους δημοσίους υπαλλήλους, τους δασκάλους, τους δικαστικούς υπαλλήλους σε 24ωρη απεργία σε εθνικό επίπεδο, για να συμπαρασταθούν στους πικετέρος², οι οποίοι, ολοκληρώνοντας τη δεύτερη φάση του αγωνιστικού σχεδίου που έχουν εκπονήσει, θα κόψουν τους κυριότερους δρόμους και τις οδούς επικοινωνίας ολόκληρης της χώρας.

Τρίτη 8 Ιουλίου: Σε ολόκληρη τη διάρκεια της ημέρας κόβονται εκατοντάδες εθνικές οδοί και δρόμοι. Οι δημόσιοι υπάλληλοι πραγματοποιούν συνελεύσεις στο δρόμο και συγκεντρώσεις μπροστά σε δημόσια κτίρια. Οι πανεπιστημιακοί παραδίδουν μαθήματα δημοσίων και καταλαμβάνουν τις σχολές. Μουσικές παραστάσεις δρόμου ξεφυτρώνουν ως ένδειξη αλληλεγγύης, χωρίς κανείς να τις έχει προβλέψει. Περίπου 100.000 άτομα συμμετέχουν στις πορείες και στις κινητοποιήσεις κάθε είδους που γίνονται σε ολόκληρη τη χώρα.

Τετάρτη 9 Ιουλίου: Χιλιάδες άτομα από διάφορα συνδικάτα που βρίσκονται σε αγωνιστικές κινητοποιήσεις, από οργανώσεις συνοικίας και από κοινοτικά συσσίτια³, σπουδαστές, μικροέμποροι, πανεπιστημιακοί και διανοούμενοι, ανταποκρίνονται στο κάλεσμα της CTA και συγκεντρώνονται στην Πλάσα ντε λας ντος Κονγκρέσος, για να υποδεχθούν θερμά τις φάλαγγες των πικετέρος, οι οποίοι, αφού περπάτησαν περισσότερα από 20, 30 ή 40 χιλιόμετρα από τις διάφορες συνοικίες της ευρύτερης αστικής περιφέρειας του Μπουένος Άιρες, φθάνουν για να συμμετάσχουν στη συγκέντρωση, αψηφώντας τις προσπάθειες εκφρασιμού εκ μέρους της εθνικής κυβέρνησης, συνοδευόμενοι από την ηγεσία της CTA, από τις Μητέρες της Πλατείας Μαΐου, από προσωπικότητες των τεχνών και του πολιτισμού γενικά, από διάφορες πολιτικές οργανώσεις της Αριστεράς.

Είναι αυτό, οι πικετέρος, εκείνοι που βρίσκονται επικεφαλής του πλήθους των 40.000 ατόμων που βαδίζουν προς την ιστορική Πλατεία Μαΐου για να πουν από εκεί τις δικές τους αλήθειες, απαντώντας στην επίθεση που έχουν εξαπολύσει το κεφάλαιο και το κράτος ενάντια στους εργαζόμενους και τις λαϊκές τάξεις για να υπερβούν τη δική τους κρίση.

12

Από την ύφεση

**Κρίση και αναδιοργάνωση
του κοινωνικού κινήματος**

του Εδουάρδο Λουσίτα*

Η κρίση που κλονίζει την Αργεντινή είναι τέτοιας έκτασης και βάθους που δεν έχει προηγούμενο στην πρόσφατη Ιστορία. Η ίδια η μοίρα της χώρας φαίνεται να διακυβεύεται. Πέρα από τα οικονομικά και πολιτικά προβλήματα, είναι μια κρίση που αφορά το μέλλον. Είναι μια κρίση χωρίς ορίζοντα πέρα από την επιδείνωση των σημερινών συνθηκών κατακερματισμού, κοινωνικού αποκλεισμού και υποταγής στο μεγάλο εγχώριο και ξένο κεφαλαίο.

Το (δημόσιο και ιδιωτικό) εξωτερικό χρέος φθάνει τα 200 δισ. δολάρια –περισσότερο από το 50% του εθνικού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Με την πρόσφατη ανταλλαγή των ομολόγων με άλλα μεγαλύτερης προθεσμίας, η κυβέρνηση κέρδισε λίγο χρόνο πληρώνοντας τεράστια επιπόκια 15 και 16% ετησίως. Παρ' όλα αυτά, η κυβέρνηση δεν είναι σε θέση να αντεπεξέλθει ούτε καν στην πληρωμή των τόκων του δημόσιου χρέους, που φθάνουν τα 11 δισ. δολάρια ετησίως.

Ο πρόεδρος της χώρας, στην ομιλία του στις 9 Ιουλίου, ημέρα της Εθνικής Ανεξαρτησίας, αναγνώρισε δημόσια ότι η χώρα «δεν είναι ανεξάρτητη». Ο υπουργός Οικονομικών πρόσθεσε ότι «οι εγχώριοι και διεθνείς δίσιυλοι πίστωσης είναι κομμένοι» για την Αργεντινή, γεγονός που σημαίνει ότι η χώρα βρίσκεται δυνάμει σε κατάσταση διακοπής των πληρωμών και στο χείλος της κατάρρευσης.

Υστερα από 18 μήνες διακυβέρνησης, η βάρδια αυτή των διαχειριστών δεν έχει καταφέρει να βάλει ένα τέλος στην ύφεση, η οποία, έχοντας ξεκινήσει στα μέσα του 1998, βρίσκεται ήδη στο τέταρτο διαδοχικό χρόνο της. Το 1999 τελείωσε με πτώση του ΑΕΠ κατά 3%, το 2000 με -0,5%, ενώ το 2001 υπολογίζεται ότι θα κλείσει με -1,6%. Η εθνική οικονομία έχει βυθιστεί σε έναν κύκλο στασιμότητας και ύφεσης.

Κάτω από την πίεση των διεθνών πιστωτικών οργανισμών και των εγχώριων τραπεζών και με στόχο προτεραιότητας την εξασφάλιση των απαραίτητων πόρων για την πληρωμή των τόκων του χρέους, η κυβέρνηση επέβαλε στο κοινοβούλιο την επικύρωση του λεγόμενου «Νόμου του Μηδενικού Ελλείμματος». Μπροστά στην αυτοκτονία της συνέχισης της πληρωμής καταστροφικών επιποκίων για

στην κατάρρευση

καινούρια δάνεια που θα χρησιμοποιούνταν για τη χρηματοδότηση του δημοσιονομικού ελλείμματος, ο νόμος αυτός ορίζει ότι το κράτος δεν μπορεί να ξοδεύει περισσότερα από όσα εισπράττει – με άλλα λόγια, δεν μπορεί να συνεχίσει να χρεώνεται.

Καθώς ο νόμος ορίζει ταυτόχρονα ότι η αποπληρωμή των τόκων του εξωτερικού χρέους έχει χαρακτήρα προτεραιότητας, και για να «κλείσουν» οι λογαριασμοί, η κυβέρνηση επέβαλε μείωση 13% στους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων και στις συντάξεις – μείωση η οποία θα μεταβάλλεται ανά μήνα, ανάλογα με τις φορολογικές εισπράξεις. Και σαν να μην έφτανε αυτό, επιβλήθηκαν επίσης προσαρμογές και περικοπές σε ολόκληρο τον εθνικό προϋπολογισμό, οι οποίες πλήγουν σοβαρά τον έμμεσο μισθό και τις κοινωνικές παροχές.

Οι κοινωνικές επιπτώσεις μιας δεκαετίας και παραπάνω νεοφιλελευθερισμού είναι περισσότερο από ορατές: η ανεργία φθάνει το 16,4% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (μη επίσημοι υπολογισμοί την ανεβάζουν στο 22%), η υποαπασχόληση είναι 15%. Συνολικά, πάνω από το 30% του εργατικού δυναμικού έχει σοβαρά προβλήματα στην εύρεση απασχόλησης. Σχεδόν το 40% του πληθυσμού είναι φτωχοί, και από αυτό το 7% είναι άποροι. Οι απολαβές των μισθωτών υπέστησαν μια ισχυρή διαρθρωτική πτώση και πια αποτελούν μόνο το 19% του εθνικού εισοδήματος. Το 10% πιο πλούσιο τμήμα του πληθυσμού ιδιοποιείται το 48% του παραγόμενου πλούτου, ενώ το 10% πιο φτωχό μόνο το 1,4%. Κάθε ημέρα πεθαίνουν 55 παιδιά κάτω του ενός έτους, από αιτίες που θα μπορούσαν να αποφευχθούν.

Η Αργεντινή συνεχίζει ακόμα και σήμερα να είναι η λιγότερο φτωχή χώρα της Λατινικής Αμερικής, αλλά κατά την τελευταία δεκαετία είναι η χώρα με τους μεγαλύτερους δείκτες αύξησης της φτώχειας.

Η κρίση εξελίσσεται στην κατεύθυνση που η ίδια έχει χαράξει, γεγονός που την κάνει σε υψηλό βαθμό προβλέψιμη. Εκείνο, όμως, που έχει διαφύγει της προσοχής των περισσότερων αναλυτών είναι η ιλιγγιώδης ταχύτητα με την οποία στιγμές-στιγμές εξελίσσεται. Μέσα σε λίγους μήνες «έφαγε» τρεις υπουργούς Οικονομικών. Οι θεσμοί της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας έχουν μείνει κενοί περιεχομένου. Η κυβέρνηση, αλλά ακόμα και το καθεστώς κυριαρχίας, έχουν απολέσει σημαντικό μέρος της κοινωνικής τους νομιμοποίησης.

Όπως διαφαινόταν ήδη από την τελευταία περίοδο της προεδρίας Μένεμ, η κρίση ηγεμονίας στο εσωτερικό του κυρίαρχου μπλοκ, την οποία είχε κα-

ταφέρει να διευθετήσει το Σχέδιο Καβάλο⁴ από το 1991 και ύστερα μέσω της κερδοσκοπίας των ιδιωτικοποιήσεων, άρχισε να επανεμφανίζεται με την εξάντληση του νεοφιλελεύθερου μοντέλου.

Έκφραση αυτής της επανεμφάνισης είναι η έντονη διαμάχη ανάμεσα στις διάφορες φατρίες του μεγάλου κεφαλαίου, τόσο του εγχώριου όσο και του ξένου, με στόχο την επιβολή της κατεύθυνσης της οικονομικής πολιτικής και της επιθυμητής διεξόδου από την κρίση. Τα μεγάλα οικονομικά γκρουπ και οι διεθνοποιημένες επιχειρήσεις βρίσκονται αντιμέτωπες με προτάσεις για γενικευμένη υποτίμηση, από τη μια πλευρά, και για ολοκληρωτική δολαριοποίηση της οικονομίας, από την άλλη, ενώ οι μεγάλες τράπεζες επιδιώκουν να διατηρήσουν την παρούσα κατάσταση για να συνεχίσουν να προσπορίζονται μεγάλα κέρδη από τις επαναχρηματοδοτήσεις του χρέους και την είσπραξη των προμηθειών. Κάτω από την κυριαρχία του χρηματοοικονομικού κεφαλαίου, όλες οι φατρίες συμφωνούν στη μείωση των δημοσίων δαπανών, προσποιούμενες ότι αγνοούν πως το ισοζύγιο του εθνικού προϋπολογισμού, αν αφαιρεθούν οι τόκοι του εξωτερικού χρέους, είναι πλεονασματικό. Μέσα σε αυτό το γενικό πλαίσιο, κατά τους τέσσερις τελευταίους μήνες έφυγαν από τη χώρα 12 δισ. δολάρια, ενώ το σύνολο των επενδύσεων Αργεντινών στο εξωτερικό υπερβαίνει τα 120 δισ. δολάρια.

Το βάρος ενός εξωτερικού χρέους που δεν μπορεί να αποπληρωθεί και οι επιπτώσεις του στο σύνολο της οικονομίας δεν μπορούν πια να αποκρύβονται.

Η διαμάχη αυτή εκφράζεται επίσης και στο εσωτερικό της κυβέρνησης και των μεγάλων κομμάτων του συστήματος. Η σύγκρουση των τάσεων και των φραξιών είναι η αιτία των παλινωδιών της κυβέρνησης, των αυτοσχεδιασμών της, της αναβλητικότητάς της στη λήψη αποφάσεων. Μπροστά στη σαφή έλλειψη ηγεμονίας (με τη γκραμσιανή έννοια της δυνατότητας κάποιας φατρίας της αστικής τάξης να επιβάλει στις υπόλοιπες ένα πρόγραμμα που θα πρωθηθεί από κοινού), τα διάφορα τμήματα του κεφαλαίου και οι πολιτικές τάσεις αλληλοεξουδετερώνονται.

Μια πιθανότητα που μένει ανοιχτή είναι η ανασύνθεση των πολιτικών συμμαχιών στο ίδιο μήκος κύματος με το βαθμό συγκέντρωσης και συγκεντρωτικήσης των κεφαλαίων που έχει ήδη επιτευχθεί, και η οποία θα πετύχει να κάνει βιώσιμες τις διευθετήσεις που είναι σήμερα εν εξελίξει και θα καταφέρει να επιβάλει τον κοινωνικό έλεγχο που είναι απαραίτητος για την προώθηση

ενός προγράμματος που θα δίνει διέξοδο στην κρίση.

Ως αντίθετο, το κοινωνικό κίνημα γενικά δείχνει να έχει κάνει ένα ποιοτικό άλμα. Στη διάρκεια όλων αυτών των ετών, ήταν πολυάριθμοι οι αγώνες των εργαζομένων με ή χωρίς απασχόληση και των διαφόρων κοινωνικών κινημάτων, οι οποίοι όμως ήταν αγώνες μερικοί, κατακερματισμένοι, ανίκανοι να συγκλίνουν και να έχουν συνέχεια.

Ωστόσο, οι μεγάλες πολιτικές κρίσεις έχουν a priori μια ανεκτίμητη αξία. Η κρίση των Αργεντίνικων Αερογραμμών -της εθνικής αεροπορικής εταιρείας που ιδιωτικοποιήθηκε για να αγοραστεί και κατόπιν να λεηλατηθεί από το Ισπανικό Κράτος, με αποτέλεσμα να οδηγηθεί στη χρεοκοπία και να απειλείται με κλείσιμο που θα αφήσει στο δρόμο 7.500 εργαζόμενους- έκανε πρακτικά το σύνολο της κοινωνίας να αντιμετωπίσει το ζήτημα ως «εθνική υπόθεση». Το γεγονός αυτό οδήγησε τον κόσμο να αμφισβητήσει το σύνολο της πολιτικής των ιδιωτικοποιήσεων των υπηρεσιών και των δημόσιων επιχειρήσεων που πραγματοποιήθηκαν την περασμένη δεκαετία και επέτρεψε στην έννοια του ιμπεριαλισμού να επανέλθει ως πολιτική κατηγορία.

Με την έξυνση της κρίσης, το κοινωνικό κίνημα παρουσιάζει ενδείξεις ανασύνθεσης, με μορφές ανεξάρτητης αυτοοργάνωσης και αυτοδιαχείρισης των δικών του αναγκών, ενώ δείγματα ανασύνθεσης δείχνει και ο ιστός της ταξικής αλληλεγγύης. Προς το παρόν, δεν πρόκειται για γενικευμένη τάση, ωστόσο έχουν αρχίσει να εμφανίζονται πολυάριθμες περιπτώσεις αλληλεγγύης. Πικετέρος και άνεργοι της επαρχίας του Μπουένος Άιρες έκοψαν δρόμους εκφράζοντας την αλληλεγγύη τους στους πικετέρους της επαρχίας της Σάλτα, στο βορρά της χώρας, τους οποίους κατέστειλε κτηνωδώς η στρατοχωροφυλακή, με κόστος δύο εργαζόμενους δολοφονημένους και πολλούς συλληφθέντες. Οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι εργαζόμενοι στις αερογραμμές και οι δάσκαλοι έκαναν διαδηλώσεις αλληλεγγύης στους πικετέρους, οι οποίοι από τη μεριά τους προχώρησαν σε κινητοποιήσεις ως αλληλεγγύη στους δημόσιους υπαλλήλους και τους δασκάλους. Και αυτό έγινε και ξανάγινε.

Πολλοί από αυτούς τους αγώνες πραγματοποιούνται στο περιθώριο των παραδοσιακών δομών και μεθόδων, με εμβρυακές μορφές αυτοοργάνωσης και με άμεσες εφαρμογές στην πράξη της δημοκρατίας και της δράσης, ενώ άλλοι καθοδηγούνται από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις που δεν συνδέονται με την κυβέρνηση, σε μια κοινωνική διαδικασία αντικειμενικής σύγκλισης, της οποίας το χαρακτηριστικό γνώρισμα είναι το βαθύ

εκδημοκρατιστικό περιεχόμενο που διαπερνά ολόκληρο το κίνημα. Η σύγκλιση αυτή, καθώς και η ανάδυση ενός κοινωνικού κινήματος με ισχυρές δόσεις αυτονομίας, φαίνεται να επανασυγκολλά το ρήγμα μεταξύ της κοινωνικής και της πολιτικο-κομματικής στράτευσης που αποτέλεσε ένα από τα χαρακτηριστικά της τελευταίας δεκαετίας, ενώ ταυτόχρονα θέτει όρια στο σεχταρισμό των κομματικών πολιτικών και των κοινωνικών οργανώσεων, που παραδοσιακά τοποθετούσαν τα συμφέροντα της οικοδόμησής τους πάνω από τις ανάγκες του κινήματος.

Το αποκορύφωμα αυτής της διπλής διαδικασίας σύγκλισης ήταν η πραγματοποίηση του «Πρώτου Εθνικού Συνεδρίου Κοινωνικών Οργανώσεων, Οργανώσεων Γειτονιάς και Οργανώσεων Ανέργων», το οποίο, με την παρουσία περισσότερων από 2.000 εκπροσώπων από ολόκληρη τη χώρα και με έναν ευρύ και δημοκρατικό διάλογο, ανέλυσε την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η Αργεντινή και τους τρόπους βελτίωσης της οργάνωσης και του συντονισμού των αγώνων σε ολόκληρη την επικράτεια, αποφασίζοντας ένα κλιμακούμενο σχέδιο αγώνα, το οποίο υλοποιείται σήμερα.

Το βάθος της κρίσης και η αναζωογόνηση του κοινωνικού κινήματος είχαν ισχυρό αντίκτυπο στο εσωτερικό του συστήματος των κομμάτων. Η κυβερνώσα Συμμαχία έχει διασπαστεί, η κυβέρνηση συναντά σοβαρές δυσκολίες στο να επιβάλει πειθαρχία στους ίδιους τους αξιωματούχους της, η κύρια αντιπολίτευση δεν καταφέρνει να καταλήξει σε μια οριστική κατεύθυνση. Στις κομματικές δομές υπάρχουν πολλαπλές ρίξεις και συγκροτούνται νέοι πολιτικοί σχηματισμοί που στις εκλογές θα ανταγωνιστούν τα μεγάλα κόμματα.

Από διάφορες πλευρές εμφανίζονται εκκλήσεις για το σχηματισμό μιας «κυβέρνησης εθνικής σωτηρίας», ωστόσο κανείς δεν προσδιορίζει με σαφήνεια τους στόχους της ούτε κάνει συγκεκριμένες προτάσεις.

Η Αριστερά είναι το άλλο πρόσωπο αυτής της διαδικασίας. Τα διάφορα κόμματα και οι οργανώσεις δείχνουν να έχουν, αν και σε πολύ περιορισμένο βαθμό ακόμα, μια μεγαλύτερη κοινωνική διείσδυση και να χάρουν μεγαλύτερης δημόσιας αποδοχής. Το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζεται τόσο στην παρέμβασή τους στους κοινωνικούς αγώνες όσο και στις εκλογικές προοπτικές τους. Η Αριστερά στο σύνολό της, και παρά το ότι εμφανίζεται σε πολλές περιπτώσεις κατακερματισμένη, έχει προοπτική για σημαντική αύξηση, όπως αυτή καταγράφεται στην πρόθεση ψήφου μέσα στην κοινωνία.

Αυτή η κατάσταση θα έχει σίγουρα αντίκτυπο στις εθνικές εκλογές για την ανανέωση των κοινοβουλευτικών εδρών, που θα γίνουν τον ερχόμενο Οκτώβριο. Όλα δείχνουν ότι θα υπάρχει μεγάλη διασπορά των ψήφων και προαναγγέλλουν μια εκλογική καταστροφή για την κυβέρνηση. Αν συμβεί κάτι τέτοιο, πώς θα μπορεί να συνεχίσει να κυβερνά μετά τον Οκτώβριο; Θα είναι σε θέση να παραμείνει κυβέρνηση; Και αν ναι, σε ποιες συνθήκες θα συμβεί αυτό;

Η πολιτική κατάσταση, λοιπόν, έχει μεγάλη δυναμική, αλλά είναι και πολύ επικίνδυνη. Η πίεση από τους χρηματοοικονομικούς τομείς αποτελεί αληθινό πολιτικό πραξικόπημα. Πρώτα ο πρόεδρος της Ένωσης Τραπεζών και κατόπιν ο αντίστοιχος της Ένωσης των Μεγαλοκτηματιών, μπροστά στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τους υπουργούς του, απαίτησαν την καταστολή του κοινωνικού κινήματος, μιλησαν για αναρχία και για την πίεση που σημαίνουν τα μπλόκα στους δρόμους. Σε διάφορους κύκλους διαμόρφωσης της κοινής γνώμης συζητιούνται οι μορφές που θα έπαιρνε ο κοινωνικός έλεγχος εκ μέρους του κράτους, και η φιγούρα του αστυνομικού κράτους - με την εθνική στρατοχωροφυλακή μετασχηματισμένη σε μια στρατιωτικο-ποιημένη αστυνομική δύναμη- πλανάται πάνω από όλους αυτούς τους κύκλους.

Σε αυτό το παιχνίδι των πιέσεων δεν υστερούν εκείνες που προέρχονται από τις ηγεμονικές φιλοδοξίες των ΗΠΑ, που επιδιώκουν να επιβάλουν τη γρήγορη εισόδοχη της Αργεντινής στην ALCA⁵, με το διπλό στόχο να εκτοπίσουν τα ευρωπαϊκά κεφάλαια και να επιτύχουν τη μέγιστη κινητικότητα για τα δικά τους, καθώς και για να απομονώσουν τη Βραζιλία, οι θέσεις της οποίας έχουν πολύ μεγαλύτερη αυτονομία από εκείνες της Αργεντινής.

Δεν φαίνεται να υπάρχουν πολλές εναλλακτικές προοπτικές. Είτε η κυβέρνηση θα προχωρήσει στον δρόμο της εμβάθυνσης της οικονομικής πολιτικής, την οποία ήδη εφαρμόζει, και στον πολιτικό αυταρχισμό, είτε το κοινωνικό κίνημα θα ισχυροποιήσει την αυτονομία του και τις ανεξάρτητες μορφές οργάνωσής του και -υπερασπιζόμενο τις δημόσιες ελευθερίες και διευρύνοντας τους χώρους δημοκρατίας- θα επιβάλει μια διέξοδο στην κρίση.

Μπουένος Άιρες, 10 Αυγούστου 2001

μετάφραση.: Α.Α., Κ.Α.

* Ο Εδουάρδο Λουσίτα είναι διευθυντής του ανεξάρτητου σοσιαλιστικού περιοδικού Cuadernos del Sur (Τετράδια του Νότου) και μέλος του συνδικάτου CTA

1. Central de los Trabajadores Argentinos, Συνομοσπονδία Αργεντινών Εργατών. Είναι μία (η πιο αριστερή) από τις τρεις μεγάλες εργατικές συνομοσπονδίες της Αργεντινής. Οι άλλες είναι η (περονική) CGT και η διάσπασή της CGT-διαφωνούντες.

2. Πικέτε (piquete) ονομάζεται το κόψιμο, το μπλόκο των δρόμων από ομάδες απεργών ή ανέργων. Πικέτερος, όσος συμμετέχουν στο μπλόκο. Bλ. Σήματα Καπνού, τεύχη 5 και 6.

3. Πρόκειται για λαϊκά συσσίτια που οργανώνονται από οργανώσεις γειτονιάς.

4. Καράλο: Υπουργός Οικονομικών, επί Μένευ αλλά και στη σημερινή σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση. Ο εμπνευστής του κλειδώματος του πέσο στο 1:1 με το δολάριο.

5. Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου της Αμερικής. Bλ. Σήματα Καπνού, τεύχος 7.

ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ

Έχω την εντύπωση πως οι Βορειοαμερικανοί ειδικοί, ή μάλλον οι ειδικοί που δουλεύουν για λογαριασμό των ΗΠΑ, θα πρέπει ήδη να έχουν ξεκινήσει έρευνες για το πώς θα εμποδιστούν τα φαντάσματα πάρουν σάρκα και οστά. Όσα διαδραματίζονται αυτά τα τελευταία χρόνια στην παγκόσμια πολιτική σκηνή και οι αντιστάσεις που δημιουργούνται απέναντι στην παντοκρατορία τους, πρέπει να τους έχουν πείσει για το αναγκαίο του εγχειρήματος. Ένα από τα φαντάσματα που φαίνεται να τους απασχολεί είναι και οι Σαντινίστας της Νικαράγουας, που διεκδικούν με αυξημένες πιθανότητες να κερδίσουν και πάλι, αυτή τη φορά μέσα από τις κάλπες, τη διακυβέρνηση της χώρας τους. Ένα ενδεχόμενο που έχει προκαλέσει τις έντονες αντιδράσεις της κυβέρνησης των ΗΠΑ. Αν συνυπολογίσουμε και την αντίδραση της ιεραρχίας της καθολικής εκκλησίας, βλέπουμε πως διαμορφώνεται ξανά το ίδιο μπλοκ δυνάμεων που πολέμησαν τη σαντινιστική επανάσταση κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80. Διακρούξεις όπως «δεν επιθυμούμε τη νίκη του Ορτέγκα και αν συμβεί αυτό θα υπάρξουν συνέπειες στις σχέσεις Ηνωμένων Πολιτειών και Νικαράγουας» ακούστηκαν από τα πιο επίσημα χείλη του υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ. Και αφορισμοί του τύπου «οι Σαντινίστας είναι σατανάδες» εξαπολύθηκαν από τον αρχιεπίσκοπο Μιγκέλ Ομπάντο υ Μπράβο. Θα «πείσουν» τα επιχειρήματα αυτά το λαό της Νικαράγουας ή οι ασφυκτικές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες μέσα στις οποίες ζει θα τον οδηγήσουν να δώσει την ψήφο του στο FSLN; Θα το γνωρίζουμε στις 4 Νοέμβρη.

Σύντομη αναδρομή στην ιστορία του FSLN

Το Σαντινιστικό Μέτωπο Εθνικής Απελευθέρωσης (Frente Sandinista de Liberación Nacional - FSLN) ιδρύθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '60, από μια μικρή ομάδα νεαρών αγωνιστών της Αριστεράς. Ήταν μια από τις πολλές επαναστατικές οργανώσεις που ξεπήδησαν στη Λατινική Αμερική εκείνα τα χρόνια. Η νίκη του κουβανέζικου αντάρτικου, που μόλις είχε προηγηθεί, απλοποιούσε στα μάτια πολλών Λατινοαμερικάνων, ιδιαίτερα νέων, την επαναστατική διαδικασία. Τα επαναστατικά εγχειρήματα διαδέχονταν το ένα το άλλο. Ωστόσο, χρειάστηκαν ακριβώς 20 χρόνια μέχρις ότου και ένα άλλο επαναστατικό κίνημα καταφέρει να «σηκώσει την κούπα». Στις 19 Ιουλίου του '79, οι δυνάμεις των Σαντινίστας έμπαιναν θριαμβευτικά στη Μανάγουα. Προηγήθηκε μια πολύχρονη βασανιστική πορεία, κατά τη διάρκεια της οποίας έφθασαν πολλές φορές πίσω στο σημείο εκκίνησης και χρειάστηκε να καταβάλουν ένα σημαντικότατο ανθρώπινο τίμημα, το σύνολο σχεδόν των στελεχών πρώτης γραμμής. Ανάμεσά τους ήταν και ο Κάρλος Φονσέκα Αμαδόρ, η σημαντικότερη ηγετική φυσιογνωμία του FSLN.

Το FSLN ξεκίνησε σαν μια τυπική πολιτικοστρατιωτική οργάνωση προσανατολισμένη κυρίως στη διεξαγωγή ανταρτοπολέμου, στην ύπαιθρο κατά κύριο λόγο. Οι επανειλημμένες απόπειρες να σταθεροποιηθούν αντάρτικες εστίες δεν είχαν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και τις περισσότερες φορές η κατάληξη ήταν οδυνηρή για τις δυνάμεις του Μετώπου. Κατάφερνε, ωστόσο, να επουλώνει τα τραύματά του, να δίνει μια συνέχεια στη δράση του και να ενισχύει την πολιτική του επιρροή. Από τις αρχές της δεκαετίας του '70 είχαν αρχίσει να εμφανίζονται οι πρώτες εσωτερικές διαφωνίες για τη στρατηγική του Μετώπου. Το 1975 επισημοποιείται το

Κρίσιμη

πρώτο σχίσμα στις τάξεις του Μετώπου, καθώς μια ομάδα αποσπάται και συνεχίζει τη δράση της αυτόνομα κάτω από την επωνυμία FSLN-Προλεταριακή Τάση. Η τάση αυτή ξεκινούσε από τη διαπίστωση πως οι ένοπλες ενέργειες -που ας σημειωθεί πως εκείνη την εποχή είχαν επεκταθεί και στις πόλεις- προκαλούσαν μια υπέρμετρη καταστολή από πλευράς καθεστώτος, με αποτέλεσμα όλη η οργανωτική δουλειά που είχε συντελεσθεί τα προηγούμενα χρόνια σε μαζικό επίπεδο να εξουδετερώνεται. Η Προλεταριακή Τάση έθεσε ως προτεραιότητα την οργανωτική δουλειά για την ανασυγκρότηση του μαζικού κινήματος.

Ωστόσο, οι κύριες δυνάμεις του Μετώπου παρέμεναν προσηλωμένες στην αρχική στρατηγική και, σε αντιδιαστολή με την Προλεταριακή Τάση, χαρακτηρίστηκαν ως η τάση του «λαϊκού παρατεταμένου πολέμου». Εν τω μεταξύ, η ανάδειξη στην προεδρία των ΗΠΑ του Κάρτερ, που επαγγελόταν μια εξωτερική πολιτική υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και η συστείρωση στο εσωτερικό της Νικαράγουας μιας μερίδας της αστικής τάξης σ' ένα αντιδικτατορικό πλαίσιο, δημιουργούσε ένα καινούριο σκηνικό, περισσότερο ευνοϊκό, για την ανάπτυξη του κινήματος κατά του Σομόσα. Μέσα από την τάση του «λαϊκού παρατεταμένου πολέμου» ξεπηδάει μια καινούρια τάση, «οι τερσερίστας», με κύριο μέλημα την επανένωση όλων των τάσεων του Μετώπου, αλλά και τη δημιουργία συμμαχίας με όλες τις δυνάμεις που αντιτίθονταν στο καθεστώς Σομόσα. Οι τερσερίστας γρήγορα αρχίζουν να ασκούν από μόνοι τους μια επιθετική πολιτική συνάπτοντας συμμαχίες με τις άλλες αντιδικτατορικές δυνάμεις, αποκτώντας ερείσματα σε γειτονικές χώρες, όπως η Κόστα Ρίκα, ο Παναμάς, η Βενεζουέλα. Μετά τη δολοφονία, από το καθεστώς, του Πέδρο Χοακίν Τσαμόρρο, ιδιοκτήτη της εφημερίδας *La Prensa* και κύριου εκπροσώπου της αστικής αντιπολίτευσης, οι τερσερίστας υιοθετούν και μια πιο επιθετική στρατιωτική πολιτική. Αξιοποιώντας το αντιδικτατορικό αίσθημα ανοίγουν τις οργανώσεις τους για αθρόα είσοδο νέων μελών, ιδρύουν στρατόπεδα εκπαίδευσης στο εξωτερικό και

εκλογική αναμέτρηση

σύντομα οι μαχητικές τους μονάδες είναι σε θέση να διεξάγουν μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεις, να καταλαμβάνουν πόλεις και να αναδιπλώνονται. Παράλληλα, και οι άλλες δύο τάσεις του Μετώπου ασκούν μια πολύμορφη δραστηριότητα σε πολιτικό και στρατιωτικό πεδίο και έχουν κι αυτές αναπτύξει τις δυνάμεις τους. Η σύγκλιση των τριών τάσεων έρχεται νομοτελειακά. Τον Μάρτη του '79 το FSLN αναγγέλλει «το σχηματισμό μιας μόνης οργάνωσης, με μια ηγεσία και μια στρατηγική». Μετά από 4 μήνες οι δυνάμεις του Μετώπου έμπαιναν στη Μανάγουα.

Η διακυβέρνηση των Σαντινίστας

Μετά τη φυγή του δικτάτορα Σομόσα, τη διακυβέρνηση της χώρας ανέλαβε μια 5μελής ομάδα (τρία από τα μέλη της ήταν Σαντινίστας και δύο εκπρόσωποι της αστικής τάξης, ανάμεσά τους και η Βιολέτα Τσαμόρρο, χήρα του Πέδρο Χοακίν Τσαμόρρο). Με τη διάλυση της εθνοφρουράς και της αστυνομίας, το κενό τους κάλυψαν οι δυνάμεις των Σαντινίστας, που αποκτούσαν έτσι τον έλεγχο στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας. Ταυτόχρονα, η τεράστια για τα δεδομένα της Νικαράγουας περιουσία του Σομόσα περνούσε στα χέρια του κράτους, όπως και οι περιουσίες όλων όσων προτίμησαν τη φυγή στο εξωτερικό, κυρίως στο Μαϊάμι. Για δύο περίπου χρόνια, μέσα στο μπλοκ των δυνάμεων που ανέτρεψαν τον Σομόσα, υπήρξε μια διαμάχη για την κατεύθυνση που έπρεπε ν' ακολουθήσει η επανάσταση. Το αστικό μπλοκ, συνεπικουρούμενο από εξωτερικούς παράγοντες όπως οι ΉΠΑ και η σοσιαλδημοκρατία, πίεζε για τη δημιουργία μιας τυπικής αστικής δημοκρατίας, στα πρότυπα της γειτονικής Κόστα Ρίκα.

Το FSLN, ελέγχοντας τους αποφασιστικούς τομείς εξουσίας και κινητοποιώντας σε καθημερινή βάση μεγάλες λαϊκές δυνάμεις κάτω από το κεντρικό σύνθημα «poder popular» (λαϊκή εξουσία), επικράτησε τελικά, ανέλαβε την αποκλειστική διαχείριση της εξουσίας, με στόχο να πραγματώσει το όραμα της «σαντινιστικής Νικαράγουας» που η εφαρμογή του προσδιορίζοταν από τις παρακάτω διακηρυγμένες αρχές:

- πολιτικός πλουσιαλισμός
- μεικτή οικονομία

• λαϊκή συμμετοχή

• αδέσμευτη αντιμπεριαλιστική εξωτερική πολιτική.

Μακριά από -ισμούς και κοπιαρίσματα, οι Σαντινίστας κίνησαν μια απελευθερωτική διαδικασία, που κύριο χαρακτηριστικό της είχε την προώθηση στο προσκήνιο του οργανωμένου λαϊκού κινήματος. Χωρίς να στραγγαλίζουν άλλες λογικές και πολιτικές (απαγορευμένο ήταν μόνο ό,τι είχε σχέση με τον Σομόσα και τους νοσταλγούς του), υποχρεωμένοι να αντιπαραβάλλονται καθημερινά, να ζυμώνουν απόψεις και προτάσεις, κατάφεραν να κινητοποιήσουν τις ζωντανές δυνάμεις της χώρας τους σε μια αναγεννητική προσπάθεια σε όλους τους τομείς. Είναι δύσκολο να συνοψιστεί μια επαναστατική εμπειρία μέσα σε λίγες γραμμές, αν ήθελε όμως κανείς να δώσει την «κεντρική ιδέα» της κυβερνητικής πολιτικής των Σαντινίστας, θα έλεγα πως έχοντας υπό τον έλεγχό τους τον κρατικό μηχανισμό δεν επέβαλαν, αλλά ευνοούσαν τη δημιουργία συλλογικών εγχειρημάτων, δίνοντας προτεραιότητα στις ανάγκες τους και προσφέροντας διευκολύνσεις. Έτσι, μέσα σε σύντομο διάστημα, οι κάθε λογής συνεταιρισμοί άρχισαν να καλύπτουν την ύπαιθρο και να επεκτείνονται στην υποτυπώδη βιομηχανία, τη βιοτεχνία, το εμπόριο, τις συγκοινωνίες κ.λπ., λειτουργώντας παράλληλα με τον δημόσιο τομέα της οικονομίας, αλλά αφήνοντας χώρο και στην ιδιωτική οικονομία.

Η μεγάλη καμπάνια του εξαλφαβητισμού, στην οποία πήραν μέρος 60.000 αλφαβητιστές που κάλυψαν κάθε σπιθαμή της χώρας, έδωσε το έναυσμα για την πολιτιστική αναγέννηση που επακολούθησε, προβάλλοντας τον πλούτο (σύγχρονο και παλιότερο) του λαού της Νικαράγουας και ρίχνοντας γέφυρες προς ό,τι πιο ζωντανό κι αξιόλογο συνέβαινε στη Λατινική Αμερική.

Η σαντινιστική επανάσταση αναζωογόνησε τις «βαλτωμένες» ελπίδες για κοινωνική αλλαγή σε όλη τη Λατινική Αμερική, έγινε σημείο αναφοράς, αντικείμενο μελέτης και αλληλεγγύης ετερόκλητων ομάδων. Μια μικρή χώρα 3-4 εκατομμυρίων κατοίκων έβγαινε στο παγκόσμιο προσκήνιο, προκαλώντας ένα πολύμορφο και μαζικό κίνημα αλληλεγγύης, που δεν είχε ως απαραίτητο εφόδιο την κομματική ταυτότητα ή την πολιτική ταύτιση.

To 1983, μια μικρή ομάδα φί-

λων από το περιοδικό *Λατινική Αμερική* πραγματοποιήσαμε ένα ταξίδι στη Νικαράγουα, που είχε σαν κατάληξη το σχηματισμό της Ελληνικής Επιτροπής Αλληλεγγύης στη Νικαράγουα. Κατεβήκαμε από το αεροπλάνο στη Μανάγουα με την πειρέργεια και την καχυποψία απέναντι σε κάθε τι που θα μας θύμιζε «σοβιετικό» κατασκευασμα και φύγαμε με την αίσθηση πως φεύγαμε από την πιο ελεύθερη χώρα του κόσμου. Μια ανάσα ελευθερίας σφραγισμένη από την κυριαρχία των λαϊκών δυνάμεων. Χωρίς περιορισμούς, αλλά ταυτόχρονα, χωρίς το περιτύλιγμα μιας τυπικής αστικής δημοκρατίας, χωρίς το δήθεν της αντιπροσωπευτικότητας, αλλά με τη διαρκή συμμετοχική παρουσία, χωρίς τη θεοποίηση των νόμων, των θεσμών και των κανόνων, τη συνεχή τους επίκληση προκειμένου να προστατέψουν, ν' απαγορεύσουν, να τιμωρήσουν.

Ανάμεσα σ' άλλα, παρακολουθήσαμε και μια συνεδρίαση της Βουλής. Μέσα κι έξω από το κτίριο του κοινοβουλίου χιλιάδες κόσμος με πανό, τραγούδια, συνθήματα. Κάθε τόσο ένα τραγούδι κι ένα σύνθημα διέκοπτε τη συνεδρίαση: «Λαϊκή Εξουσία», «Δεν υπάρχει επανάσταση χωρίς τη συμμετοχή της γυναικάς», «Όλα τα όπλα στο λαό», «Ελεύθερη πατρίδα ή θάνατος», χωρίς να διανοείται κανείς να τους σταματήσει (πού είσαι Κακλαμάνη;). Και έξω στην κοινωνία να χάνεσαι οπουδήποτε, στη συνέλευση της Λόμα ντε Τσακρασέκα, στο περιφερειακό συντονιστικό τους όργανο, στη Λατινοαμερικανική Συνάντηση των Φοιτητών, στην αγορά Ουμπέρτο Ουέβες, στο δρόμο. Κι αν έμεινε μια πίκρα απ' αυτό το ταξίδι ήταν απέναντι στον εαυτό μου και στην καταραμένη καχυποψία που δε μ' άφησε να γευτώ αυτή την ελευθερία ως το μεδούλι.

Η σαντινιστική Νικαράγουα έδινε τροφή και υπόσχεση σ' ένα όραμα, γινόταν παράδειγμα και στήριγμα στους γειτονικούς λαούς. Κι αυτό οι ριγκανικές ΗΠΑ δεν μπορούσαν να το επιτρέψουν. Είχε έρθει η ώρα των Κόντρας (αντεπαναστατών), στους οποίους προσπάθησαν να ενσωματώσουν κάθε στοιχείο που ερχόταν σε αντίθεση με τους Σαντινίστας. Οι όμορες χώρες έγιναν ο τόπος συγκέντρωσης και εκπαίδευσης από Βορειοαμερικάνους συμβούλους των Κόντρας, στους οποίους προσφερόταν ένας μίνιμους «αξιοπρεπής» μισθός. Οι πολεμικές συγκρούσεις που ερήμωναν τις μεθοριακές αγροτικές περιοχές δημιουργούσαν κύματα προσφύγων είτε προς τις μεγάλες πόλεις του εσωτερικού είτε προς τις γειτονικές χώρες όπου οι Κόντρας εξασφάλιζαν την επιβίωση των ίδιων και των οικογενειών τους. Ο μισθοφορικός πόλεμος εξελισσόταν σιγά σιγά σε εμφύλιο, με ό,τι αυτό συνεπαγόταν σε ακρότητες και αυθαιρεσία και από την πλευρά των Σαντινίστας. Οι συνέπειες του πολέμου και του ασφυκτικού εμπάργκο, που είχαν εν τω μεταξύ επιβάλει οι ΗΠΑ, άρχισαν να στραγγαλίζουν την επανάσταση, ψαλιδίζοντας τις δυνατότητές της, καθώς όλο και πιο πολύ ήταν υποχρεωμένη να αγωνίζεται για την καθημερινή επιβίωση. Συνθήκες που οπωδήποτε ευνοούν προσωπικές ή συλλογικές στρεβλώσεις, αν και μια σημαντι-

νέπειες του πολέμου και του ασφυκτικού εμπάργκο, που είχαν εν τω μεταξύ επιβάλει οι ΗΠΑ, άρχισαν να στραγγαλίζουν την επανάσταση, ψαλιδίζοντας τις δυνατότητές της, καθώς όλο και πιο πολύ ήταν υποχρεωμένη να αγωνίζεται για την καθημερινή επιβίωση. Συνθήκες που οπωδήποτε ευνοούν προσωπικές ή συλλογικές στρεβλώσεις, αν και μια σημαντι-

κή μερίδα της κοινωνίας προσπαθούσε απεγνωσμένα να διατηρήσει και να εμβαθύνει τις κατηγορίες της επανάστασης.

Η ήττα της σαντινιστικής επανάστασης έγινε η πρώτη προτεραιότητα για την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ. Όταν ο Γκορμπατόσφ συνδιαλεγόταν με την κυβέρνηση των ΗΠΑ, το πρώτο πράγμα που του ζητήθηκε από τους Βορειοαμερικάνους, ως δεύτερη της ειλικρίνειας των προθέσεών του, ήταν να σταματήσει κάθε βοήθεια προς τη Νικαράγουα. Έτσι, στις 7 Δεκέμβρη του 1989 δινόταν η διαταγή στα σοβιετικά καράβια που έπλεαν προς το λιμάνι Κορίντο να κάνουν μεταβολή και να επιστρέψουν στη χώρα τους.

Οι Σαντινίστας προκήρυξαν γενικές εκλογές για το 1990, όπως είχαν υποχρέωση από το Σύνταγμα, μιας και έληξε η θητεία της κυβέρνησής τους που είχε εκλεγεί με το 65% των ψήφων από τις πρώτες ελεύθερες εκλογές στην ιστορία της Νικαράγουας, το 1984. Απέναντί τους συνασπίστηκαν, με εξαίρεση κανένα δυο μικρά αριστερόστικα κόμματα, το σύνολο των πολιτικών δυνάμεων, αν θυμάμαι καλά 16 κόμματα, μηδέ του ΚΚ εξαιρουμένου. Επικεφαλής ήταν η Βιολέτα Τσαμόρρο, πρόσωπο σεβαστό χωρίς όμως ιδιαίτερο πολιτικό βάρος, που όπως είδαμε είχε διατελέσει και μέλος της 5μελούς κυβερνητικής ομάδας μετά τη νίκη της επανάστασης. Οι ΗΠΑ χρηματοδότησαν ανοιχτά την προεκλογική εκστρατεία της αντιπολίτευσης και έθεσαν το εκβιαστικό δίλημμα «Τσαμόρρο ή εμπάργκο και πόλεμος». Η Τσαμόρρο πήρε το 52% των ψήφων βάζοντας τέρμα στην 11ετή διακυβέρνηση των Σαντινίστας. Ένα αποτέλεσμα που ανταποκρινόταν στις επιθυμίες των Βορειοαμερικάνων, προέκρινε την ειρήνευση, θυσίαζε την επανάσταση. Μέσα σ' εκείνες τις συνθήκες απόλυτα κατανοητό, καθώς η επιλογή περνούσε από τα χέρια του ενεργού πολίτη στα χέρια ολόκληρης της κοινωνίας.

Το FSLN με το 42% εξακολουθούσε να είναι το μεγαλύτερο κόμμα της χώρας, ωστόσο απείχε πολύ από τα ποσοστά που ανέμενε η ηγεσία του, η οποία θεωρούσε δεδομένη την εκλογική της νίκη. Έχω την εντύπωση πως εκείνο το βράδυ των εκλογών η συνεδρίαση της Εθνικής Διεύθυνσης των Σαντινίστας πρέπει να ήταν θυελλώδης, ως προς το ερώτημα: «Παραδίδουμε ή όχι την εξουσία;» Το ίδιο ερώτημα απασχόλησε εκ των υστέρων και τις επιτροπές αλληλεγγύης, όπως και το «γιατί να προχωρήσει η εκλογική διαδικασία μέσα σε συνθήκες πολέμου και κάτω από εκβιαστικά διλήμματα». Πιστεύω πως για τους Σαντινίστας και η εκλογική διαδικασία και η αποδοχή του αποτελέσματος ήταν μονόδρομος, απόλυτα συνεπής με τις διακηρυγμένες τους αρχές και την πολιτική τους. Όσο και αν η μετέπειτα καταρρά-

κωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης της συντριπτικής πλειοψηφίας του λαού μπορεί να ενισχύει τα ερωτήματα αυτά, είναι βέβαιο πως η συνέχιση της διακυβέρνησης από τους Σαντινίστας θα οδηγούσε σε μια ολοένα και πιο αυταρχική και εκφυλιστική πορεία.

Η εποχή της φιλελευθεροποίησης

Hνίκη της Τσαμόρρο προπαγανδίστηκε ανά την υφήλιο ως δικαίωση της δημοκρατίας και της ελευθερίας, η Νικαράγουα ξαναμπήκε στο μαντρί, τα αντάρτικα του Ελ Σαλβαδόρ και της Γουατεμάλας μετά από επίπονες διαπραγματεύσεις κατέθεσαν τα όπλα και εντάχθηκαν στη νόμιμη πολιτική ζωή των χωρών τους. Το σοβιετικό μπλοκ είχε ήδη καταρρεύσει αφήνοντας τις ΗΠΑ μόνη υπερδύναμη του πλανήτη. Όλα έδειχναν να «ομαλοποιούνται» και τίποτα δεν εμπόδιζε την απρόσκοπτη ενσωμάτωση της Νικαράγουας στην παγκόσμια οικονομική τάξη που δημιουργούνταν ταχύτατα τη δεκαετία του '90. Τίποτα δεν εμπόδιζε να καταδειχτεί τι επεφύλασσε η παγκοσμιοποίηση σε μια μικρή και υπανάπτυκτη χώρα της Λατινικής Αμερικής.

Οι ιδιωτικοποιήσεις, έστω και με κάποιες αντιστάσεις, προχώρησαν, οι περιουσίες των εξόριστων στο Μαϊάμι αποδόθηκαν, η Νικαράγουα έγινε πιστός ακόλουθος της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ. Οι περίφημες τοιχογραφίες που στόλιζαν τη Μανάγουα και άλλες πόλεις σβήστηκαν, χιλιάδες τόμοι από τις δημόσιες βιβλιοθήκες καταστράφηκαν, μνημεία του αγώνα των Σαντινίστας κατά του Σομόδα εξαφανίστηκαν και όσα διατηρήθηκαν το οφείλουν στην πίεση που ασκούσε η πολιτική και κοινωνική δύναμη που διέθετε το FSLN και τα μεγάλα ερείσματα που διατηρούσε στο στρατό. Το μεγάλο συνεταιριστικό κίνημα αφέθηκε χωρίς υποστήριξη να συρρικνωθεί, οι τομείς της υγείας, της ασφάλισης, της παιδείας, του πολιτισμού μαράζωσαν.

Το κύμα της εσωτερικής μετανάστευσης, που είχε ενταθεί κατά την περίοδο των συγκρούσεων με τους Κόντρας, διογκώθηκε ακόμη περισσότερο γεμίζοντας τις μεγαλουπόλεις με παραγογείτονιές. Οι ζητιάνοι είναι πια χιλιάδες και τα παιδιά του δρόμου ολοένα και πληθαίνουν αποτελώντας πρώτη ύλη για τις νεανικές συμμορίες. Η Νικαράγουα κατρακύλησε στο προτελευταίο σκαλί (τελευταία η Αϊτή) της κλίμακας των χωρών της Λατινικής Αμερικής. Η όποια βοήθεια έρευσε μετατράπηκε σε πλούτο συγκεκριμένων οικογενειών και ο σημερινός πρόεδρος Αλεμάν απόκτησε μια τεράστια περιουσία, που το μεγαλύτερο μέρος της βρίσκεται έξω από τη χώρα. Αυτή τη χρονιά, 600.000 παιδιά, από το 1,5 εκατομμύριο που βρίσκονται σε σχολική ηλικία, δε θα παρακολουθήσουν μαθήματα. Στις 30 Αυγούστου του 2001, η «πορεία της πείνας», στην οποία πρωτοστάτησαν εκατοντάδες οικογένει-

ες εργατών γης στις φυτείες του καφέ, έφτασε στη Μανάγουα από τη Ματαγάλπα.

Από τη νίκη της Τσαμόρρο το 1990 ως σήμερα έχουν περάσει 11 χρόνια, όσα ακριβώς είχε διαρκέσει και η σαντινιστική διακυβέρνηση. Οι συγκρίσεις ανάμεσα στις δύο περιόδους αναπόφευκτες στα μάτια του λαού, αν και ένα μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού (η Νικαράγουα όπως και οι περισσότερες λατινοαμερικανικές χώρες έχουν εξαιρετικά υψηλά ποσοστά νεανικού πληθυσμού) μεγάλωσε κάτω από τις κυβερνήσεις Τσαμόρρο και Αλεμάν. Οι μνήμες και η πραγματικότητα διαπλέκονται για ν' αποτελέσουν το πλαίσιο της τωρινής προεκλογικής περιόδου, αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα τα προεκλογικά προγράμματα των μονομάχων, όσο και τις διαφοροποιήσεις που εν τω μεταξύ έχουν συντελεσθεί.

Η διαδρομή του FSLN μετά το 1990

Η απρόσμενη, για τους περισσότερους αναλυτές, αλλά και για τους ίδιους, ήττα προκάλεσε αμηχανία και σύγχυση στους Σαντινίστας. Ωστόσο, είχαν τα χρονικά περιθώρια μέχρι την παράδοση της εξουσίας να ψηφίζουν νόμους που τους διασφάλιζαν από τον κίνδυνο ενδεχόμενων διώξεων, όπως επίσης και να περάσουν μια σειρά από σημαντικά περιουσιακά στοιχεία στην ιδιοκτησία του FSLN ή κάποιων στελεχών του κινήματος. Το κύμα των ιδιοποιήσεων αυτών αποκλήθηκε «Λα Πινιάτα» και αποτέλεσε πολιτικό και ιθικό απόπτημα στα μάτια του λαού και αδυσώπητο επιχείρημα στα χέρια των αντιπάλων του Μετώπου. Οι εσωτερικές συζητήσεις για να γίνει μια ολοκληρωμένη αποτίμηση της περιόδου '79-'90 κατέληγαν σε διαφορετικές ερμηνείες και συμεράσματα.

Ορισμένα από τα πιο σημαντικά στελέχη, κι ανάμεσά τους η πλειοψηφία των κομαντάντε της Επαναστατικής Διεύθυνσης, αποστασιοποιήθηκαν από τις λειτουργίες του Μετώπου. Ωστόσο η πρώτη οργανωμένη και σημαντικότερη διάσπαση του FSLN συνέτελεσθη το 1994. Ένα όχι ευκαταφρόνητο οργανωμένο κομμάτι κι ανάμεσά τους ένα σημαντικό μέρος της κοινοβουλευτικής ομάδας, έχοντας επικεφαλής το συγγραφέα Σέρχιο Ραμίρες, πρώην αντιπρόεδρο της χώρας, και την κομαντάντε Ντόρα Μαρία Τέλες, αποχώρησε και ίδρυσε το MRS (Ανανεωτικό Σαντινιστικό Κίνημα). Η κριτική τους στρεφόταν προς τις εσωκομματικές λειτουργίες του Μετώπου, τις οποίες θεωρούσαν υπερβολικά συγκεντρωτικές. Και, ταυ-

τόχρονα, ζητούσαν, μέσα στις διαμορφωμένες παγκόσμιες συνθήκες, μια σοσιαλδημοκρατική μετατόπιση της πολιτικής των Σαντινίστας.

Το MRS δεν κατάφερε ν' αποκτήσει μεγάλη απήχηση. Στις εκλογές του 1996 περιορίστηκε σ' ένα πολύ φτωχό αποτέλεσμα που το καταδίκαζε στο περιθώριο της πολιτικής σκηνής κι επέτρεπε στο FSLN να φέρεται ως ο μοναδικός εκπρόσωπος των λαϊκών συμφερόντων. Η συνεχής επιδείνωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης ενός ήδη καταπονημένου πληθυσμού δεν αποτελούσε ευνοϊκό πλαίσιο για την ευδόνηση των σχεδιασμών του MRS. Το βάρος των ανησυχιών και των αναζητήσεων παρέμενε μέσα στους κόλπους του FSLN. Άρχισαν να πυκνώνουν οι φωνές, να δημιουργούνται τάσεις που ζητούσαν περισσότερο μαχητική στάση, να ασκείται κριτική στην εσωκομματική λειτουργία. Οι διαθέσεις της οργανωμένης βάσης των Σαντινίστας ελάχιστες φορές κατάφεραν να ξεπεράσουν τις απαγορευτικές εντολές της κομματικής ηγεσίας που συνιστούσαν την «εντός πλαισίων αντιπαράθεση». Η εμφάνιση ένοπλων ομάδων στην ύπαιθρο με σαντινιστικές καταβολές, οι recompas, χρησιμοποιείτο ως μέσο πίεσης προς την κυβέρνηση και, τις περισσότερες φορές, η δράση αυτών των ομάδων σχοινοβατούσε μεταξύ πολιτικών και ποινικών δραστηριοτήτων.

Το Σύμφωνο Ορτέγα-Αλεμάν προκάλεσε αναταραχή μέσα στις τάξεις του Μετώπου, καθώς είχε υπογραφεί αιφνιδιαστικά με την έγκριση ενός πολύ στενού κύκλου προσκείμενων στον Ορτέγα και χωρίς να έχει συζητηθεί προηγούμενα στα αρμόδια όργανα. Το Σύμφωνο εξασφάλιζε την ατιμωρησία εσοαί των δύο προέδρων από κατηγορίες που ήδη έχουν διατυπωθεί εναντίον τους, τη μόνιμη παρουσία τους στο κοινοβούλιο, απέκλειε κάθε δυνατότητα στα μικρά κόμματα να διεκδικήσουν μερίδιο της εξουσίας ή ακόμη και την εκπροσώπησή τους και, στην πραγματικότητα, μετέτρεπε το πολιτικό παιχνίδι στη Νικαράγουα σε παιχνίδι για δύο: το συνασπισμό που βρίσκεται γύρω από το κυβερνητικό κόμμα PLC και το FSLN.

Όπως ήταν φυσικό, η υπογραφή του Συμφώνου προκάλεσε την κατακραυγή των μικρών κομμάτων και βάθυνε το χάσμα ενός τμήματος της κοινωνίας με την πολιτική ζωή. Στο πλαίσιο του FSLN, οι αντιδράσεις πήραν ανοιχτή και μαζική μορφή, πολλά στελέχη, κυρίως της νεότερης γενιάς, ζήτησαν την αποχώρηση του Ορτέγα, οι διαφωνούσες τάσεις πήραν πιο συντεταγμένη μορφή. Οι τάσεις αυτές επιζήτουν το συνδυασμό εσωκομματικών δημοκρατικών διαδικασιών με μια μεγαλύτερη στήριξη των λαϊκών αιτημάτων. Έχουν συγκεντρώσει στις τάξεις τους στελέχη που δεν βαρύνονται με προσωπικές κατηγορίες και θα μπορούσε να πει κανείς πως αποτελούν το «καθαρό πρόσωπο» του FSLN. Στις εσωκομματικές διαδικασίες για την εκλογή του υποψήφιου προέδρου, ανάμεσα σε 3 υποψήφιους, επιελέγη ο Ντανιέλ Ορτέγα. Η «αριστερή» τάση έκανε μια αξιοπρεπή εμφάνιση, ωστόσο ο Ορτέγα, έχοντας τον έλεγχο του κομματικού μηχανισμού και διαθέτοντας την αίγλη του κομαντάντε και του συνεχιστή

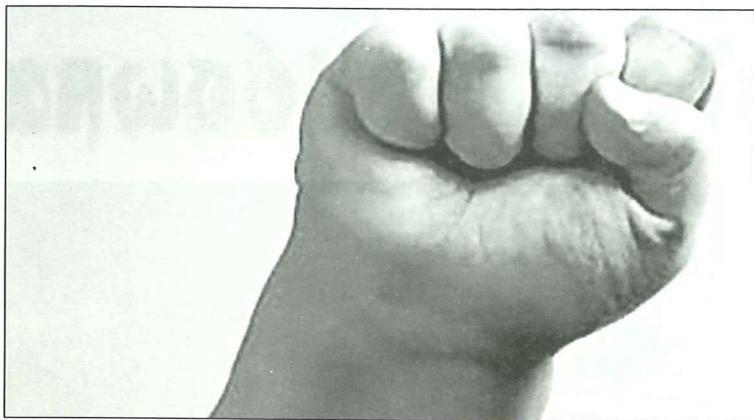
λούν το «καθαρό πρόσωπο» του FSLN. Στις εσωκομματικές διαδικασίες για την εκλογή του υποψήφιου προέδρου, ανάμεσα σε 3 υποψήφιους, επιελέγη ο Ντανιέλ Ορτέγα. Η «αριστερή» τάση έκανε μια αξιοπρεπή εμφάνιση, ωστόσο ο Ορτέγα, έχοντας τον έλεγχο του κομματικού μηχανισμού και διαθέτοντας την αίγλη του κομαντάντε και του συνεχιστή

της επαναστατικής διαδικασίας, επικράτησε άνετα. Είναι η τέταρτη φορά που ο Ορτέγα παίρνει το χρίσμα του υποψήφιου (την πρώτη το '84 ήταν ο νικητής, το '90 η πτήθηκε από την Τσαμόρρο και το '96 από τον Αλεμάν) και αυτή τη φορά φαίνεται πως διαθέτει αυξημένες πιθανότητες επιτυχίας. Αν η πτηθεί και τώρα, θα είναι πολύ δύσκολο να εξακολουθήσει να παίζει τον ίδιο κυριαρχικό ρόλο μέσα στο FSLN.

Εκλογές 2001

Oι φετινές εκλογές είναι οι πιο αμφίρροπες της σύντομης κοινοβουλευτικής ιστορίας της Νικαράγουας. Το Σύμφωνο έπαιξε σημαντικό ρόλο σ' αυτό. Όμως είναι η κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα που κυρίως έχει διαμορφώσει τα επιχειρήματα και τις δυνάμεις των δύο στρατοπέδων. Το FSLN προσπαθεί να αξιοποιήσει υπέρ του τη συνεχή επιδείνωση των συνθηκών ζωής του κόσμου, καθώς και τα σκάνδαλα που συνεχώς αποκαλύπτονται και βαρύνουν τον πρόεδρο Αλεμάν και το περιβάλλον του.

Έχει συγκροτήσει υπό την ηγεσία του ένα εκλογικό μέτωπο, την Convergencia (Σύγκλιση), στην οποία συμμετέχουν διάφοροι μικρότεροι σχηματισμοί. Η επιλογή του Αγκουστίν Χαρκίν, ενός ανθρώπου που είχε υποστεί διώξεις τη δεκαετία του '80, ως υποψήφιου αντιπροέδρου έγινε για ν' αποδειχτεί η σημερινή μετριοπάθεια που χαρακτηρίζει τους Σαντινίστας, για να καθησυχαστούν παράγοντες μέσα κι έξω από τη χώρα. Οι διαβεβαιώσεις προς τις ΗΠΑ πως η αντιαμερικανική πολιτική είναι μια μακρινή ανάμνηση, είναι συνεχείς. Έχουν εξασφαλίσει ερείσματα στη νικαραγουανή κοινότητα που ζει στις ΗΠΑ και είναι ενδεικτικό πως για πρώτη φορά στην ιστορία του το FSLN άνοιξε γραφεία στο Μαϊάμι. Παράλληλα, δίνονται συνεχείς διαβεβαιώσεις από την ηγεσία του FSLN ότι δε θα επαναληφθούν μέτρα που είχαν προκαλέσει τη λαϊκή δυσαρέσκεια, ενώ πληθαίνουν οι αναγνωρίσεις λαθών και ακροτήτων που είχαν διαπραχθεί στη διάρκεια των πολεμικών συγκρούσεων, τόσο απέναντι στους ιθαγενείς πληθυσμούς της Ατλαντικής Ακτής όσο και σε αγροτικές περιοχές των συνόρων. Η μετριοπάθης και προσεκτική γλώσσα φαίνεται ν' αποδίδει καρπούς αφού ο σημαντικός κατά το παρελθόν αντίπαλοί τους, όπως ο Φάγκοτ, ηγέτης των Μισκίτος, ο Ντενίνις Πλάτα, ηγετικό στέλεχος του κυβερνητικού PLC, ο Έντεν Παστόρα, ακόμη και στοιχεία των Κόντρας, τάσσονται στο πλευρό του Ορτέγα. Η τελευταία συμφωνία συνεργασίας του FSLN με το MRS δε σημαίνει την επανένωση του σαντινιστικού κινήματος, αλλά είναι ενδεικτικό του κλίματος πόλωσης που επικρατεί.

Στην άλλη πλευρά, στο PLC, προσπαθούν να αποσείσουν το καταστροφικό έργο της θητείας Αλεμάν και καταφέύγουν στις δοκιμασμένες από το παρελθόν συνταγές. Ασύστολη υποσχεσιολογία και ανασύνταξη ενός αντισαντινιστικού μετώπου. Ο υποψήφιός τους, ο Ενρίκε Μπολάνιος, φαίνεται ήδη να καλύπτει ένα σημαντικό μέρος της διαφοράς με τον Ορτέγα, με τάσεις εξισορρόπησης ανάμεσα στους δύο κύριους υποψήφιους. Σ' αυτό συνετέλεσε και η αδυναμία συγκρότησης ενός αξιόλογου τρίτου ψηφοδελτίου από το Συντηρητικό Κόμμα και ορισμένα άλλα μικρά κεντρώα κόμματα. Ο χώρος αυτός δέχτηκε την πίεση των ΗΠΑ για ν' αποσύρει εντελώς το ψηφοδελτίο του προς όφελος του Μπολάνιος. Ο υποψήφιος του Συντηρητικού Κόμματος ανήγγειλε την αποχώρησή του από τον προεκλογικό αγώνα, ύστερα από τη συνάντηση που είχε με τον Βορειοαμερικανό υφυπουργό τον επιφορτισμένο με τις υποθέσεις της Λατινικής Αμερικής. Ο ορισμός νέου ψηφοδελτίου από το Συντηρητικό Κόμμα, αποδείχτηκε περισσότερο υποψηφιότητα για την τιμή των όπλων.

Δύο παράγοντες που θα παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του αποτελέσματος είναι η καθολική εκκλησία και οι ΗΠΑ. Η καθολική εκκλησία στο ζεκίνημα της καμπάνιας τάχθηκε απροκάλυπτα κατά του FSLN, για να μετριάσει στη συνέχεια τον τόνο της, χωρίς να πάψει όμως να δείχνει καθαρά την προτίμησή της στον Μπολάνιος.

Οι ΗΠΑ διακήρυξαν την αντίθεσή τους στον Ορτέγα και απειλήσαν ευθέως ότι θα διαταραχθούν οι σχέσεις ανάμεσα στις δύο χώρες σε περίπτωση εκλογής του. Πίεσαν με κάθε τρόπο για το σχηματισμό ξανά ενός αντισαντινιστικού μετώπου, που όμως δεν συγκροτήθηκε εξαιτίας της άθλιας διακυβέρνησης Αλεμάν, η οποία δημιούργησε αγεφύρωτο χάσμα ανάμεσα στους δύο κύριους πόλους της φιλο-ΗΠΑ παράταξης. Η επίσκεψη του Σάμουελ Σάντος, υπεύθυνου γραμματέα των Διεθνών Σχέσεων του FSLN, στην Ουάσιγκτον, ύστερα από πρόσκληση του υπουργείου των Εξωτερικών των ΗΠΑ, θα έδωσε την ευκαιρία να διευκρινιστούν αρκετά πράγματα και να δοθούν διαβεβαιώσεις από την πλευρά των Σαντινίστας. Ωστόσο, παρά τις διαβεβαιώσεις, οι ΗΠΑ δεν επιθυμούν τη νίκη Ορτέγα, όχι μόνο γιατί θα πάρει τη συμβολική διάσταση της νίκης ενός «ορκισμένου εχθρού» τους, όσο και γιατί όσες αλλαγές και αν έχει υποστεί το FSLN δεν παύει να είναι ένα μεγάλο κίνημα με επαναστατικές καταβολές, το οποίο θα αποστασιοποιηθεί σε πάρα πολλά ζητήματα από τις επιθυμίες της κυβέρνησης των ΗΠΑ. Και η κυβέρνηση Μπους δεν επιθυμεί ν' αποκτήσει μια ακόμη απειθαρχη παρουσία στη Λατινική Αμερική αυτή την περίοδο. Μια σαντινιστική κυβέρνηση ενδεχομένως να μετέτρεπε το «τρίγωνο του διαβόλου» για τις ΗΠΑ (Κούβα-Βενεζουέλα-ανταρτικό Κολομβίας) σε τετράγωνο. Πολύ περισσότερο, που ακολουθούν οι εκλογές στο Ελ Σαλβαδόρ, με μεγάλες πιθανότητες επικράτησης του Φαραμπούντο Μαρτί. Ενδεικτικό των διαθέσεων της κυβέρνησης των ΗΠΑ είναι πως όλες, μα όλες, οι υπηρεσίες και θέσεις που σχετίζονται με την Κεντρική Αμερική έχουν στελεχωθεί με ανθρώπους που ήταν αναμειγμένοι στις υπηρεσίες υποστήριξης των Κόντρας.

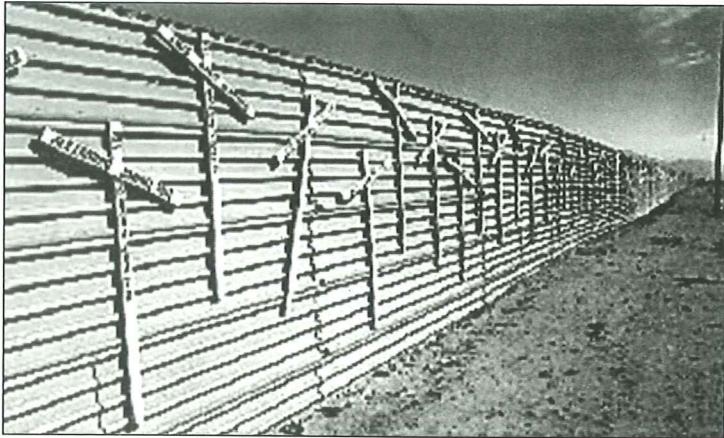
Εκλογική μάχη με πολλές σημασίες...

Η πόλωση που έχει επικρατήσει ανάμεσα στους δύο μονομάχους των εκλογών και το αβέβαιο της έκβασής τους έχουν περάσει στο περιθώριο τις εσωτερικές διαφωνίες μέσα στο FSLN. Οι αριστερές τάσεις δεν μπορούν να επωμιστούν την ευθύνη μιας ήτας και παρά τον παραγκωνισμό τους, αφού σημαντικότατα στελέχη τους δεν συμπεριλήφθηκαν στα ψηφοδέλτια του Μετώπου, προσπαθούν να δώσουν τη μάχη τονίζοντας τα πιο προοδευτικά στοιχεία του προεκλογικού του πργράμματος. Έτσι κι αλλιώς, αν επικρατήσει η Convergencia, στην κυβερνητική πορεία σημαντικότατο ρόλο θα παίζουν οι οργανωμένοι κοινωνικοί φορείς, συνεταιρισμοί, συνδικάτα, περιθωριοποιημένοι κάτοικοι των παραγκογειτονιών. Δεν έχουμε άμεση γνώση σε ποια κατάσταση βρίσκονται αυτά τα κινήματα. Το σημερινό πρόγραμμα του FSLN μιλάει με έμφαση για μια συμμετοχική δημοκρατία, που βέβαια βρίσκεται σε απόλυτη συνάρτηση μ' αυτά τα κινήματα.

Στις εκλογές του '96, απευχόμουν τη νίκη του FSLN γιατί πίστευαν πως ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα ήταν καταστροφικό για τους ίδιους τους Σαντινίστας. Θα εκαλούντο να διαχειριστούν την εξουσία μέσα στις πιο αντίξοες συνθήκες, θα ήταν μια καρικατούρα του εαυτού τους. Αντίθετα, πίστευαν πως έπρεπε να χρησιμοποιηθεί όλο αυτό το διάστημα για να αυτοκαθαρθεί το Μέτωπο ηθικά και πολιτικά, ν' αναδειχθεί νέα ηγεσία που θα το οδηγούσε σε μια επανασύνδεση με τα μαζικά κινήματα, με τα οποία θα μπορούσε να ζυμώσει μια νέα στρατηγική και ένα νέο πρόγραμμα προσαρμοσμένο στις παγκόσμιες εξελίξεις, αλλά και αντίστοιχο με τα συμφέροντα των στρωμάτων που πάντα αποτέλεσαν την κοινωνική του βάση. Η ζωή τις περισσότερες φορές ακολουθεί πολύ πιο αργές διαδικασίες...

Μια ενδεχόμενη ήττα του Ορτέγα το πιο πιθανό είναι να ριζοπαστικοποιήσει το FSLN και να το οδηγήσει αργότερα σε διεκδίκηση της εξουσίας με κινηματικούς όρους. Η νίκη του πάλι, όπως και να το κάνουμε, θα είναι μια σφίνα στην κυριαρχία των ΗΠΑ στη Λατινική Αμερική. Για τους λαούς, ιδιαίτερα της Λατινικής Αμερικής, που δεν διαβάζουν τα φιλά γράμματα, θα είναι μια επάνοδος στην εξουσία ενός επαναστατικού κινήματος. Για το λαό της Νικαράγουας, η παραδοχή ενός «λάθους» που διαπράχθηκε πριν

11 χρόνια. Για όσους πιστέψαμε στη σαντινιστική επανάσταση ένα ψιλοφερούγισμα ικανοποίησης. Και, ποιος ξέρει;

Mια στενή λωρίδα γης ανάμεσα σε δυο αχανείς εκτάσεις, η Κεντρική Αμερική μοιάζει να συγκρατεί τα τόσο διαφορετικά κομμάτια της αμερικανικής ηπείρου, με το Μεξικό να είναι ο μοναδικός χερσαίος κρίκος που συνδέει τη Βόρεια με την «άλλη», τη Νότια Αμερική.

Με δεδομένα τη γεωγραφική θέση-κλειδί του Μεξικού και την οικονομική, πολιτική και κοινωνική κατάσταση των γειτονικών χωρών του από βορρά και από νότο, δεν είναι δύσκολο να καταλάβει κάποιος γιατί το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι το πιο καθοριστικό στοιχείο στις σχέσεις Ηνωμένων Πολιτειών-Μεξικού.

Από τη μια, ο αριθμός των Μεξικανών που ζουν σε όλη την επικράτεια των ΗΠΑ είναι εξαιρετικά μεγάλος: από τους 35.300.000 λατινογενείς κατοίκους της χώρας, οι 20.600.000 είναι μεξικανικής καταγωγής. Ιστορικοί και οικονομικοί λόγοι συνθέτουν το mexican dream των ΗΠΑ: από τον 19ο αιώνα, η συστηματική εκμετάλλευση της εργασίας των μεταναστών έχει αποφέρει τεράστια κέρδη στο βορειοαμερικανικό κράτος, μετατρέποντας έτσι τη μεξικανική αποδημία σε μια από τις πιο προσδοφόρες επιχειρήσεις των ΗΠΑ. Ο πιο σημαντικός μοχλός αυτής της επιχείρησης είναι βέβαια οι λαθρομετανάστες, αφού λαμβάνουν τους πιο χαμηλούς μισθούς, ενώ έχουν την υψηλότερη απόδοση, εκτός του ότι δεν έχουν ασφάλιση ή άλλες κοινωνικές παροχές. Έτσι, οι ΗΠΑ βλέπουν το Μεξικό ως μια απεριόριστη ρεζέρβα φτηνής εργατικής δύναμης και τους Μεξικανούς που μένουν στη χώρα τους ως πολύτιμα εργαλεία συγκράτησης των μισθών και της «πληθωριστικής» εργασίας, αλλά και ως εξιλαστήρια θύματα για όλα τα προβλήματα που προκύπτουν – βλέπε οικονομική ύφεση της δεκαετίας του '90, ανεργία, εγκληματικότητα κ.λπ.

Από την άλλη, το Μεξικό πέρα από το να εξάγει το ίδιο μετανάστες προς Βορρά, λειτουργεί και ως γέφυρα για όλους αυτούς που πρέχονται από την Κεντρική και τη Νότια Αμερική και θέλουν να φτάσουν στις ΗΠΑ,

γεγονός που σημαίνει ότι χιλιάδες Λατινοαμερικάνοι διασχίζουν τα εδάφη του κάθε χρόνο. Ας δούμε, λοιπόν, πώς είναι η κατάσταση στα σύνορα του Μεξικού.

Βόρεια σύνορα ή αλλιώς... Θάνατος στην έρημο

Κάτι παραπάνω από 3.000 χλμ. είναι το μήκος των συνόρων Μεξικού-ΗΠΑ. Ωστόσο, σε μόλις 224 χλμ. συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο ποσοστό συρματοπλεγμάτων (72%) και συστημάτων φωτισμού (54%) από αυτά που συνολικά έχουν τοποθετηθεί στη συνοριακή γραμμή. Πρόκειται για τη ζώνη μεταξύ Μεξικού και Καλιφόρνιας στην οποία βρίσκονται, εκτός από τα φώτα υψηλής τεχνολογίας για το νυχτερινό κυνήγι των παρανόμων, φράκτες, τηλεσκόπια, μηχανήματα ανίχνευσης, 2.900 συνοριακοί φύλακες και ένα τεράστιο μεταλλικό τείχος. Με άλλα λόγια, σε αυτή τη ζώνη βρίσκεται σε εξέλιξη η επιχείρηση Guardian, η οποία, με τα παραπάνω μέτρα, είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο 680 ατόμων στη γύρω περιοχή, από το 1994 μέχρι σήμερα¹.

Συνολικά, περισσότεροι από 1.600 μετανάστες έχουν χάσει τη ζωή τους στα βόρεια σύνορα του Μεξικού σε διάστημα 6 ετών. Οι πιο πολλοί από αυτούς -εγκαταλελειμένοι από τους πογιέρος² κάπου στη μέση του ταξιδιού τους- βρέθηκαν σε ερήμους με θερμοκρασίες άνω των 50°C ή σε κορυφές βουνών που φτάνουν τα 1.800 μέτρα ύψος. Κύριες αιτίες θανάτου: αφυδάτωση, ηλίαση, καρδιακά επεισόδια, υποθερμία, τσιμπήματα εντόμων κ.λπ.

Πρόσφατα, η Υπηρεσία Μετανάστευσης των ΗΠΑ ανακοίνωσε τη συνέχιση του Guardian, καθώς και των άλλων, παρόμοιου τύπου, προγραμμάτων που πραγματοποιούνται στα βόρεια σύνορα του Μεξικού (βλ. Bloqueo, Salvaguarda, Rio Grande κ.λπ.) και στόχο έχουν την «προστασία των συνόρων από αυτούς που επιδιώκουν να τα διασχίσουν χωρίς έγκριση». Με τον όρο «προστασία συνόρων» η κυβέρνηση των ΗΠΑ εννοεί, όπως είδαμε, την αποτελεσματική οχύρωση συγκεκριμένων μόνο σημείων τους, με σκοπό τον αποκλεισμό των ζωνών εύκολης σχετικά πρόσβασης. Άλλα αυτή η στρατηγική, το μόνο που καταφέρνει είναι να δημιουργεί «μονοπάτια θανάτου», εκτρέποντας τους μετανάστες προς όλο και πιο δύσβατες και απομακρυσμένες περιοχές³. Και αν αυτό είναι πια φανερό, εξίσου προφανές είναι και το ότι με αυτόν τον τρόπο η λαθρομετανάστευση δεν πρόκειται βέβαια να μειωθεί, γεγονός που μάλλον δεν ενοχλεί καμιά από τις δυο κυβερνήσεις.

Αυτού του είδους η μεταναστευτική πολιτική έχει και μια άλλη σοβαρή συνέπεια: μετά το εμπόριο ναρκωτικών, η δεύτερη μεγαλύτερη παράνομη επιχείρηση αυτή τη στιγμή στο Μεξικό με κέρδη πάνω από 10 δισ.

της αθλιότητας

δολάρια το χρόνο, είναι το εμπόριο ανθρώπων χωρίς χαρτιά. Πιο απλά, ένας λαθρομετανάστης πρέπει να μαζέψει τουλάχιστον 1.500 με 2.000 δολάρια για να πληρώσει τους πογιέρος, η ταρίφα των οποίων έχει αυξηθεί κατά 500%. Υπολογίζεται ότι 100 περίπου εθνικές και διεθνείς μαφίες δρουν στη χώρα, μετατρέποντας το εμπόριο λαθρομεταναστών σε μια από τις μεγαλύτερες απειλές για τη δημόσια και εθνική ασφάλεια της χώρας, σύμφωνα με την Υπηρεσία Μετανάστευσης του Μεξικού.

Και η μεξικανική κυβέρνηση τι κάνει για όλα αυτά;

200.000 «χαρούμενα κουτάκια»

«**H**υπεριομερικανική μεταναστευτική πολιτική προωθεί μια επικίνδυνη και θανατηφόρα μαύρη αγορά στα σύνορα και έχει αποτύχει. Οι ΗΠΑ έχουν το δικαίωμα και το καθήκον να ρυθμίζουν ποιος μπαίνει στο έδαφός τους. Όταν αυτό, όμως, οδηγεί σε εκατοντάδες θανάτους, τη στιγμή που υπάρχουν άφθονες διαθέσιμες κενές θέσεις εργασίας, αυτό σημαίνει χωρίς αμφιβολία ότι υπάρχει ένα μεγάλο πρόβλημα». Αυτά δήλωσε ο Φοξ σε σχέση με την πολιτική των γειτόνων του στο βορρά της χώρας του, και πρόσθεσε: «Η σκληρή χειρωνακτική εργασία τρέφει την ευημερία των ΗΠΑ και, συγχρόνως, η αποστολή εμβασμάτων στηρίζει την οικονομία του Μεξικού».

Και μιας και η κυβέρνηση Φοξ δεν μπορεί –και δεν θέλει– να συγκρατήσει τους Μεξικανούς από το μεταναστευτικό τους ταξίδι προς το βορρά, προσπαθεί τουλάχιστον να αποφύγει το να πεθαίνουν στο δρόμο. Έτσι, ετοίμασε 200.000 πακέτα επιβίωσης, τα οποία διανέμονται σε όσους έχουν την πρόθεση να περάσουν παράνομα τα σύνορα και περιέχουν ξηρά τροφή, νερό, φάρμακα, αντισυλληπτικά, προφυλακτικά και φυλλάδια με πληροφορίες για τις έρημους και τα βουνά της Καλιφόρνια και της Αριζόνα. Μέρος του προγράμματος «πήγαινε υγιής, επέστρεψε υγιής» (vete sano, regresa sano) είναι και η πραγματοποίηση σεμιναρίων για τη σωστή διατροφή και χρήση φαρμάκων, αλλά και για την αποφυγή του άγχους και της κατάθλιψης που προκαλεί η παράνομη άφιξη σε μια ξένη αγγλόφωνη χώρα. Πάντως, ο ίδιος ο συντονιστής του εν λόγω προγράμματος παραδέχθηκε ότι η κυβέρνηση, λαμβάνοντας τέτοια μέτρα, δίνει την εντύπωση πως προωθεί τη λαθρομετανάστευση. Αν όντως είναι έτσι τα πράγματα, τότε τι συμβαίνει στα νότια

σύνορα του Μεξικού;

**Νότια σύνορα ή...
«δεν μπορούμε
να κάνουμε στο νότο
αυτό που δεν θέλουμε
να μας κάνουν στο βορρά»**

Mια ξεκάθαρη γραμμή ανάμεσα σε διαφορετικές ιστορίες, οικονομίες, κοινωνίες, πολιτικές και πολιτισμούς χαράζει το βόρειο σύνορο του Μεξικού. Το νότιο σύνορο, όμως, αποτελεί μια νοητή γραμμή μέσα σε λόφους, δέντρα και ποτάμια, με μερικά σύρματα και κάποιες πινακίδες να σηματοδοτούν το διαχωρισμό εθνών που μοιράζονται ίδια γλώσσα και έθιμα, ίδια μιζέρια και περιθωριοποίηση.

Στη νότια συνοριακή ζώνη, την ξεχασμένη για δεκαετίες από το μεξικανικό κράτος, βρίσκεται η πόλη Ταπατσούλα, δεύτερη παγκοσμίως σε παιδική πορνεία, σύμφωνα με στοιχεία της UNICEF. Στην ίδια περιοχή, ανάμεσα σε άθλιες παράγκες κάθε μέρα ξεφυτρώνουν καινούργια πολυτελή σπίτια κάποιων ψαράδων που έγιναν πλούσιοι κυριολεκτικά σε μια νύχτα, μεταφέροντας ναρκωτικά σε λιμάνια που ελάχιστα φρουρούνται από την αστυνομία.

Παρ' όλα αυτά, τους τελευταίους μήνες κάτι αρχίζει να αλλάζει στα 1.138 χλμ. των συνόρων Μεξικού-Γουατεμάλας-Μπελίσε. Γιατί, ενώ ο Φοξ κάνει σκληρή κριτική στην πολιτική που ακολουθούν οι ΗΠΑ στο βορρά της χώρας του και βοηθάει τους απελπισμένους Μεξικανούς στην έξοδό τους, δε φαίνεται να έχει τις ίδιες «καλές διαθέσεις» απέναντι στους απελπισμένους μετανάστες άλλων χωρών.

Τον Μάιο του 2001, η Εθνική Υπηρεσία Μετανάστευσης του Μεξικού ανακοίνωσε ότι στο πλαίσιο του Σχεδίου Πουέμπλα-Παναμά⁴ θα δημιουργήσει το

Σχέδιο Νότος (Plan Sur) για «την αντιμετώπιση της λαθρομετανάστευσης, του εμπορίου όπλων και ναρκωτικών και της πορνείας», σχέδιο το οποίο αφορά την περιοχή που εκτείνεται από τον Ισθμό του Τεουαντεπέ⁵ ως τη χερσόνησο του Γιουκατάν. Κύριος στόχος του θα είναι η διαχείριση και η συγκράτηση της ολοένα και αυξανόμενης ροής λαθρομεταναστών από την Κεντρική Αμερική προς τις ΗΠΑ.

Εκπρόσωποι της κυβέρνησης έχουν επανειλημένα διαβεβαιώσει ότι δεν υπάρχει καμιά απολύτως επιδίωξη στρατιωτικοποίησης του νότου της χώρας μέσω του σχεδίου αυτού. Την ίδια στιγμή, στα νότια σύνορα έχουν τοποθετηθεί πάνω από 6.000 συνοριακοί φύλακες και 4.500 αξιωματικοί του ναυτικού και παράλληλα ετοιμάζεται ένα γκρουπ «επίλεκτων» στρατιωτών για τα πιο κρίσιμα σημεία των συνόρων.

Συγχρόνως, μια πρωτοφανής επιχείρηση, που ξεδιπλώθηκε σε αυτή τη ζώνη και ονομάστηκε «Διεθνή Σταυροδρόμια» ή αλλιώς «Επαναπατρισμός με τάξη και ασφάλεια», έδωσε μια πρώτη γεύση του Σχεδίου Νότος. Για αυτή την επιχείρηση συνεργάστηκαν οι ΗΠΑ, το Μεξικό και άλλες 11 χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής. Σε διάστημα μόλις 15 ημερών, απελάθηκαν 6.000 παράνομοι Κεντροαμερικανοί από το Μεξικό και 3.500 από τη Γουατεμάλα, οι περισσότεροι από τους οποίους επαναπατρίστηκαν με την οικονομική βοήθεια των Ηνωμένων Πολιτειών, που, όπως πάντα, σπεύδουν να χρηματοδοτήσουν όλα τα προγράμματα καταστολής. Υπολογίζεται ότι, μέχρι το τέλος του 2001, το Μεξικό θα έχει απελάσει πάνω από 250.000 Κεντροαμερικανούς λαθρομετανάστες.

Θα έλεγε κανείς ότι η «επιτυχία» της μεταναστευτικής πολιτικής των ΗΠΑ στο βορρά του Μεξικού έδωσε την ιδέα για την εφαρμογή παρόμοιας πολιτικής στο νότο. Γιατί, δεν είναι δύσκολο να σκεφτεί κάποιος ότι το Σχέδιο Νότος θα έχει την ίδια περίπου εξέλιξη με την επιχείρηση Guardian, η οποία μαζί με τις άλλες επιχειρήσεις του βορρά έχουν φέρει σε δύσκολη θέση τις Ηνωμένες Πολιτείες που φαίνονται να παραβιάζουν καθημερινά διεθνείς συνθήκες και συμφωνίες περί Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Με αντάλλαγμα, λοιπόν, μεγαλύτερες συμβάσεις προσωρινής εργασίας και περισσότερες βίζες σε Μεξικανούς πολίτες, οι ΗΠΑ ζητάνε από το Μεξικό να κάνει αυτό τη

24

«βρόμικη» δουλειά, σφραγίζοντας τα σύνορά του στο νότο. Γιατί, άλλωστε, να μη μεταφερθεί η μυρωδιά του θανάτου λίγο πιο νότια, λίγο πιο μακριά από το βορειοαμερικανικό έδαφος;

Για την κυβέρνηση Φοξ, η οποία κάνει έτσι μια επικίνδυνη στροφή στην παραδοσιακή μεταναστευτική πολιτική του Μεξικού, το Σχέδιο Νότος μεταφράζεται σε «ας κλείσουμε το νότο, έτσι ώστε να ανοίξει ο βορράς για τους νόμιμους Μεξικανούς». Στην ουσία, όμως, το σχέδιο αυτό θα έχει ως αποτελέσματα τη μετατροπή ολόκληρου του Μεξικού σε «συνοριοφυλακή» των ΗΠΑ και κυρίως τη στρατιωτικοποίηση μιας ζώνης όπου δρουν τα πιο ισχυρά ιθαγενικά κινήματα - βλέπε EZLN κ.α. Γιατί, ας μη ξεχνάμε ότι, για παράδειγμα, η παρουσία μεγάλων στρατιωτικών δυνάμεων στα νότια σύνορα του Μεξικού σημαίνει επαναποθέτηση του στρατού στην Τσιάπας - όχι βέβαια ότι είχε αποχωρήσει ποτέ στην πραγματικότητα-, με το επιχείρημα ότι είναι η κύρια πύλη εισόδου λαθρομεταναστών στη χώρα (αφού μοιράζεται το μεγαλύτερο κομμάτι της συνοριακής γραμμής με τη Γουατεμάλα). Συνεπώς, πρόκειται για άλλο ένα σχέδιο⁶ το οποίο, με το πρόσχημα της αντιμετώπισης της λαθρομετανάστευσης αυτή τη φορά, έρχεται να προστεθεί στο πλέγμα των ηγεμονικών σχεδίων βορειοαμερικανικής έμπνευσης για την ευρύτερη περιοχή με απότελεσμα στόχο την οικονομική και πολιτική επέμβαση των ΗΠΑ στην Λατινική Αμερική.

M.P.

1. Ήδη από το 1992, στην Καλιφόρνια είχαν αρχίσει ανώνυμες ξενοφοβικές καμπάνιες κατά των μεταναστών μέσω φυλλαδίων που έγραφαν «Αν δεν είναι λευκός, αποτέλεισε τον. Σταμάτησε τη λάσπη πριν σε βυθίσει».

2. Έμποροι λαθρομεταναστών.

3. Εκκρεμεί δίκη στο Δικαστήριο του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών κατά των ΗΠΑ για τις παράνομες και απάνθρωπες μεταναστευτικές πρακτικές που φέρνει σε πέραση την κυβέρνηση μέσω αυτών των επιχειρήσεων. Τη δίκη έχουν ξεκινήσει βορειοαμερικανοί οργανισμοί.

4. Μεγαλόπινο σχέδιο το οποίο αφορά 9 πολιτείες του Νοτιοανατολικού Μεξικού και 7 χώρες της Κεντρικής Αμερικής -δηλ. έναν πληθυσμό 60 εκατ. κατοίκων- με στόχο την οικονομική «ανάπτυξή» τους και την ένταξη της περιοχής στις διεθνείς αγορές. Αναλυτικά για το Σχέδιο Πουέμπλα-Παναμά, βλ. Σήματα Καπονού, τεύχος 8, σελ.38-40.

5. Η στενότερη λωρίδα γης μετά το κανάλι του Παναμά, μήκους 220 χλμ. Όντας ο μόνος εναλλακτικός δρόμος για τη μεταφορά εμπορευμάτων από τον Ειρηνικό στον Ατλαντικό μετά την παράδοση της Διώρυγας, ο ελεγχός του Ισθμού είναι στρατηγικής σημασίας για τα συμφέροντα των ΗΠΑ και δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι προβλέπεται η χρήση του από το Σχέδιο Νότος και η ιδιωτικοποίησή του από το Σχέδιο Πουέμπλα-Παναμά.

6. Ανάμεσα στα άλλα σχέδια βρίσκεται σε εξέλιξη και το Σχέδιο Νέοι Ορίζοντες, που προβλέπει την παρουσία μεγάλης αμερικανικής στρατιωτικής δύναμης στο Ελ Πετέν, στα σύνορα Γουατεμάλας-Τσιάπας (βλ. και Σήματα Καπονού τεύχος 8, σελ.38-40 και τεύχος 7, σελ. 42-43).

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΧΙΛΗ

28 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ

Χιλή. Μια στενή λωρίδα γης ανάμεσα στις Άνδεις και τον Ειρηνικό, με ξεχωριστή όμως θέση στην καρδιά πολλών ανθρώπων. Οι αγώνες του λαού της για κοινωνική δικαιοσύνη, το πείραμα της Λαϊκής Ενότητας, το πραξικόπημα και το εγκληματικό καθεστώς του Πινοτσέτ έχουν δώσει αφορμή για αμέτρητες αναλύσεις και συζητήσεις και έχουν γεννήσει κινήσεις αλληλεγγύης σε πολλά μέρη του κόσμου. Ας προσπαθήσουμε κι εμείς να υπενθυμίσουμε, ορισμένες πτυχές της ιστορίας του βασανισμένου αυτού τόπου...

(Το συγκεκριμένο αφιέρωμα αναφέρεται μόνο στο πραξικόπημα και στην εποχή πριν από αυτό. Στη σημερινή πραγματικότητα της Χιλής έχουμε αναφερθεί παλιότερα -τεύχος 6- και θα επανέλθουμε ενόψει των επικείμενων εκλογών).

Εξώφυλλο αφιερώματος:
Ο συνθέτης και ποιητής
Βίκτορ Χάρα,
η «φωνή της επανάστασης».

Σύντομη ιστορική αναδρομή

Ο πρώτος Ευρωπαίος που επισκέφθηκε το νότο της περιοχής που ονομάζουμε Χιλή ήταν ο Μαγγελάνος, το 1520, ο οποίος πέρασε από το ομώνυμο στενό, που συνδέει τον Ατλαντικό με τον Ειρηνικό Ωκεανό. Στη γλώσσα του ιθαγενούς πληθυσμού, η περιοχή ήταν γνωστή ως *Tasli*, που σημαίνει χιόνι. Εκείνη την εποχή, το βόρειο τμήμα της Χιλής ήταν υπό την κατοχή των Ίνκας, από τον 15ο αιώνα. Στο νότιο τμήμα ζούσαν οι ινδιάνοι Αραουκάνοι, που χαρακτηρίζονταν από το πνεύμα ανεξαρτησίας τους και τη μαχητικότητά τους απέναντι στον όποιο επίδοξο κατακτητή. Το 1535, ο Ντιέγκο ντε Αλμάγκρο εισχώρησε από το βορρά προς το εσωτερικό της περιοχής, στα πλαίσια μιας αποστολής για εντοπισμό χρυσού. Η αποστολή δεν απέδωσε και ο ντε Αλμάγκρο επέστρεψε στο Περού. Το 1540, ο Πέδρο ντε Βαλδίβια ξεκίνησε μια δεύτερη αποστολή, προχώρησε με κατεύθυνση προς το νότο και, το 1541, ίδρυσε το Σαντιάγο. Τα επόμενα χρόνια συνέχισε την εκστρατεία του, όμως συνάντησε ισχυρή αντίσταση από τους Αραουκάνους, οι οποίοι σκότωσαν τον ίδιο και πολλούς από τους στρατιώτες του και εισέβαλαν σε πολλές από τις πόλεις που είχαν ιδρυθεί κατά τη διάρκεια της εκστρατείας. Χρειάστηκαν εκατό χρόνια για να κατασταλεί αυτό το κίνημα αντίστασης. Άλλα και στα χρόνια που ακολούθησαν, τόσο κατά τη διάρκεια της ισπανικής αποικιοκρατίας όσο και κατά τις πρώτες δεκαετίες της ανεξαρτησίας, δε σταμάτησαν να σημειώνονται εξεγέρσεις από την πλευρά των Αραουκάνων.

Η ισπανική αποικιοκρατία και η ανεξαρτησία

Ο η ισπανική αποικία, η Χιλή υπάγονταν αρχικά στην Αντιβασιλεία του Περού και αργότερα είχε τη δική της κυβέρνηση. Για τη μητρόπολη, η οικονομική της σημασία ήταν περιορισμένη σε σχέση με αυτήν της Βολιβίας ή της Αργεντινής για παράδειγμα, καθώς δεν διέθετε ιδιαίτερα πλούσια μεταλλεύματα χρυσού και αργύρου. Επίσης, το κλίμα και το έδαφος δεν ευνοούσαν την καλλιέργεια αγροτικών προϊόντων μεγάλης ζήτησης από την Ευρώπη (όπως καπνό ή ζάχαρη), ενώ οι ιθαγενείς ήταν αρκετά απείθαρχοι για εντατική εργασία στα μεταλλεία ή τους αγρούς. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η οικονομική δραστηριότητα διαφοροποιήθηκε σημαντικά από αυτήν των όμορων περιοχών, οι οποίες ανέπτυξαν εντονότερες σχέσεις εξάρτησης από τη μητρόπολη. Στη Χιλή, δόθηκε έμφαση στην παραγωγή σιταριού, μεγάλο μέρος της οποίας προοριζόταν για την τροφοδοσία του Περού, ενώ στα αστικά κέντρα υπήρχε μια εμπορική δραστηριότητα.

Το 1810, το Δημοτικό Συμβούλιο του Σαντιάγο καθαιρέσε τον διορισμένο από την Ισπανία κυβερνήτη και κήρυξε την ανεξαρτησία της Χιλής, ακολουθώντας την πορεία των άλλων εξεγερμένων χωρών της ηπείρου. Με την κήρυξη της ανεξαρτησίας, όμως, ξεκίνησε μια παρατεταμένη πολεμική αναμέτρηση με τα ισπανικά στρατεύματα που επιτέθηκαν από το Περού, που διήρκεσε μέχρι το 1817, οπότε αυτά απομακρύνθηκαν οριστικά από το βόρειο μέρος της χώρας. Το 1818, ο Μπερνάρντο Ο'Χίγγινς, που ήταν ένας από τους ηγέτες της επανάστασης, κήρυξε την οριστική ανεξαρτησία της Χιλής και ονομάστηκε Γενικός Διοικητής της Χώρας.

Ο 19ος αιώνας

Ο Ο'Χίγγινς κυβέρνησε απολυταρχικά μέχρι το 1823, όταν υποχρεώθηκε σε παραίτηση λόγω λαϊκής δυσφορίας, από την οποία όμως τελικά επωφελήθηκαν οι γαιοκτήμονες και ο κλήρος. Με την υποστήριξη αυτών των κοινωνικών στρωμάτων, που εκφράζονταν από το Συντηρητικό Κόμμα, ανήλθε πραξικοπηματικά στην εξουσία ο στρατηγός Χοακίν Πριέτο, το 1830. Το πλέον ενεργό ρόλο στο υπουργικό συμβούλιο είχε ο Ντιέγκο Πορτάλες, που ανέλαβε διάφορα κυβερνητικά πόστα. Το 1833 υιοθετήθηκε ένα νέο Σύνταγμα που ισχυροποιούσε την εκτελεστική εξουσία σε βάρος της Γερουσίας. Ομάδες από τον φιλελεύθερο χώρο προέβησαν σε ένοπλα κινήματα για την ανατροπή της κυβέρνησης, χωρίς όμως επιτυχία. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την τριακονταετία των Συντηρητικών έγιναν προσπάθειες για την ανάπτυξη της γεωργίας και του μεταλλευτικού τομέα, που αρχικά επικεντρώθηκε στην εξόρυξη αργύρου, χαλκού και σιδηρομεταλλευμάτων και στη συνέχεια στράφηκε στο νίτρο. Το 1851 ξεκίνησε η δημιουργία του σιδηροδρομικού δικτύου, που ήταν το πρώτο που αναπτύχθηκε στη Λατινική Αμερική.

Εσωτερικές αντιθέσεις μέσα στο Συντηρητικό Κόμμα είχαν ως αποτέλεσμα την αποχώρηση μιας ομάδας του, που συμμάχησε με το αντιπολιτεύομένο Φιλελεύθερο Κόμμα και ανέλαβαν από κοινού τη διακυβέρ-

νηση της χώρας, το 1861. Ακολούθησε μια περίοδος φιλελεύθερης διακυβέρνησης, κατά την οποία επεκτάθηκε το σιδηροδρομικό δίκτυο και οργανώθηκαν τα ταχυδρομεία. Εκείνη την εποχή ξεκίνησε η εντατική εκμετάλλευση των κοιτασμάτων νήτρου, το οποίο είχε μεγάλη ζήτηση στην Ευρώπη, ως λίπασμα. Τα ορυχεία νήτρου τα εκμεταλλεύονταν χιλιανές και βρετανικές επιχειρήσεις. Αργότερα, υποκαταστάθηκαν οι τελευταίες από βορειοαμερικανικά κεφάλαια. Το γεγονός ότι πολλά από τα κοιτάσματα νήτρου βρίσκονταν στα βόρεια της χώρας, σε μια αμφισβητούμενη περιοχή μεταξύ Χιλής, Βολιβίας και Περού, ήταν η αιτία που ξέσπασε ο Πόλεμος του Ειρηνικού, μεταξύ Χιλής από τη μια μεριά και συμμαχίας Βολιβίας-Περού από την άλλη. Ο πόλεμος διήρκεσε από το 1879 ως το 1883 και έληξε με νίκη της Χιλής. Στην κατοχή της χώρας περιήλθαν νέα εδάφη, από το Περού και τη Βολιβία, και μαζί με αυτά και τα εξαιρετικά προσοδοφόρα κοιτάσματα νήτρου. Η Χιλή ήταν μια ισχυρή περιφερειακή δύναμη που φρόντιζε για τη στρατιωτική της αναβάθμιση με τη συνδρομή Γερμανών αξιωματικών. Η φορολόγηση των επιχειρήσεων εκμετάλλευσης του νήτρου απέφερε σημαντικά έσοδα στο κράτος, που με τη σειρά του προχωρούσε σε επενδύσεις σε έργα υποδομής και στην παιδεία. Η ανάπτυξη του μεταλλευτικού τομέα, με το εργατικό δυναμικό που απασχολούσε, τόνωσε τη ζήτηση σε αγροτικά προϊόντα, αλλά και σε είδη μεταποίησης, με αποτέλεσμα να αναπτυχθούν η γεωργία, το τραπεζικό σύστημα και, ως ένα βαθμό, η ελαφρά βιομηχανία. Η οικονομική ανάπτυξη προσέλκυσε ένα μεταναστευτικό ρεύμα που δεν ήταν τόσο ισχυρό όσο αυτό που εκδηλωνόταν στη γειτονική Αργεντινή, αλλά δεν έπαινε να είναι σημαντικό. Προς το τέλος του αιώνα πρωτοεμφανίστηκε το εργατικό κίνημα, κυρίως στα ορυχεία.

Το 1891 ανατράπηκε με αιματηρό στρατιωτικό πραξικόπημα ο φιλελεύθερος πρόεδρος Χουάν Μανουέλ Μπαλμασέδα, που αυτοκτόνησε στην πρεσβεία της Αργεντινής, όπου είχε αναγκαστεί να καταφύγει. Τα αίτια του πραξικοπήματος θα πρέπει να αναζητηθούν στη δυσφορία των συντηρητικών κύκλων για τις εξουσίες που είχε συγκεντρώσει ο πρόεδρος, καθώς και των Βρετανών επιχειρηματιών που δραστηριοποιούνταν στα μεταλλεία νήτρου και έβρισκαν υπερβολικά υψηλούς τους φόρους που πλήρωναν στην πολιτεία.

Με την ανατροπή του Μπαλμασέδα κλείνει ο κύκλος των αντιπαραθέσεων μεταξύ συντηρητικών και φιλελεύθερων, που σημάδεψε όλο τον 19ο αιώνα. Η είσοδος στο προσκήνιο της νεοσύστατης εργατικής τάξης θα διαμορφώσει νέους συσχετισμούς και αντιθέσεις.

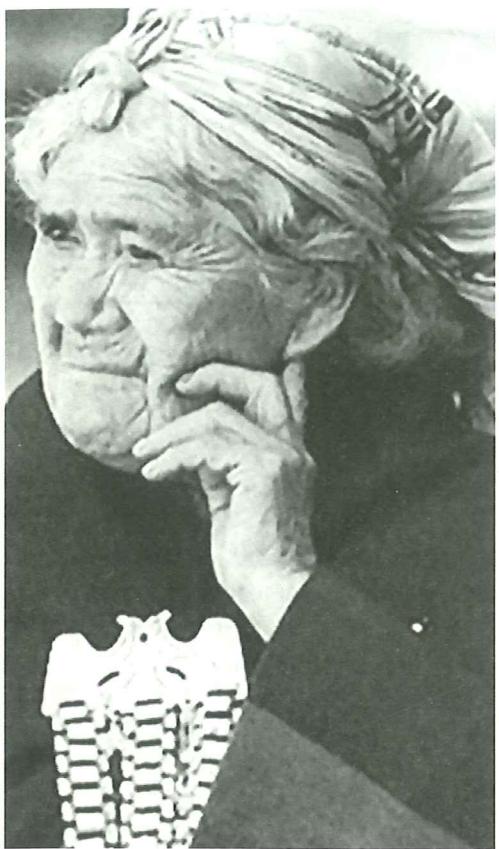
Το πρώτο μισό του 20ού αιώνα

Η αιγάλη του 20ού αιώνα βρίσκει τον μεταλλευτικό τομέα σε πλήρη ανάπτυξη. Η εκμετάλλευση των ορυχείων νίτρου περνάει από τα βρετανικά στα βορειοαμερικανικά κεφάλαια. Από την τρίτη δεκαετία του αιώνα το νίτρο χάνει την οικονομική του σημασία και προωθείται η εντατική εκμετάλλευση των πλούσιων κοιτασμάτων χαλκού από τρεις μεγάλες εταιρίες των ΗΠΑ: Ανακόντα, Κένεκοτ, Μπράντεν. Μαζί με την ανάπτυξη των ορυχείων, αυξάνεται αριθμητικά η εργατική τάξη, που συγκεντρώνεται σε διάσπαρτες περιοχές στο βορρά και στο νότο της χώρας, όπου υπάρχει μεταλλευτικό ενδιαφέρον. Ξεκινούν εργατικές κινητοποιήσεις, που σε αρκετές περιπτώσεις καταστέλλονται αιματηρά από το στρατό, με χιλιάδες νεκρούς. Αξίζει, όμως, να σημειωθεί ότι, ως αποτέλεσμα ίσως αυτών των κινητοποιήσεων σε κάποιο βαθμό, η Χιλή αποκτά την πιο πρωθυμένη εργατική νομοθεσία για τα δεδομένα της Λατινικής Αμερικής, καθιερώνοντας πρώτη, μαζί με την Ουρουγουάη, την αργία της Κυριακής, από το 1907. Δυο χρόνια αργότερα θεσμοθετείται η υποχρεωτική λαϊκή εκπαίδευση. Το 1921 ιδρύεται το Κομουνιστικό Κόμμα Χιλής από τον Λουίς Εμίλιο Ρεκαμπάρρεν, εργάτη τυπογραφείου και πρώην αναρχικό. Είναι η εποχή που ο αναρχοσυνδικαλισμός χάνει την επιροή του πάνω στο εργατικό κίνημα, το οποίο αποκτά μαρξιστικό προσανατολισμό.

Η οριστική συντριβή του κινήματος των Αραουκάνων, από το 1882, παρέχει νέες δυνατότητες για εκμετάλλευση της γης. Το μεγαλύτερο μέρος της καλλιεργήσιμης γης (γύρω στο 80%) ανήκει στους μεγάλους γαιοκτήμονες. Ο αγροτικός πληθυσμός είναι, σε μεγάλο βαθμό, αναλφάβητος και παθητικοποιημένος μέσα στις γαιοκτήσιες, χωρίς να έχει καμιά σύνδεση με το αναπτυσσόμενο εργατικό κίνημα. Η αφύπνιση των ακτημόνων αγροτών θα εκδηλωθεί κατά τη δεκαετία του 1960 και θα οδηγήσει στην αγροτική μεταρρύθμιση της κυβέρνησης της Λαϊκής Ενότητας.

Η Χιλή παρέμεινε ουδέτερη κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η δεκαετία που ακολουθεί χαρακτηρίζεται από την πολιτική αστάθεια και τους κοινωνικούς αγώνες. Το 1920, εκλέγεται πρόεδρος ο Αρτούρο Αλεσάντρι Πάλμα, από το Φιλελεύθερο Κόμμα, που έχει όμως και την υποστήριξη των συντηρητικών γαιοκτημόνων. Θα ανατραπεί με στρατιωτικό πραξικόπημα το 1924 και το 1925 θα εκδηλωθεί δεύτερο πραξικόπημα. Τη χρονιά αυτή Ψηφίζεται το νέο Σύνταγμα, με το οποίο αλλάζει ο εκλογικός νόμος, περιορίζονται οι εξουσίες της Γερουσίας και διαχωρίζεται το κράτος από την εκκλησία. Ακολουθεί μια περίοδος πολιτικής αστάθειας, με δικτατορικές κυβερνήσεις και πραξικοπήματα. Η οικονομική κατάσταση της χώρας, μετά την παγκόσμια κρίση του 1929, επιδεινώθηκε και η ανεργία έφτασε στο 25%. Από όλη αυτή την ταραγμένη περίοδο, αξίζει να μνημονευτεί η δωδεκαήμερη Σοσιαλιστική Δημοκρατία του 1932, με ηγέτη τον Μαρμαντούκε Γκρόβε, αξιωματικό της αεροπορίας. Ο ίδιος θα ιδρύσει το Σοσιαλιστικό Κόμμα Χιλής, το 1933. Στην καταστατική διακήρυξη του κόμματος, τίθεται ως στόχος «η πολιτική και οικονομική ενότητα των λαών της Ηπείρου, που θα οδηγήσει στην Ομοσπονδία των Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών της Ηπείρου και στη δημιουργία μιας αντιμπεριαλιστικής οικονομίας».

Μετά τη δεύτερη θητεία του Αλεσάντρι (1932-1938), ανέλαβε τη διακυβέρνηση ο συνασπισμός του Λαϊκού Μετώπου (1938), στον οποίο συμμετείχαν το Σοσιαλιστικό και το Κομουνιστικό Κόμμα. Πρόεδρος της χώρας ορκίστηκε ο Πέδρο Αγκίρρε Σέρντα, ένας μετριοπαθής πολιτικός του Ριζοσπαστικού Κόμματος. Υπουργός Υγείας στην κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου ανέλαβε ο Σαλβαδόρ Αλιέντε. Κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, η Χιλή παρέμεινε ουδέτερη στην αρχή και το 1944 προσχώρησε στο πλευρό των συμμάχων.

Οι πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες

Το 1946 επαναλήφθηκε το πείραμα του Λαϊκού Μετώπου και τις προεδρικές εκλογές τις κέρδισε ο συνασπισμός που αποτελούνταν από το Ριζοσπαστικό, το Κομουνιστικό και το Δημοκρατικό Κόμμα. Πρόεδρος ορκίστηκε ο Γκαμπριέλ Γκονσάλες Βιντέλα, του Ριζοσπαστικού Κόμματος. Οι κομουνιστές συμμετείχαν αρχικά στην κυβέρνηση με τρεις υπουργούς. Όμως, το ψυχροπολεμικό κλίμα που άρχισε να καλλιεργείται διεθνώς και οι πιέσεις από την άρχουσα τάξη δεν επέτρεπαν πια αριστερά πειράματα. Οι κομουνιστές απομακρύνθηκαν σύντομα από την κυβέρνηση, το 1948 τέθηκαν εκτός νόμου (επανήλθαν στη νομιμότητα το 1958) και εκατοντάδες μέλη φυλακίστηκαν, στα πλαίσια της νέας κυβερνητικής πολιτικής για την «προστασία της Δημοκρατίας». Η οικονομική κατάσταση επιδεινώνεται, το εξωτερικό χρέος διογκώνεται, οι καταγγελίες για διαφθορά των κρατούντων πυκνώνουν και, προς το τέλος της εξαετούς προεδρικής θητείας, επικρατεί κοινωνική αναταραχή και εκδηλώνονται απεργιακές κινητοποιήσεις σε όλους σχεδόν τους τομείς της οικονομίας. Μετά τη λήξη της θητείας του, ο Βιντέλα αποσύρθηκε από αυτό που ονομάζουμε δημόσιο βίο και ασχολήθηκε με τραπεζικές επιχειρήσεις.

Το 1952, ανέλαβε την προεδρία ο Κάρλος Ιμπάνιες, που είχε κυβερνήσει με δικτατορικές εξουσίες κατά την περίοδο 1927 ως 1931 και είχε επιχειρήσει στρατιωτικό πραξικόπημα επί προε-

δρίας Βιντέλα. Η άνοδός του στην εξουσία θα πρέπει να αποδοθεί στο γενικευμένο κλίμα απογοήτευσης από την πολιτική των παραδοσιακών κομμάτων εξουσίας που επικρατούσε σε ένα μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης εκείνης της εποχής. Όμως, τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα δε στάθηκε δυνατό να επιλυθούν ούτε από την κυβέρνηση Ιμπάνιες ούτε από την κυβέρνηση του Χόρχε Αλεσάντρι Ροντρίγκες (συμμαχία συντηρητικών και φιλελεύθερων), που ακολούθησε.

Κατά τη δεκαετία του '60 είναι έκδηλη η ριζοσπαστικοποίηση των λαϊκών στρωμάτων. Οι ακτήμονες αγρότες θέτουν επιτακτικά το αίτημα της αγροτικής μεταρρύθμισης, οργανώνονται συνδικαλιστικά και προχωρούν σε καταλήψεις μεγάλων γαιοκτησιών. Το 1964, εκλέγεται πρόεδρος ο Εδουάρδο Φρέι Μοντάλβα, του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος. Εκπροσωπεί τα μεσαία στρώματα και τη βιομηχανική αστική τάξη. Υπόσχεται εθνικοποίηση του ορυκτού πλούτου και αναδιανομή της γης. Διστάζει, όμως, να πρωθήσει τους στόχους αυτούς και απαντάει με αιματηρή καταστολή στις κινητοποιήσεις εργατών και αγροτών. Η κατάσταση αυτή προκαλεί κλονισμό μέσα στους κόλπους της Χριστιανοδημοκρατίας και οι ριζοσπαστικότερες τάσεις εγκαταλείπουν το κόμμα, δημιουργώντας πολιτικούς σχηματισμούς, που αργότερα θα υποστηρίξουν και θα συμμετάσχουν στην κυβέρνηση Λαϊκής Ενότητας. Την περίοδο αυτή ιδρύεται και το MIR (Κίνημα Επαναστατικής Αριστεράς). Το 1970 κερδίζει τις εκλογές η Λαϊκή Ενότητα (συνασπισμός που αποτελείται από το Σοσιαλιστικό, το Κομουνιστικό και το Ριζοσπαστικό Κόμμα, καθώς επίσης από το MAPU και τη Χριστιανική Αριστερά). Πρόεδρος αναλαμβάνει ο Σαλβαδόρ Αλιέντε, του Σοσιαλιστικού Κόμματος.

Η τελευταία τριακονταετία

Η οικονομική και κοινωνική πολιτική της κυβέρνησης της Λαϊκής Ενότητας, που συνίστατο στην εθνικοποίηση των μέσων παραγωγής, στην απαλλοτρίωση των μεγάλων γαιοκτησιών και στην προστασία του εισοδήματος των λαϊκών στρωμάτων, συνάντησε την αντίδραση της άρχουσας τάξης και των βορειοαμερικανικών πολυεθνικών. Στις 11 Σεπτεμβρίου του 1973 εκδηλώθηκε στρατιωτικό πραξικόπημα με επικεφαλής το στρατηγό Αουγκούστο Πινοτσέτ. Ο Αλιέντε σκοτώθηκε στο προεδρικό μέγαρο υπό αδιευκρίνιστες συνθήκες (δολοφονία ή αυτοκτονία;). Από το 1973 ως το 1989, ο χιλιανός λαός έζησε μια αιμοσταγή δικτατορία με χιλιάδες νεκρούς, αγνοούμενους και φυλακισμένους. Από την άλλη πλευρά, η νεοφιλελεύθερη οικονομική πολιτική των Chicago Boys, που εφαρμόστηκε με ιδιαίτερο ζήλο από τη χιλιανή χούντα, βελτίωσε κάποια μακροοικονομικά μεγέθη, αλλά συγχρόνως αύξησε δραματικά την ανεργία και την κοινωνική ανισότητα (η εγχείρηση πέτυχε αλλά ο ασθενής απεβίωσε!). Ωστόσο, κάτω από συνθήκες σκληρής καταστολής, αναπτύχθηκε ένα κίνημα αντίστασης, που εκδηλώθηκε τόσο με μαζικές κινητοποιήσεις όσο και με ένοπλες ενέργειες και προκάλεσε έντονους τριγμούς στο καθεστώς. Το 1989 ο Πινοτσέτ αποχώρησε, μετά από δημοψήφισμα, από την προεδρία και αυτοδιορίστηκε αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων. Πρόεδρος ανέλαβε, μετά από εκλογές, ο Πατρίσιο Αϊλουίν, του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος. Ο σημερινός πρόεδρος είναι ο Ρικάρτο Λάγος, του Σοσιαλιστικού Κόμματος.

Γ.Σ.

Πηγές:

- Ρεζί Ντεμπρέ: Ο δρόμος της Χιλής. Εκδόσεις «Μνήμη».
- Περισσικό «Λατινική Αμερική», τεύχος 2, 1983.
- <http://www.emayzine.com/lectures/HISTOR~5.htm>
- http://www.geocities.com/educhile_1970s/UPgov.html

Η κυβέρνηση Λαϊκής Ενότητας

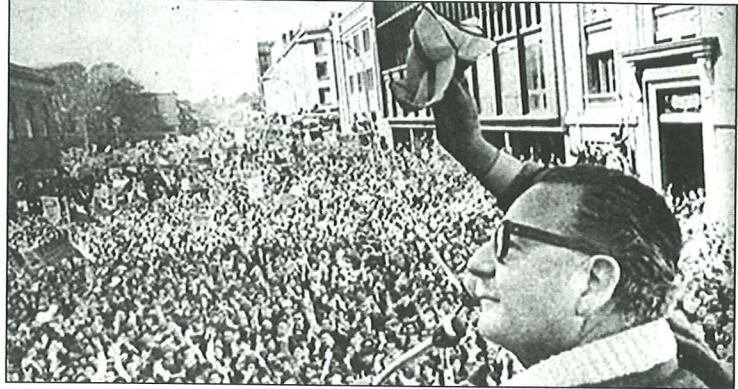
Η Λαϊκή Ενότητα, με υποψήφιο τον Σαλβαδόρ Αλιέντε, ιδρύθηκε το 1969 και πρότεινε ριζικό κοινωνικό μετασχηματισμό και σταδιακή μετάβαση στο σοσιαλισμό μέσω μιας πλατιάς αγροτικής μεταρρύθμισης, εθνικοποίησης των σημαντικότερων επιχειρήσεων και εφαρμογής εργατικού ελέγχου σε όλο το φάσμα της κοινωνικής ζωής. Μπροστά στη διαφαινόμενη άνοδο της Λαϊκής Ενότητας στην εξουσία, η χιλιανή αστική τάξη, οι βορειοαμερικανικές πολυεθνικές και η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών διηγύθυναν μια επιχείρηση προπαγάνδας και ενίσχυσης των κομμάτων της Δεξιάς. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, από το 1964 μέχρι το 1970, ξόδεψαν σημαντικά ποσά για την υποστήριξη συντηρητικών υποψηφίων και για την καταπολέμηση αριστερών επιρροών. Το ενδιαφέρον τους για τη Χιλή ήταν πολιτικής και οικονομικής φύσης. Θεωρούσαν ότι η ανάδυση ενός κομουνιστικού ή σοσιαλιστικού κράτους θα απελευθέρωνε παρόμοιες δυνάμεις στις γειτονικές χώρες και ήθελαν να έχουν εξασφαλισμένη πρόσβαση στον μεγάλο ορυκτό πλούτο της χώρας.

Παρά τη μεγάλη εκστρατεία υπονόμευσης του συνασπισμού του Αλιέντε και υποστήριξης των κομμάτων της Δεξιάς, στις 4 Σεπτεμβρίου 1970 η Λαϊκή Ενότητα έλαβε το 36,3% των ψήφων έναντι του 34,9% του δεξιού Εθνικού Κόμματος. Ο πρόεδρος θα έπρεπε να εκλεγεί από το Κοινοβούλιο δύο μήνες μετά. Στο διάστημα που ακολούθησε, οι ενέργειες των μυστικών υπηρεσιών των ΗΠΑ, προσανατολισμένες στο να δημιουργήσουν κοινωνική ένταση, πολλαπλασιάστηκαν. Στις 15 Σεπτεμβρίου, σε μυστική συνάντηση μεταξύ Νίξον, Κίσινγκερ και του διευθυντή της CIA Χελμς, αποφασίστηκε να αποτραπεί πάση θυσία η εκλογή του Αλιέντε και προκρίθηκε ως λύση το πραξικόπημα. Λίγες μέρες πριν την εκλογή από το Κοινοβούλιο, μια ομάδα παραστρατιωτικών επιχείρησε να απαγάγει τον αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων, για να εκβιάσει την αντίδραση του στρατού και για να δείξει πόσο ανεπιθύμητη θα ήταν η κυβέρνηση της Λαϊκής Ενότητας.

Η επιχείρηση αυτή δεν καρποφόρησε και στις 4 Νοεμβρίου 1970 ο Αλιέντε ανέλαβε την προεδρία. Μια από τις πρώτες του ενέργειες ήταν να ενισχύσει τα κατώτερα και μεσαία κοινωνικά στρώματα, αυξάνοντας τους μισθούς και τις συντάξεις και πραγματοποιώντας την απαλλοτρίωση 2,4 εκατ. εκταρίων για να διθούν σε άκληρους αγρότες. Στη συνέ-

6 **30**

σχύσει τα κατώτερα και μεσαία κοινωνικά στρώματα, αυξάνοντας τους μισθούς και τις συντάξεις και πραγματοποιώντας την απαλλοτρίωση 2,4 εκατ. εκταρίων για να διθούν σε άκληρους αγρότες. Στη συνέ-

χεια, εθνικοποιήθηκαν τα ορυχεία χαλκού και το μεγαλύτερο μέρος των τραπεζών και των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Το επόμενο βήμα της κυβέρνησης ήταν να ενθαρρύνει και να θεσμοποιήσει τη συμμετοχή των πολιτών σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής. Οι εργάτες, οι νέοι, τα πιο προοδευτικά αλλά και τα αμέτοχα μέχρι τότε στην πολιτική κομμάτια της κοινωνίας είδαν για πρώτη φορά μια κυβέρνηση να λειτουργεί προς το συμφέρον τους και εξελίχθηκαν σε ενεργούς υποστηρικτές της κυβέρνησης και της λαϊκής εξουσίας. Δημιουργήθηκαν εργοστασιακές επιτροπές, οι οποίες εξέλεξαν εκπροσώπους ανακλητούς ανά πάσα στιγμή για να συμμετάσχουν στο σχεδιασμό της παραγωγής, ιδρύθηκαν ενώσεις γυναικών και συμβούλια γειτονιάς για την αντιμετώπιση τοπικών προβλημάτων και, τέλος, η μέθοδος αυτοοργάνωσης ακολούθηκε και από τους αγρότες, για τη διαχείριση των εκτάσεων που τους παραχωρήθηκαν.

Η προσπάθεια της Λαϊκής Ενότητας να οικοδομήσει το σοσιαλισμό σταδιακά, εμβαθύνοντας τους δημοκρατικούς θεσμούς, βρήκε αντιμέτωπους το χιλιανό και βορειοαμερικανικό κεφάλαιο. Η τακτική που σχεδιάστηκε από τις Ηνωμένες Πολιτείες και υιοθετήθηκε από τη χιλιανή Δεξιά για την υπεράσπιση των συμφερόντων τους προέβλεπε δράση σε δύο άξονες: ο πρώτος περιλάμβανε όλες τις ενέργειες της επίσημης κυβέρνησης των ΗΠΑ και του επιχειρηματικού κόσμου να αφαιμάξουν οικονομικά τη Χιλή και ο δεύτερος την προσπάθεια της CIA να οδηγήσει τη χώρα σε πολιτικό και κοινωνικό χάος και να δημιουργήσει τις συνθήκες για την ανατροπή της κυβέρνησης.

Όταν ο Αλιέντε ανέλαβε την εξουσία, η οικονομία βρισκόταν σε κρίση και η χώρα ήταν αναγκασμένη να πληρώνει μεγάλα ποσά για την εξόφληση του διογκωμένου εξωτερικού χρέους. Για να σφίξουν ακόμα περισσότερο τον κλοιό, οι Ηνωμένες Πολιτείες πίεσαν τους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς να διακόψουν την παροχή πιστώσεων και οικονομικής βοήθειας και ζήτησαν από τους επιχειρηματικούς κύκλους να αναστείλουν κάθε δραστηριότητα στη Χιλή. Αυτές οι ενέργειες, σε συνδυασμό με το διεθνές εμπάργκο των εξαγωγών της Χιλής, έφεραν τη χώρα σε πολύ δυσμενή οικονομική θέση. Από το δεύτερο χρόνο κι έπειτα, η δυνατότητα του χιλιανού κράτους να εφοδιαστεί με ζωτικά για τη λειτουργία του προϊόντα, όπως πετρέλαιο, εξαρτήματα και ανταλλακτικά, είχε μειωθεί σημαντικά. Αυτές οι ελλείψεις πυροδότησαν τις παρατεταμένες απεργίες των ιδιοκτητών φορτηγών, λεωφορείων και ταξι, παραλύοντας τη χώρα και προκαλώντας ακόμα μεγαλύτερες ελλείψεις σε τρόφιμα και φάρμακα. Υποστηρικτές των απεργιών ήταν τα δεξιά κόμματα και ο ιδιωτικός τομέας, εμπνευστές όμως και χρηματοδότες οι Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίες ξόδεψαν μεγάλο μέρος της «βοήθειάς» τους (8-11 εκατ. δολάρια την περίοδο '70-'73) προς αυτή την κατεύθυνση. Οι απεργίες των ιδιοκτητών

και το πραξικόπημα

μέσων μεταφοράς, μαζί με αυτές των καταστηματαρχών και των εργατών στα ιδιωτικά ορυχεία είχαν καταλυτική δράση στην πορεία της Λαϊκής Ενότητας. Η επιχείρηση να πολωθεί η κοινωνία και να προετοιμαστεί το έδαφος για μια λυτρωτική στρατιωτική επέμβαση συμπληρωνόταν από τη δράση ακροδεξιών παραστρατιωτικών ομάδων και την προπαγάνδα των ΜΜΕ. Οι τρομοκρατικές ομάδες, κυρίως η νεοφασιστική «Πατρίδα και Ελευθερία», λάμβαναν οικονομική υποστήριξη από τα κόμματα της αντιπολίτευσης (το Εθνικό και το Χριστιανοδημοκρατικό) και τη CIA. Από τα μέσα του '72 και μετά, οι βομβιστικές τους επιθέσεις ήταν καθημερινές, σαμποτάροντας την παραγωγή ενέργειας, τη διανομή προϊόντων και τρομοκρατώντας τον πληθυσμό. Ο στόχος ήταν να τον κάνουν να χάσει το σεβασμό στη νομιμότητα της κυβέρνησης και να απαιτήσει μια δραστική λύση για το ξεπέρασμα της κρίσης.

Απέναντι στην αδυναμία της Λαϊκής Ενότητας να αντιμετωπίσει τις απειλές και τις προστιάθεις αποσταθεροποίησης, τα προοδευτικά τμήματα του πληθυσμού απάντησαν με αυξημένη αυτοοργάνωση. Οι πρώτες ενέργειες της κυβέρνησης είχαν θέσει σε κίνηση μια επαναστατική διαδικασία και είχαν κάνει τον κόσμο να πιστέψει ότι μπορούσε να διαχειριστεί τις υποθέσεις του και να εγκαθιδρύσει μια αυτόνομη και δίκαιη κοινωνία. Αξιοποιώντας τις πρώτες εξουσίες που τους δόθηκαν, δημιούργησαν νέους θεσμούς και επέκτειναν τον έλεγχό τους σε περισσότερους τομείς της κοινωνικής ζωής. Για την αντιμετώπιση των επιθέσεων της Δεξιάς και της έλλειψης προϊόντων, ίδρυσαν επιτροπές γειτονιάς και ομάδες ανεφοδιασμού, οι οποίες προμηθεύονταν είδη πρώτης ανάγκης από δίκτυα απλωμένα στην επαρχία. Για να αποκαταστήσουν τη μείωση της παραγωγής από τις απεργίες, σχημάτισαν εργοστασιακές επιτροπές βάσης, οι οποίες αναλάμβαναν τις καταλήψεις εργοστασίων και την αύξηση της παραγωγής. Στον αγροτικό τομέα, τέλος, οι αγρότες οργάνωναν τις δικές τους καταλήψεις γης και αντιμετώπιζαν τις επιθέσεις γαιοκτημόνων. Με αυτόν τον τρόπο, η εργατική τάξη και οι μαχόμενες κοινωνικές ομάδες εκδήλωναν την υποστήριξή τους στην κυβέρνηση, από την άλλη πλευρά, όμως, της ζητούσαν να έρθει σε άμεση ρήξη με την αστική τάξη και να πραγματοποιήσει πιο αποφασιστικά τις κοινωνικές μεταρρυθμίσεις που θα οδηγούσαν στο σοσιαλισμό.

Ο Αλιέντε, αντίθετα, πίστευε σε μια σταδιακή οικοδόμηση του σοσιαλισμού μέσα από τις συνταγματικές διαδικασίες και γι' αυτό θεωρούσε απαραίτητη τη συναίνεση μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού. Έθεσε ως στόχο τη συμμαχία με το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα, το οποίο θεωρητικά εκπροσωπούσε τη μεσαία τάξη, και ενωμάτωσε στην κυβέρνηση μέλη των Ενόπλων Δυνάμεων, σε μια προσπάθεια να κατευνάσει τις ισχυρές αντιδραστικές τάσεις που υπήρχαν στους κόλπους τους. Το Κομουνιστικό Κόμμα, το οποίο είχε την πιο μετριοπαθή στάση, υποστήριζε ότι οι καταλήψεις γης και ερ-

γοστασίων δεν αποτελούσαν ορθή τακτική, καθώς τρομοκρατούσαν και απομάκρυναν το δημοκρατικό κομμάτι της αστικής τάξης. Επίσης, πρότεινε την επιστροφή στον ιδιωτικό τομέα αρκετών επιχειρήσεων, κυρίως αυτών που τελούσαν υπό κατάληψη. Παρόμοιες θέσεις είναι ενδεικτικές των τάσεων που επικρατούσαν στο εσωτερικό της Λαϊκής Ενότητας και οι οποίες ίσως να λειτούργησαν ανασταλτικά στην εξέλιξη της επαναστατικής διαδικασίας και στην αγωνιστική διάθεση του λαού. Το βέβαιο είναι ότι τα ανώτερα στελέχη του στρατού και η αστική τάξη είχαν εγκαταλείψει προ πολλού τις διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο της κοινοβουλευτικής νομιμότητας και προέβαιναν ανοιχτά σε ενέργειες υπονόμευσης και υποδαύλισης της κρίσης.

Το Μάρτη του 1973, η Λαϊκή Ενότητα απέσπασε στις δημοτικές εκλογές το 44% των ψήφων, γεγονός που εξέφραζε τη συνεχιζόμενη λαϊκή υποστήριξη και την επιθυμία για συνέχιση των αλλαγών. Για τις Ηνωμένες Πολιτείες και την αντιπολίτευση, αυτό σηματοδοτούσε το πέρασμα σε μια άλλη μορφή δράσης: αντιλαμβάνονταν ότι με την προπαγάνδα και τις προσπάθειες αποσταθεροποίησης δε θα κατάφερναν την πτώση της κυβέρνησης και άρχισαν να απεργάζονται την ανατροπή μέσω ενός στρατιωτικού πραξικοπήματος. Οι τελευταίοι μήνες ήταν οι πιο δραματικοί. Οι απεργίες και οι τρομοκρατικές ενέργειες πολλαπλασιάστηκαν και η αριστερή πτέρυγα της Λαϊκής Ενότητας καλύπτει απεγνωσμένα την κυβέρνηση να προετοιμαστεί για την τελική σύγκρουση. Η σκληρή απάντηση των στρατιωτικών και της αστικής τάξης που τους υποστήριζε φαινόταν να είναι απειλητικά κοντά.

Το στρατιωτικό πραξικόπημα, με επικεφαλής το στρατηγό Αουγκούστο Πινοτσέτ, εκδηλώθηκε στις 11 Σεπτέμβρη, στην παραλιακή πόλη Βαλπαραΐσο. Συνεχίστηκε με το βομβαρδισμό του Προεδρικού Μεγάρου και το θάνατο του Αλιέντε και ολοκληρώθηκε με τις χιλιάδες των εξαφανισμένων, των βασανισμένων και των δολοφονημένων. Το κοινωνικό κίνημα που είχε ανθίσει στη Χιλή και είχε δώσει υπόσταση σε ένα από τα πιο δημοκρατικά πολιτεύματα του 20ού αιώνα, είχε ξεριζωθεί βίαια και είχε δώσει τη θέση του σε ένα από τα πιο σκληρά και καταπιεστικά καθεστώτα της Ιστορίας.

Κ.Π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

Το πραξικόπημα

11 Σεπτεμβρίου 1973

Ευπνάω νωρίς, όπως πάντα. Ο Βίκτορ κοιμάται ακόμα, κι έτσι σηκώνομαι ήσυχα και μιλάω στη Μανουέλα, που πρέπει να πάει νωρίς στο σχολείο. [...] Όλα είναι φυσιολογικά, μέσα στην ανωμαλία που ζούμε. Είναι ένα πρωινό κρύο, μελαγχολικό, συννεφιασμένο.

Η Μανουέλα κι εγώ παίρνουμε το πρωινό μας και φεύγουμε για το σχολείο. [...] Η Μόνικα γυρίζει φέρνοντας την είδηση ότι το αυτοκίνητο του Αλιέντε είχε ήδη κατέβει τρέχοντας τη λεωφόρο Κολόν, μαζί με τη συνθισμένη φρουρά του, πολύ νωρίτερα απ' ότι συνήθως. Στην ουρά στο φούρνο και στο μαγαζί ο κόσμος έλεγε ότι κάτι τρέχει.

Στον δρόμο της επιστροφής ανοίγω το ραδιόφωνο και ακούω ότι το Βαλπαραΐσο είναι περικυλλωμένο και ότι υπάρχει ασυνήθιστη κίνηση στρατού. Τα συνδικάτα καλούν όλους τους εργαζόμενους να μαζευτούν στους τόπους εργασίας επειδή υπάρχει επείγουσα ανάγκη, πρόκειται για κόκκινο συναγερμό.

Βιάζομαι να τα διηγηθώ στον Βίκτορ. Όταν φθάνω τον βρίσκω όρθιο να παλεύει με το τρανζίστορ, προσπαθώντας να πιάσει το [σταθμό] Μαγκαγιάνες ή κάποιον άλλο φιλικό στη Λαϊκή Ενότητα. «Φαίνεται ότι ήρθε, ότι έχει ήδη αρχίσει», λέμε ο ένας στον άλλο.

Εκείνο το πρωί, ο Βίκτορ έπρεπε να τραγουδήσει στο Τεχνικό Πανεπιστήμιο, στα εγκαίνια μιας έκθεσης με θέμα τη φρίκη του εμφυλίου πολέμου και του φασισμού, όπου θα μιλούσε ο Αλιέντε...

– Δε θα γίνει, του είπα.

– Όχι, αλλά νομίζω ότι πρέπει να πάω έτσι κι αλλιώς. [...]

Ακούγοντας το ραδιόφωνο, νιώθουμε τη σύγχυση που δημιουργήθηκε όταν σχεδόν όλοι οι σταθμοί της Λαϊκής Ενότητας σταμάτησαν να εκπέμπουν, καθώς οι εγκαταστάσεις τους έχαν βομβαρδιστεί ή έχαν καταληφθεί από τους στρατιωτικούς. Τα εμβατήρια αντικατέστησαν τη φωνή του Αλιέντε:

«Αυτή θα είναι σίγουρα η τελευταία ευκαιρία που έχω να απευθυνθώ σ' εσάς... Δεν πρόκειται να παραιτηθώ... Θα πληρώσω με τη ζωή μου την αφοσίωση του λαού... Και σας λέω ότι έχω τη βεβαιότητα πως ο σπόρος που φυτέψαμε στην αξιοπρεπή συνείδηση χιλιάδων Χιλιανών δεν μπορεί να σβήσει για πάντα... Οι κοινωνικές διαδικασίες δε σταματούν ούτε με το έγκλημα ούτε με τη βία. Η ιστορία είναι δική μας και τη φτιάχνουν οι λαοί...»

Ήταν ο λόγος ενός ηρωικού ανθρώπου, που ήξερε ότι από στιγμή σε στιγμή θα πέθαινε. Εκείνη τη στιγμή, όμως, δεν ακούγαμε παρά αποστάσματα. Στη μέση της ομιλίας πήραν τον Βίκτορ τηλέφωνο. Εγώ δυσκολευόμουν να ακούσω.

Ο Βίκτορ με περίμενε για να φύγει. Είχε αποφασίσει να πάει στη δουλειά του, στο Τεχνικό Πανεπιστήμιο, υπακούοντας στις οδηγίες [του συνδικάτου] της CUT. [...]

Ένα από τα πρώτα θύματα της πινοτσετικής βαρβαρότητας ήταν η «φωνή της επανάστασης», ο συνθέτης και ποιητής Βίκτορ Χάρα, ο οποίος είχε συμμετάσχει ενεργά στην υποστήριξη της κυβέρνησης Αλιέντε και είχε καρούς προκαλέσει την οργή των εφημερίδων και των εκπροσώπων της Δεξιάς. Η σύζυγός του, Τζόαν Χάρα, στο βιβλίο της «Βίκτορ Χάρα: ένα μισοτελειωμένο τραγούδι», περιγράφει τόσο τις ημέρες της κυβέρνησης Αλιέντε όσο και την πρώτη φάση της δικτατορίας, μέχρι τη στιγμή που –ως Βρετανίδα υπόκοος– κατάφερε να διαφύγει στο εξωτερικό με τις δύο κόρες τους. Εκεί αφηγείται, επίσης, και τις τελευταίες στιγμές που έζησε με τον Βίκτορ Χάρα, καθώς και το πώς πληροφορήθηκε το θάνατό του.

Ήταν αδύνατο να αποχαιρετιστούμε όπως έπρεπε. Αν το είχαμε κάνει, θα είχα κολλήσει επάνω του, δεν θα τον είχα αφήσει να φύγει, κι έτσι αποχαιρετιστήκαμε με έναν αέρα αδιαφορίας.

– Θα γυρίσω μόλις μπορέσω, μαμίτα... ξέρεις ότι πρέπει να πάω... να μείνεις ήρεμη.

– Τσάο...

Όταν γύρισα το κεφάλι μου, ο Βίκτορ δεν ήταν πια εκεί. [...]

Ο Βίκτορ ξανατηλεφώνησε κατά τις τέσσερις και μισή.

– Πρέπει να μείνω εδώ... είναι δύσκολο να γυρίσω λόγω της απαγόρευσης της κυκλοφορίας. Πρωί-πρωί, μόλις λήξει, θα έρθω σπίτι... Μαμίτα, σ' αγαπάω.

– Κι εγώ σ' αγαπάω... -αλλά πνίγομαι καθώς το λέω, κι αυτός έχει ήδη κλείσει το τηλέφωνο. [...]

Το βράδυ [της μεθεπόμενης πια ημέρας, χωρίς κανένα νέο ενδιάμεσα] χτυπάει το τηλέφωνο. Μια άγνωστη φωνή, πολύ νευρική, ζητάει τη συντρόφισσα Τζόαν.

– Εγώ είμαι.

Υπάρχει ένα μήνυμα για μένα:

– Δε με ξέρεις, συντρόφισσα, αλλά έχω ένα μήνυμα για σένα από τον άντρα σου. Μόλις βγήκα από το Στάδιο Τσίλε. Ο Βίκτορ είναι εκεί. Μου ζήτησε να σου πω να προσπαθήσεις να είσαι ήρεμη

του Βίκτορ Χάρα

και να μείνεις σπίτι με τις μικρές, και ότι άφησε το αυτοκίνητο στο πανεπιστήμιο και ίσως μπορούσες να στείλεις κάποιον να το πάρει. Δεν πιστεύει ότι θα τον αφήσουν να βγει από το στάδιο. [...]

Σε εκείνη τη φάση ακόμα δεν είχα ιδέα για τις φρικαλεότητες που συνέβαιναν. Δεν υπήρχαν ειδήσεις και πληροφορίες, παρ' όλο που περίσσευαν οι φήμες. [...]

Τρίτη 18 Σεπτεμβρίου

Σχεδόν μία ώρα μετά την άρση της απαγόρευσης της κυκλοφορίας, ακούω θόρυβο στην πόρτα, σαν κάποιος να προσπαθεί να μπει. Η πόρτα είναι ακόμα κλειδωμένη. Βγαίνω στο παράθυρο του μπάνιου και βλέπω ένα νεαρό. Μοιάζει άκακος και αποφασίζω να του ανοίξω. Μου λέει με χαμηλή φωνή:

– Ψάχνω τη συντρόφισσα του Βίκτορ Χάρα. Εδώ μένει; Σας παρακαλώ, δείξτε μου εμπιστοσύνη. Είμαι φίλος – μου δείχνει την ταυτότητά του. Μπορώ να μπω ένα λεπτό; Πρέπει να σας μιλήσω – φαίνεται νευρικός και ανήσυχος. Μου λέει ψιθυριστά: – Είμαι μέλος της Κομουνιστικής Νεολαίας.

Ανοίγω την πόρτα για να μπει και καθόμαστε στο σαλόνι.

– Με συγχωρείτε, αλλά έπρεπε να σας συναντήσω... Λυπάμαι, πρέπει να σας πω ότι ο Βίκτορ είναι νεκρός... Βρήκαν το πτώμα του στο νεκροτομείο. Ένας σύντροφος που δουλεύει εκεί τον αναγνώρισε. Σας παρακαλώ να φανείτε γενναία και να έρθετε μαζί μου για την αναγνώριση. Φορούσε μπλε σκούρο εσώρουχο; Πρέπει να έρθετε, γιατί η σορός είναι εκεί ήδη σαράντα οκτώ ώρες και αν δεν τη ζητήσει κανείς θα θαφτεί σε κοινό τάφο [...]

Κατεβαίνουμε ένα σκοτεινό στενό διάδρομο και μπαίνουμε σε μια τεράστια αίθουσα. Ο καινούριος μου φίλος με συγκρατεί από τον αγκώνα για να με στηρίξει καθώς κοιτάζω τις σειρές των γυμνών σωμάτων που καλύπτουν το πάτωμα, στοιβαγμένα σε σωρούς, τα περισσότερα με ανοιχτές πληγές, με-

ρικά με τα χέρια ακόμα δεμένα στην πλάτη. Νέοι και γέροι... εκατοντάδες πτώματα... οι περισσότεροι έχουν όψη εργάτη... εκατοντάδες πτώματα που τα έχουν ξεδιαλέξει, τα έχουν σύρει από τα πόδια και τα έχουν στοιβάξει σε σωρούς εκείνοι που δουλεύουν σε αυτή την αποθήκη, παράξενες σιωπηλές μορφές με τα πρόσωπά τους καλυμμένα με μάσκες για να προστατευθούν από τις οσμές της σήψης. Σταματώ στη μέση της αίθουσας, ψάχνοντας τον Βίκτορ χωρίς να θέλω να τον βρω, και με πνίγει ένα κύμα οργής. Ξέρω ότι ο λαιμός μου βγάζει ασυνάρτητους ήχους διαμαρτυρίας, αλλά ο Έκτορ αντιδρά αμέσως:

– Σσας! Δεν πρέπει να πεις κουβέντα, αν δε θέλουμε να 'χουμε προβλήματα. Περίμενε ένα λεπτό. Πάω να δω πού πρέπει να πάμε. Νομίζω ότι δεν είναι εδώ.

Μας στέλνουν στον επάνω όροφο. Το νεκροτομείο είναι υπεροπλήρες, τα πτώματα γεμίζουν ολόκληρο το κτίριο, ακόμα και τα γραφεία. Ένας μακρύς διάδρομος, σειρές από πόρτες και, στο πάτωμα, μια μεγάλη σειρά από πτώματα, ντυμένα αυτά, μερικά με όψη φοιτητή, δέκα, είκοσι, τριάντα, σαράντα, πενήντα... και στη μέση της σειράς ανακαλύπτω τον Βίκτορ.

Ήταν ο Βίκτορ, αν και μου φάνηκε αδύνατος, πετσί και κόκαλο. Τι σου έκαναν και σε έλιωσαν έτσι μέσα σε μια βδομάδα; Είχε τα μάτια ανοιχτά και έμοιαζε να κοιτά μπροστά, έντονα και προκλητικά, παρά την πληγή στο κεφάλι και τους τρομερούς μώλωπες στο μάγουλο. Τα ρούχα του είχαν γίνει κουρέλια, το παντελόνι του ήταν στους αστραγάλους, το πουλόβερ του είχε μαζευτεί κάτω από τις μασχάλες, το εσώρουχο κουρέλι γύρω από τους γοφούς, λες και το είχαν κόψει με μαχαίρι ή με ξιφολόγχη... το στήθος διάτρητο από σφαίρες και μια ανοιχτή πληγή στην κοιλιά... τα χέρια του έμοιαζαν να κρέμονται από τα μπράτσα σε μια παράξενη γωνία, σαν να του είχαν σπάσει τους καρπούς... αλλά ήταν ο Βίκτορ, ο άντρας μου, η αγάπη μου. [...]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

Ένα μισοτελειωμένο τραγούδι

Mου πήρε μήνες, ακόμα και χρόνια, να συνδέω τα νήματα και να ξαναπλάσω ένα μέρος από όσα συνέβησαν στον Βίκτορ τη βδομάδα που ήταν «εξαφανισμένος». Πολλοί δεν μπορούσαν

καν να εκφράσουν όσα είχαν ζήσει, φοβόντουσαν να καταθέσουν τη μαρτυρία τους, δεν άντεχαν τις αναμνήσεις. Έχοντας υποστεί πιέσεις και ταλαιπωρίες τόσο φρικαλέες, ο κόσμος έχασε την αίσθηση του χρόνου, ακόμα και τη μέρα της εβδομάδας που συνέβησαν τα γεγονότα. Ωστόσο, λίγο-λίγο, μαζεύοντας μαρτυρίες από Χιλιανούς πρόσφυγες που ζούσαν στην εξορία και οι οποίοι μοιράστηκαν τις ταλαιπωρίες με τον Βίκτορ και βρέθηκαν μαζί του κάποιες στιγμές, κατόρθωσα να ανασυνθέσω πάνωκάτω εκείνα που υπέστη όσο εγώ τον περίμενα στο σπίτι. [...]

Μόλις τα τανκς μπήκαν στον περίβολο του πανεπιστημίου, οι στρατιώτες τούς μάζεψαν όλους, μαζί και τον πρύτανη, σε μια μεγάλη αυλή, που συνήθως τη χρησιμοποιούσαν για να κάνουν σπορ. Τους υποχρέωσαν όλους να πέσουν στο πάτωμα με τα χέρια στο σβέρκο, χτυπώντας τους με τους υποκόπανους και κλωτσώντας τους. Ο Βίκτορ ήταν μαζί με τους υπόλοιπους και ίσως καθώς έβγαινε από το κτίριο ήταν που ξεφορτώθηκε από πάνω του την ταυτότητά του, ελπίζοντας ότι δε θα τον αναγνώριζαν.

Έγινε από μία ώρα σε αυτή τη στάση, τους έβαλαν στη σειρά και τους υποχρέωσαν να πάνε τρέχοντας, με τα χέρια πάντα στο σβέρκο, μέχρι το Στάδιο Τσίλε, που βρίσκεται έξι τετράγωνα μακριά. Στο δρόμο τους έβριζαν, τους κλωτσούσαν και τους χτυπούσαν.

Όταν συγκεντρώθηκαν στην πύλη του σταδίου, ένας υπαίωματικός αναγνώρισε τον Βίκτορ. «Εσύ δεν είσαι αυτός ο καταραμένος ο τραγουδιστής;», του είπε, ενώ ταυτόχρονα τον κτυπούσε στο κεφάλι, σωριάζοντάς τον κάτω, για να συνεχίσει κλωτσώντας τον στην κοιλιά και στα πλευρά. Την ώρα που έμπαιναν στο κτίριο, χώρισαν τον Βίκτορ από τους υπόλοιπους και τον πήγαν σε μια ειδική εξέδρα που προοριζόταν για τους «σημαντικούς» ή τους «επικίνδυνους» κρατούμενους. [...]

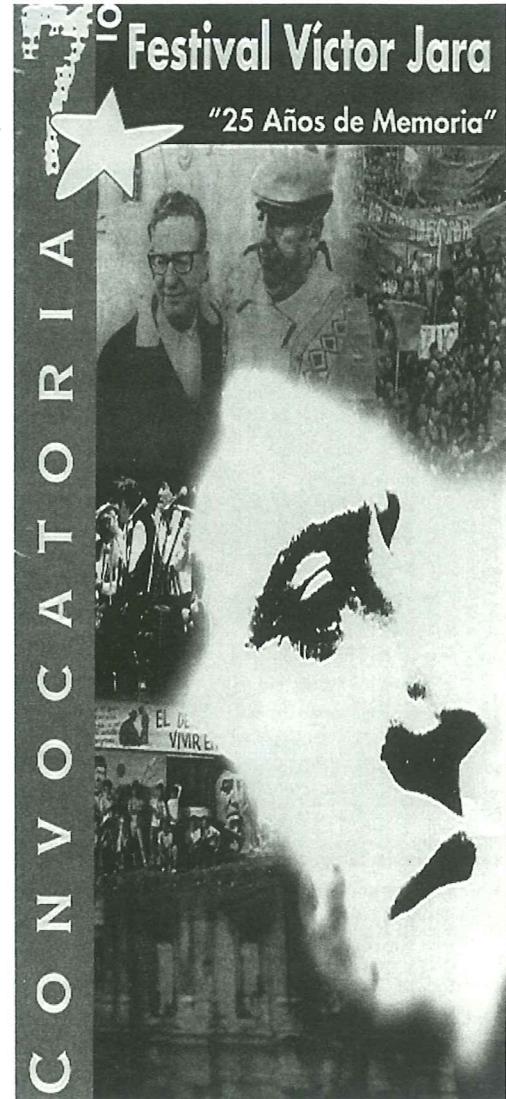
Κατά το βράδυ τον ξαναπήγαν στο κυρίως τμήμα του σταδίου και τον άφησαν με τους υπόλοιπους κρατούμενους. Με το ζόρι μπορούσε να περπατήσει, το πρόσωπο και το κεφάλι του ήταν μέσα στα αίματα και μελανιασμένα, μάλλον του είχαν σπάσει ένα πλευρό και τον πονούσε η κοιλιά του εκεί που τον κλωτσούσαν. [...]

Την επόμενη μέρα, Παρασκευή 14 Σεπτεμβρίου, χώρισαν τους κρατούμενους σε ομάδες από περίπου διακόσια άτομα, ετοιμάζοντάς τους για τη μεταφορά στο Εθνικό Στάδιο. Εκείνη τη στιγμή ήταν που ο Βίκτορ, που είχε κάπως συνέλθει, ρώτησε τους φίλους του αν κανείς είχε μολύβι και χαρτί και άρχισε να γράφει το τελευταίο του ποίημα. [...]

Μια ομάδα από φύλακες τον αναζήτησε και τον χώρισε από εκείνους που ήταν έτοιμοι να μεταφερθούν στον Εθνικό Στάδιο. Γρήγορα-γρήγορα έδωσε το χαρτάκι σε ένα σύντροφο που καθόταν δίπλα του και εκείνος το έκρυψε στην κάλτσα του τη στιγμή που τον έπαιρναν. Ο καθένας από τους φίλους του προσπάθησε να μάθει από μνήμης το ποίημα όπως ήταν γραμμένο, για να το πάρει μαζί του έξω από το στάδιο. Δεν ξαναείδαν ποτέ τον Βίκτορ. [...]

Για άλλη μια φορά τον έβριζαν και τον χτυπούσαν δημόσια. Στα πρόθυρα της υστερίας και έχοντας χάσει τον έλεγχο του εαυτού του, ο αξιωματικός με το παρατσούκλι «ο Πρύγκιπας» του φώναξε: «Τραγούδα τώρα αν μπορείς, πουτάνας γιε!». Έγινε από τέσσερις μέρες βασανιστηρίων, η φωνή του Βίκτορ ήχησε στο στάδιο τραγουδώντας ένα στίχο από το *Be nos remos*, τον ύμνο της Λαϊκής Ενότητας. Άρχισαν να τον χτυπούν και τον έσυραν πέρα για να τον υποβάλουν στην τελευταία φάση του μαρτυρίου του.

Το στάδιο της πυγμαχίας βρίσκεται λίγα μέτρα από την κύρια σιδηροδρομική γραμμή του νότου, η οποία –βγαίνοντας από το Σαντιάγο– διασχίζει την εργατογειτονιά του

Σαν Μιγκέλ, ακολουθώντας τον τοίχο του μητροπολιτικού νεκροταφείου. Εκεί, νωρίς το πρωί της Κυριακής 16 Σεπτεμβρίου, οι κάτοικοι του οικισμού βρήκαν έξι πτώματα βαλμένα στη σειρά. Όλα είχαν τρομακτικές πληγές και ήταν χτυπημένα από σφαίρες από μυδράλια. Παρατηρούσαν τα πρόσωπα προσπαθώντας να αναγνωρίσουν τα πτώματα, και ξαφνικά κάποια από τις γυναίκες αναφώνησε: «Αυτός είναι ο Βίκτορ Χάρα!». Ήταν ένα πρόσωπο που το γνώριζαν και το αγαπούσαν. Μια από τις γυναίκες τον γνώριζε προσωπικά, αφού όταν είχε επισκεφθεί τον οικισμό για να τραγουδήσει τον είχε καλέσει σπίτι της για να φάει ένα πιάτο φασόλια. Καθώς σκέφτονταν τι να κάνουν εμφανίστηκε ένα φορτηγάκι. Έντρομοι, οι κάτοικοι του οικισμού κρύφτηκαν πίσω από έναν τοίχο, αλλά είδαν ότι μια ομάδα από άνδρες ντυμένοι με πολιτικά έσυραν τα πτώματα από τα πόδια και τα πετούσαν μέσα στο φορτηγάκι. Από εκεί το σώμα του Βίκτορ θα μεταφερόταν στο δημοτικό νεκροτομείο ως πτώμα ανώνυμου νεκρού, έτοιμο να εξαφανιστεί σε κάποιον κοινό τάφο. Κάποιος, όμως, από τους εργαζόμενους εκεί τον αναγνώρισε. [...]

Επιλογή, μετάφραση: K.A.

ΣΕ ΘΥΜÁΜΑΙ ΑΜÁΝΤΑ...

ΜΟΡΦΕΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΧΙΛΗ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Όταν η Λαϊκή Ενότητα κέρδισε τις εκλογές του 1970 και ο Σαλβαδόρ Αλιέντε ανακηρύχθηκε πρόεδρος της Χιλής, η ευρωπαϊκή κομουνιστική Αριστερά ανέδειξε τη νίκη αυτή σε επιχείρημα πρώτης γραμμής για να υπερασπίσει την επιλογή του «ειρηνικού» περάσματος στην εξουσία. Αργότερα, μίλησαν για υπερβολές και βιασύνη. Προσεγγίζοντας την περίοδο εκείνη μέσα από βιβλία και άρθρα, διακρίνει κανείς πίσω από τα κυβερνητικά μέτρα, τις αντιπαραθέσεις και την καθημερινότητα, την επαναστατική μεταβολή που συντελούνταν στη Χιλή μετά την εκλογή Αλιέντε. Ένα πολύφωνο και δημιουργικό κίνημα που απελευθέρωνε ένα τεράστιο λαϊκό δυναμικό, ένα επαναστατικό κίνημα, σχηματισμένο μέσα σε μακρόχρονη διαδικασία, διεκδικούσε την εξουσία μέσα από τις κάλπες. Και το κίνημα αυτό προεκτεινόταν στην τέχνη, καθώς οι πιο ευαίσθητοι καλλιτέχνες δένονταν με τα οράματα και τις επιδιώξεις του. Στη λογοτεχνία και τη μουσική, στη ζωγραφική και στις τοιχογραφίες, στο θέατρο του δρόμου και στο χορό, ομάδες και μεμονωμένοι καλλιτέχνες τάραζαν τα νερά, προκαλούσαν, πρότειναν, δημιουργούσαν. Μέσα από την τέχνη, το κίνημα ολοκλήρωσε την πολιτική του, συναντούσε την ψυχή του.

Είχαν δίκιο οι Ευρωπαίοι πραγματιστές της Αριστεράς. Το «χιλιανό πείραμα» είχε υπερβολές, είχε ακρότητες. Το χιλιανό κίνημα έπρεπε ν' αφήσει την ψυχή του έξω από τα κυβερνητικά μέγαρα, να βάλει τα οράματα στο σεντούκι. Έτσι θα γινόταν αποδεκτό. Έτσι έγιναν άλλωστε αποδεκτοί οι ίδιοι δυο-τρεις δεκαετίες αργότερα σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες...

Murales

Στις εκλογές του 1964 η αριστερά είχε σχηματίσει ένα μέτωπο, το FRAP, έχοντας επικεφαλής τον Σαλβαδόρ Αλιέντε. Κυριότερος αντίπαλος του Αλιέντε και πιθανότερος νικητής των εκλογών ήταν ο χριστιανοδημοκράτης Εδουάρδο Φρέι. Οι ΗΠΑ προσπάθησαν με κάθε μέσο να εμποδίσουν την ανάδειξη μιας δεύτερης αριστερής κυβέρνησης στην αμερικανική ήπειρο, ύστερα από την Κούβα. Μια ενορχηστρωμένη αντικομουνιστική και αντικαστρική υστερία διαπερνά τη Λατινική Αμερική. Η Χιλή καλυπτόταν από διαδόσεις πως όλα τα μικρά παιδιά θα μεταφέρονταν στην Κούβα για να εκπαιδευτούν σύμφωνα με την κομουνιστική ιδεολογία, ενώ υπήρχαν παντόύ αφίσες που έδειχναν ρώσικα τανκς να μπαίνουν μέσα στο προεδρικό μέγαρο και όλ' αυτά αφορούσαν βέβαια το ενδεχόμενο νίκης του Σαλβαδόρ Αλιέντε. (Εννέα χρόνια αργότερα πράγματι τα τανκς έμπαιναν στο προεδρικό μέγαρο, αλλά κάτω από την καθοδήγηση της CIA και του Κίσινγκερ.) Ο Φρέι είχε στη διάθεσή του τεράστια κονδύλια - μόνο η CIA του είχε προσφέρει 3 εκατ. δολάρια, όπως παραδέχθηκε αρκετά χρόνια αργότερα ο τότε επικεφαλής της, Ουλίαμ Κόλμπι. Με τις οικονομικές του δυνατότητες, ο Φρέι φάνηκε να βγαίνει νικητής και σε μια μάχη που αποτελούσε ανέκαθεν το προνομιακό πεδίο των κομμάτων της Αριστεράς: τη μάχη των δρόμων. Όταν οι αφίσες υποστήριξης στον Φρέι κάλυπταν τα πάντα, η απάντηση της αριστεράς ήρθε με τρόπο αναπάντεχο και πρωτότυπο. Μια ομάδα νεαρών αποφάσισε να χρησιμοποίησε τους τοίχους του μεγαλύτερου λιμανιού της Χιλής, του Βαλπαραΐσο, σαν καμβά πάνω στον οποίο θα αυτοσχεδίαζε ζωγραφίζοντας προεκλογικούς πίνακες, στους οποίους συνυπήρχαν συνθήματα, εμβλήματα, φιγούρες της κοινωνίας και της πολιτικής. Τα έντονα φωτεινά χρώματα που χρησιμοποιήθηκαν σ' αυτή την πολιτική ζωγραφική αναδείκνυαν ακόμη περισσότερο τα «έργα» που δέσποζαν στο τοπίο της πόλης και έκαναν τις αφίσες των αστικών κομμάτων να φαίνονται σαν φτωχή πραμάτεια. Τα περίφημα murales (μουράλες) είχαν γεννηθεί. Σε μικρό διάστημα οι δρόμοι του Βαλπαραΐσο άλλαξαν όψη, οι φιλοδοξίες των muralistas (μουράλες) επεκτάθηκαν για να καταλήξουν στην πιο εντυπωσιακή τους εκδήλωση, την κάλυψη της γέφυρας Καπούτσινος. Ήταν μια γέφυρα μήκους 130 μέτρων και πλάτους 3-6 μέτρων και την καλλιτεχνική της κάλυψη ανέλαβαν 3 συνεργεία με επικεφαλής επαγγελματίες ζωγράφους. Όσο διαρκούσε το έργο των συνεργείων, οι εκλογικές επιτροπές του FRAP κινητοποιούσαν χιλιάδες κόσμο που παρακολουθούσε τους πίνακες να ξεδιπλώνονται, αναλάμβανε την

τροφοδοσία των συνεργείων, τα προστάτευαν. Το έργο της γέφυρας Καπουτσίνος έγινε το αξιοθέατο της πόλης. Ωστόσο, ύστερα από λίγο, οι αρχές κατέστρεψαν το έργο αυτό, προκαλώντας τις έντονες διαμαρτυρίες λαού και πνευματικού κόσμου.

Ο Πάμπλο Νερούδα, σε ραδιοφωνική του παρέμβαση από σταθμό του Βαλπαραΐσο, ανάμεσα στ' άλλα, έλεγε: «Καλλιτέχνες, συγγραφείς, επιστήμονες, επαγγελματίες, δημιουργοί, απλοί άνθρωποι του Βαλπαραΐσο υποσχόμαστε να συνεχίσουμε να δίνουμε το μέγιστο των δυνάμεών μας για τη δικαίωση αυτού του αγώνα. Ενάντια στους αντίπαλους του πολιτισμού θα εκδίδουμε περισσότερα βιβλία, θα γράφουμε περισσότερα ποιήματα, θα ζωγραφίζουμε περισσότερο οι ζωγράφοι μας, η μουσική θα γεμίσει τους δρόμους και τις πλατείες της Χιλής. Αυτή είναι η υποχρέωση που αναλαμβάνουμε οι διανοούμενοι του λαϊκού κινήματος. Ο Αλιέντε θα σημάνει τον ερχόμο μιας εποχής χωρίς προηγούμενο, όπου ο πολιτισμός θ' ανθίσει στη χώρα μας και θα την ανεβάσει σ' ένα οικουμενικό επίπεδο. Ενάντια στο μήσος θα εξακολουθήσουμε να είμαστε οι πρωταθλητές της αγάπης, ενάντια στη βία θα εξακολουθήσουμε να είμαστε οι υπερασπιστές της ευφύΐας, και πάνω απ' όλα κατανοούμε ότι είμαστε αλληλέγγυοι μ' έναν ολόκληρο λαό που προσβλέπει σ' εμάς, το λαϊκό κίνημα, για να υπερασπίσει τον εαυτό του από τη βαρβαρότητα και για να κατακτήσει την αξιοπρέπεια που επιθυμούμε όλοι οι Χιλιανοί.»

Οι muralistas και τα έργα τους εμφανίστηκαν και σε άλλες πόλεις της Χιλής και, βέβαια, στην πρωτεύουσα Σαντιάγο. Ο ίδιος ο Αλιέντε διατύπωσε αργότερα την άποψη πως τα murales ήταν το πιο ανανεωτικό και σημαντικό στοιχείο της προεκλογικής του καμπάνιας. Το κίνημα των muralistas εξαπλώθηκε σ' όλη τη Χιλή, αποκόμισε την απαραίτητη τεχνική εμπειρία, απόκτησε την οργανωτική του δομή. Σχηματίστηκαν οι Brigadas Ramona Parra, Inti Peredo, Elmo Catalán κ.λπ. που συγκέντρωσαν μεγάλο αριθμό νέων κι ανάμεσά τους ζωγράφους και φοιτητές της Σχολής Καλών Τεχνών. Δρούσαν σε ομάδες μέχρι 12 άτομα, μεταφερόμενες με οχήματα. Για να αποφεύγουν τη σύλληψη ήταν ιδιαίτερα εξασκημένοι στο να επιβιβάζονται ή να αποβιβάζονται από αυτοκίνητα εν κινήσει. Ο επικεφαλής «Ζωγράφος» της ομάδας σχεδίαζε στον τοίχο την εικόνα που είχε συμφωνηθεί από πριν και κάθε μέλος της ομάδας αναλάμβανε ένα τμήμα του πίνακα για να το χρωματίσει.

Οι μπριγάδες των muralistas δεν σταμάτησαν τη δράση τους ύστερα από τις εκλογές του '64 αλλά συνέχισαν το έργο τους και εμπλούτισαν τις δυνατότητές τους, έτσι που κατά την προεκλογική περίοδο του 1970 αποτέλεσαν ένα από τα βασικά στηρίγματα της καμπάνιας της Λαϊκής Ενότητας. Το γκρίζο φόντο των παραγκουπόλεων έδινε τη θέση του σε πολύχρωμους πίνακες ελπίδας και αισιοδοξίας. Τοίχοι και σιδερένιες πόρτες εργοστάσιων γέμισαν από murales. Το GANAMOS (Κερδίζουμε) και το CONSTRUIR UN CHILE NUEVO (Δημιουργόμενη μια νέα Χιλή) ήταν τα συνθήματα που, πλαισιωμένα από εμβλήματα και εικόνες, γέμιζαν τους δρόμους του Σαντιάγο και των άλλων πόλεων μετά τη νίκη του Σαλβαδόρ Αλιέντε, το Σεπτέμβρη του '70. Τον Απρίλιο και το Μάιο του '71 τα murales, μέσα από αφίσες, πίνακες και μεταξοτυπίες, εκτίθενται στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης του Σαντιάγο, κερδίζοντας τη θέση τους ως λαϊκή, συλλογική μορφή τέχνης. Η φήμη των χιλιανών murales πέρασε τα σύνορα της χώρας. Η Brigada Ramona Parra κλήθηκε να πάρει μέρος στην 1η Διεθνή Εκθεση Νέας Ζωγραφικής που έγινε στο Παρίσι τον Οκτώβρη του '73, αλλά το πραξικόπημα ματαίωσε την εμφάνισή της.

Μετά το πραξικόπημα, πολλά από τα μέλη των ομάδων των muralistas σκορπίστηκαν σε διάφορες χώρες της Ευρώπης και της Λατινικής Αμερικής, όπου συνέχισαν να καταπιάνονται με την τέχνη τους, είτε συλλογικά είτε ατομικά. «Υπάρχουν δρόμοι σ' όλη τη γη» μια φράση-παρηγορία που έγινε σλόγκαν στα χείλια των εξόριστων muralistas. Στην ίδια τη Χιλή τα murales ξαναεμφανίστηκαν με τις πρώτες μεγάλες αντιδικτατορικές διαδηλώσεις που σημειώθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του '80. Μετά την πτώση της δικτατορίας, μια καινούρια πολιτική πραγματικότητα έχει διαμορφωθεί, η απήχηση της πολυδιασπασμένης Αριστεράς έχει περιοριστεί και έχει χαθεί η ορμή και η δημιουργικότητα που είχε αναπτύξει στα πριν τη δικτατορία χρόνια. Ωστόσο, είναι βέβαιο πως το κίνημα των muralistas έχει περάσει στο DNA του χιλιανού κινήματος. Οι προσπάθειες που συντελούνται σήμερα από κόμματα και οργανώσεις της Αριστεράς για το συντονισμό της δράσης τους, με σκοπό να καταφέρουν να ξεφύγουν από το περιθώριο της πολιτικής ζωής, θα ευνοήσουν τη συμμετοχή και τη δημιουργικότητα και σίγουρα θα ρίξουν το φως και τη σκιά τους τοίχους.

Nueva Canción Chilena

Στην αρχή της δεκαετίας του '60, ένα νέο μουσικό κίνημα έκανε την εμφάνισή του στη Λατινική Αμερική. Επηρεασμένοι από τους κοινωνικοπολιτικούς αγώνες που αναπτύσσονταν στην ήπειρο εκείνη την περίοδο, νεαροί κυρίως καλλιτέχνες αποτίναζαν τους μουσικούς ζυγούς και κλισέ που επέβαλαν η εμπορική ραδιοφωνία, ιδιαίτερα προσαρμοσμένη στα πρότυπα της ραδιοφωνίας των ΗΠΑ. Ανέσυραν, χωρίς να σταματήσουν όμως εδώ, ξεχασμένες, περιθώριοποιημένες, περιφρονημένες μουσικές μορφές, τις ένωσαν με τον ποιητικό στίχο, έδωσαν στιχουργική έκφραση σε σύγχρονους προβληματισμούς, έδεσαν το τραγούδι με τους αγώνες των καταπιεσμένων της Λατινικής Αμερικής. Το δρόμο είχαν ήδη χαράξει οι δύο μεγάλοι cantores του λατινοαμερικανικού τραγουδιού, ο Αργεντινός Αταουάλπα Γιουπάνκι και η Χιλιανή Βιολέτα Πάρρα. Το τραγούδι αυτό άνθισε σ' όλη τη Λατινική Αμερική, αλλά περισσότερο στις χώρες του νότιου κώνου της ήπειρου (Αργεντινή, Χιλή, Ουρουγουάνη) και την Κούβα. Ονομάστηκε Νέο Λατινοαμερικανικό Τραγούδι, Τραγούδι Διαμαρτυρίας, Βαθύ Τραγούδι, Τραγούδι με Νόμα. Στη Χιλή έγινε γνωστό σαν Νέο Χιλιανό Τραγούδι (Nueva Canción Chilena).

Πρωτεργάτες του η Ισαβέλ και ο Άνχελ Πάρρα, παιδιά της Βιολέτας, ο Χουάν Κάπρα, ο Ρολάντο Αλαρκόν, ο Βίκτορ Χάρα και το συγκρότημα Κουνκουμέν, η Τσάρο Κόφρε, στους οποίους προστέθηκαν κατόπιν ο Πατρίσιο Μανς, οι Κιλαπαγιούν, οι Ίντι-Ιλιμάνι κ.ά. Όργανα της μουσικής παράδοσης των Άνδεων, όπως πνευστά (κένα και σαμπόνια), τσαράνγκος και ταμπούρλα, έγιναν απαραίτητα στις ηχογραφήσεις και στις ζωντανές εμφανίσεις, ενώ τα πόντσος έγιναν η προτιμώμενη αμφίση των καλλιτεχνών.

Οι μουσικοί της Nueva Canción περιφέρονταν στη χώρα για να μαζέψουν τραγούδια, αντάλλασσαν μεταξύ τους τα ευρήματά τους, ζύμωναν τις δημιουργίες τους. Το 1965, ο Άνχελ και η Ισαβέλ Πάρρα, ύστερα από μια σύντομη παραμονή στην Ευρώπη, όπου συνόδευσαν τη μητέρα τους, επέστρεψαν στη Χιλή και άνοιξαν την Peña de los Parra (Η παρέα των Πάρρα). Η Τζάν Χάρα, η Αγγλίδα σύζυγος του Βίκτορ Χάρα, δίνει τη δική της μαρτυρία για την Peña:

«Η Peña στεγαζόταν σ' ένα παλιό σπίτι κοντά στο κέντρο της πόλης. Ούτε ο Άνχελ θα μπορούσε να φανταστεί το σημαντικό ρόλο που θα έπαιζε η Peña στην ανάπτυξη του κινήματος του λαϊκού τραγουδιού, αλλά η συνέχεια έδειξε πως ήταν η απάντηση σε μια πραγματική ανάγκη. Η ιδέα ήταν απλή: να δημιουργηθεί ένας ζεστός και οικείος χώρος όπου, μακριά από τη λογοκρισία και τις απαιτήσεις ενός εμπορικού μαγαζιού, οι λαϊκοί τραγουδιστές θα μπορούσαν να εμφανίζονται με το καθημερινό τους ντύσιμο, να τραγουδούν και να ανταλλάσσουν τραγούδια και ιδέες. Δημιουργήθηκε ένα είδος συνεταιρισμού καλλιτεχνών όπου παρουσιαζόταν λαϊκή χιλιανική, αλλά και γενικότερα λατινοαμερικανική μουσική και προσφέρονταν στο κοινό πρόχειρα φαγητά. Η Ισαβέλ και ο Άνχελ άρχισαν να παρουσιάζουν στο χιλιανό κοινό τραγούδια από άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής, παραδοσιακά κομμάτια της Βενεζουέλας, τα πολιτικά τραγούδια του Ουρουγουανού Ντανιέλ Βιλιέτι, τα πρώτα τραγούδια του Αταουάλπα Γιουπάνκι. Η μουσική που παιζόταν ήταν επίσης καινούρια και σε μια άλλη πτυχή γιατί οι Πάρρα παρουσιάζαν πολλά λατινοαμερικανικά μουσικά όργανα που πλούτιζαν τη μουσική συνοδεία των τραγουδιών: το κουάτρο της Βενεζουέλας, το κολομβιανό τίπλε, κένας, τσαράνγκος, σαμπόνιας, μπόμπος από το βορρά, όργανα σχεδόν άγνωστα στο Σαντιάγο. Από την πρώτη στιγμή η Peña μετατράπηκε όχι μόνο σ' ένα σημαντικό και γενεσιούργο κέντρο ενός νέου τύπου κινήματος τραγουδιού, αλλά και σε χώρο συγκέντρωσης προσώπων με αριστερές ιδέες. Ήταν ένας τόπος όπου η πλειοψηφία των νέων που σύχναζαν είχαν γενιάδα ως ένδεικη αλληλεγγύης προς την κουβανέζικη επανάσταση. Στους τοίχους υ-

πήραν πολιτικά συνθήματα και απόψεις γραμμένα από το κοινό, όχι μόνο από τους Χιλιανούς, αλλά και από πολίτες άλλων χωρών της ηπείρου και του κόσμου ολόκληρου που επισκέπτονταν την Ρεπ. Καθώς οι δικτατορίες επιβάλλονταν σε διάφορες χώρες της ηπείρου, η Ρεπ. έγινε καταφύγιο για μουσικούς της Βραζιλίας, της Αργεντινής, της Ουρουγουάης. Θυμάμαι ακόμη και μια αντιπροσωπεία γυναικών από το Βιετνάμ. Επιπλέον, χειροτέχνες εξέθεταν και πουλούσαν τα έργα που έφτιαχναν. Ήταν μια διαρκής έκθεση λαϊκής τέχνης. Το παράδειγμα της "Παρέας των Πάρρων" ακολούθησαν κι άλλοι. Το 1967 υπήρχαν Ρεπ. παντού...»

Το κίνημα της Nueva Canción είχε πια μαζικοποιηθεί. Συγκροτήματα ξεπετάγονταν παντού και νέοι καλλιτέχνες βάδιζαν στα χνάρια των πρωτεργατών του. Από το ξεκίνημά του ήταν δεμένο με τις δυνάμεις της Αριστεράς, αναπτύχθηκε στο μεσοδιάστημα των δύο εκλογικών αναμετρήσεων ('64-'70), για να φθάσει στο απόγειό του λίγο πριν και κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης Αλιέντε. Προσαρμοσμένο μέσα στη δύνη του πολιτικού αγώνα που σάρωνε τη χιλιανή κοινωνία γινόταν:

τραγούδι τρυφερό

ΣΕ ΘΥΜΑΜΑΙ ΑΜΑΝΤΑ (Βίκτορ Χάρα)

Σε θυμάμαι Αμάντα
στο βρεγμένο δρόμο
να τρέχεις στη φάμπρικα
που δούλευε ο Μανουέλ.
Με το γέλιο στα χειλη
τη βροχή στα μαλλιά
τίποτα δε σ' ένοιαζε
πήγαινες να συναντηθείς μ' εκείνον.
Για πέντε λεπτά
η ζωή είναι αιώνια,
σε πέντε λεπτά
χτυπάει η σειρήνα
ξανά στη δουλειά.

Κι εσύ περπατώντας
τα φωτίζεις όλα,
τα πέντε εκείνα λεπτά
σε κάνουν ν' ανθίζεις.

τραγούδι τιμωρός:

Η ΓΡΟΘΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Ανοίγοντας το δρόμο
που η Χιλή έχει χαράξει
η γροθιά του λαού
θα υψωθεί.
Αυτόν που εκμεταλλεύεται
τη δουλειά του εργάτη
η γροθιά του λαού
θα τον τιμωρήσει.

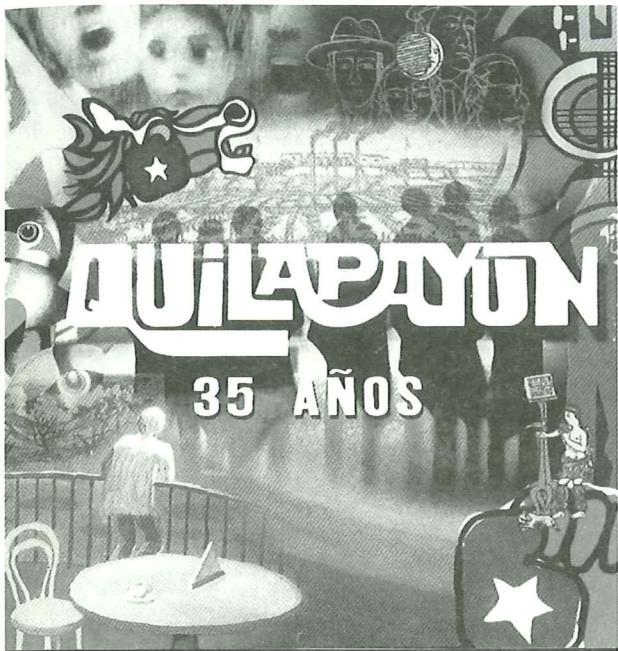
τραγούδι θριάμβου:

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ (Ίντι-Ιλιμάνι)

Θα διώξουμε μακριά τον Γιάνκη
και τη μοχθηρή του γλώσσα
με τη Λαϊκή Ενότητα
τώρα είμαστε κυβέρνηση.
Μεγάλη θά 'ναι η πατρίδα μας
με την ελευθερωμένη γη της
αφού κρατάμε τα κλειδιά
όλα θα πάνε καλά.

Κανείς δεν μπορεί πια να μας πάρει
το δικαίωμα να είμαστε ελεύθεροι
και να ζήσουμε στη Χιλή
σαν ανθρώπινα πλάσματα.
Γιατί αυτή τη φορά δεν πρόκειται
ν' αλλάξουμε απλώς έναν πρόεδρο

ο ίδιος ο λαός θα δημιουργήσει
μια Χιλή πολύ διαφορετική.

τραγούδι σύνθημα:

ΛΑΟΣ ΕΝΩΜΕΝΟΣ ΠΟΤΕ ΝΙΚΗΜΕΝΟΣ (Κιλαπαγιούν)

Σήκω να τραγουδήσουμε

η νίκη είναι δική μας.

Υψώθηκαν κιόλας τα λάβαρα της ενότητας
κι εσύ θά 'ρθεις να βαδίσεις μαζί μου
και θα δεις το τραγούδι και τη σημαία σου ν' ανθίζουν.

Το φως μιας καινούριας αυγής
αναγγέλει τη ζωή που θα 'ρθει.

Εμπρός, στον αγώνα!

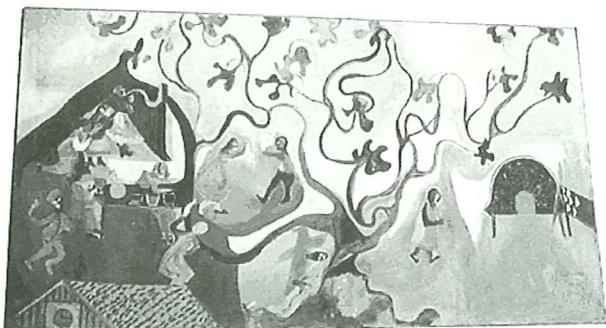
Ο λαός θα νικήσει

Θα 'ναι καλύτερη η ζωή που θα 'ρθει

Για να κατακτήσουμε την ευτυχία μας.

Σε μια κραυγή, χίλιες φωνές αγώνα θα υψωθούν,
να πουν τραγούδι της λευτεριάς.

Η πατρίδα είν' αποφασισμένη να νικήσει.

Και τώρα ο λαός που όρθιος αγωνίζεται
με φωνή γίγαντα λέει: «Εμπρός,
λαός ενωμένος ποτέ νικημένος».

τραγούδι προφήτης:

ΠΡΟΣΕΥΧΗ Σ' ΕΝΑΝ ΞΩΜΑΧΟ (Βίκτορ Χάρα)

Σήκω κι αγνάντεψε το βουνό¹
εκεί απ' όπου έρχεται
ο άνεμος, ο ήλιος και το νερό.
Εσύ που αλλάζεις τη ροή των ποταμών,
εσύ που έσπειρες το φτερούγισμα της ψυχής σου,
σήκω και κοίταξε τα χέρια σου,
το χέρι του αδελφού σου σφίξε και προχώρα,
μαζί θα πορευτούμε
ενωμένοι στο αίμα.

Σήμερα είναι ο καιρός
που θα μπορούσε νά 'ναι αύριο.

Σήκω και κοίταξε τα χέρια σου
σφίξε το χέρι του αδελφού σου και προχώρα,
μαζί θα πορευτούμε
ενωμένοι στο αίμα,
τώρα και την ώρα του θανάτου μας.
Αμήν.

H δικτατορία έπνιξε το Νέο Τραγούδι. Απαγόρευσε τα τραγούδια, κατέστρεψε τις μήτρες των δίσκων. Από τους πρωτεργάτες του, ο Βίκτορ Χάρα δολοφονήθηκε, ο Άνχελ Πάρρα κλείστηκε σε στρατόπεδο συγκέντρωσης, οι περισσότεροι βρήκαν καταφύγιο σε χώρες του εξωτερικού, κυρίως της Ευρώπης, και συμμετείχαν στην πρώτη γραμμή των εκδηλώσεων διαμαρτυρίας κατά του δικτατορικού καθεστώτος και αλληλεγγύης στον αντιδικτατορικό αγώνα. Νέα συγκροτήματα εμφανίστηκαν μέσα στη Χιλή, όπως οι Ιγιάπου, όσοι βρέθηκαν στο εξωτερικό ήρθαν σ' επαφή με άλλα μουσικά ρεύματα που επηρέασαν το έργο τους. Όμως, και στην ίδια τη Χιλή νέα μουσικά είδη αναπτύχθηκαν ακολουθώντας τα σύγχρονα παγκόσμια ρεύματα, που λίγο πολύ πέρασαν σε όλες τις χώρες. Μετά τη μετάβαση σε δημοκρατικό σύστημα διακυβέρνησης, το σύνολο των εξόριστων καλλιτεχνών επέστρεψε στη Χιλή. Σε γήπεδα, σε φεστιβάλ και στις εκδηλώσεις προς τιμήν του Βίκτορ Χάρα, οι Ίντι-Ιλιμάνι, οι Κιλαπαγιούν, ο Άνχελ, η Ισαβέλ κ.ά. φέρνουν τον αέρα του Nueva Canción σε παλιούς γνώριμους και νέους ακροατές. Η Χιλή, όμως, δεν είναι πια η ίδια.

Η Αριστερά την εποχή

Nα μιλήσεις για τη χιλιάνικη Αριστερά την εποχή της Λαϊκής Ενότητας είναι, ακόμη και σήμερα, ένα δύσκολο εγχείρημα. Κυρίως επειδή η Αριστερά της Χιλής εκείνη την εποχή ήρθε αντιμέτωπη με όλα τα μεγάλα ζητήματα που απασχόλησαν και απασχολούν τα επαναστατικά κινήματα: μεταρρύθμιση και επανάσταση, εξουσία και κίνημα μαζών, βία ή μη βία κ.ά. Ζητήματα για τα οποία ο 20ός αιώνας αποκάλυψε ότι κανείς δεν κατέχει την απόλυτη αλήθεια. Αυτός είναι ένας λόγος ώστε η κριτική να διατηρεί χαμηλούς τόνους. Ένας άλλος είναι ο σεβασμός για όλους όσοι έδωσαν τη ζωή τους για να υπερασπίσουν τις κατακτήσεις του λαού της Χιλής, ανεξάρτητα από την πολιτική τους τοποθέτηση. Η μνήμη της θυσίας τους και η απαίτηση της καταδίκης των ενόχων για τα πολιτικά εγκλήματα της εποχής θα έπρεπε σήμερα να αποτελούν περιεχόμενο του πολιτικού αγώνα της Αριστεράς διεθνώς, όχι επειδή τα δάκρυα... ταιριάζουν στην Αριστερά, αλλά γιατί αυτό που επιχειρήθηκε στη Χιλή το 1970 μας αφορούσε και μας αφορά όλους.

Για ποια Αριστερά μιλάμε;

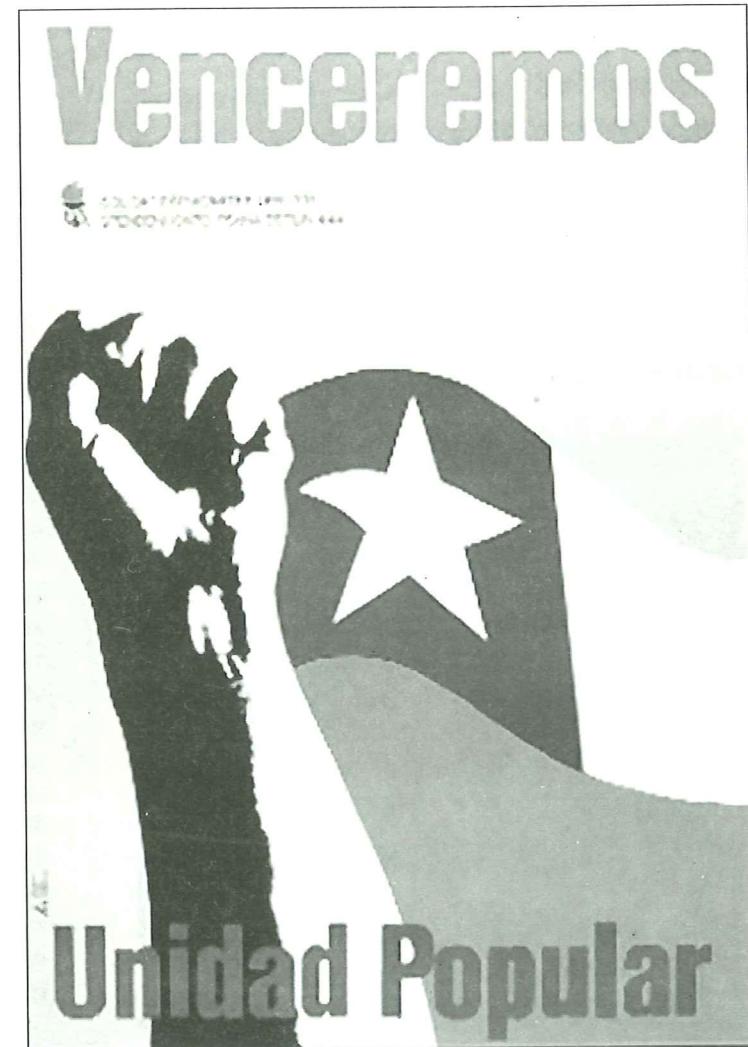
Tο πρώτο που θα έπρεπε να διευκρινίσουμε είναι σε ποια Αριστερά κυρίως θα αναφερθούμε.

Με μια διασταλτική ερμηνεία του όρου, θα μπορούσε κανείς να εννοεί ως Αριστερά στη Χιλή τη δεκαετία του '70 όλες τις δυνάμεις που είχαν συνυπογράψει το πρόγραμμα στη βάση του οποίου έγινε πρόεδρος της χώρας ο Αλιέντε: Κομουνιστικό Κόμμα, Σοσιαλιστικό Κόμμα, Ριζοσπαστικό Κόμμα, Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα, Χριστιανικό Κίνημα (MAPU), Ανεξάρτητος Λαϊκός Συνδυασμός. Έχοντας υπόψη την προέλευση, την ιστορία, το πρόγραμμα και το ειδικό βάρος καθενός από αυτά τα κόμματα μέσα στη χιλιάνικη κοινωνία, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι βασικά τις εξελίξεις καθόριζαν το Κομουνιστικό και το Σοσιαλιστικό Κόμμα. Παράλληλα, για τους ίδιους λόγους, σημαντικός παράγοντας των εξελίξεων αναδεικνύεται η στάση και η τακτική του MIR (Κίνημα της Επαναστατικής Αριστεράς), που απείχε από τις προεδρικές εκλογές του 1970, αλλά στη συνέχεια στήριξε μέχρις ενός σημείου την κυβέρνηση Αλιέντε.

Πριν προχωρήσουμε, είναι απαραίτητο να προσθέσουμε ορισμένα στοιχεία για τα κόμματα αυτά και τις σχέσεις τους. Το Κομουνιστικό Κόμμα ήταν κόμμα που ακολουθεί την τριτοδιεθνιστική παράδοση και τα στάνταρ των φιλοσοβιετικών κομμάτων της εποχής. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα αυτο-αποκαλείτο μαρξιστικό και, σύμφωνα με όλα τα στοιχεία, είχε πρωθημένες θέσεις και ριζοσπαστική στάση στα ζητήματα που προέκυψαν επί Λαϊκής Ενότητας. Το MIR είχε ως βασικό στοιχείο της στρατηγικής του το διαρκή ένοπλο αγώνα και ένα πιο επεξεργασμένο σχέδιο δυαδικής εξουσίας για τη συγκεκριμένη περίοδο, που, απέναντι στην αστική Βουλή και τον κρατικό μηχανισμό, αντιπαραθέτει την αριστερή κυβέρνηση της Λαϊκής Ενότητας, τη δημιουργία εργατικών και αγροτικών συμβουλίων και τον εξοπλισμό τους.

Κομουνιστές και σοσιαλιστές έχουν μάλλον καλή παράδοση επαφών και συζητήσεων. Το αντίθετο συμβαίνει ανάμεσα στο Κομουνιστικό Κόμμα και το MIR, που γενικά συνεννοείται πιο αποτελεσματικά με τους σοσιαλιστές.

Μια άλλη απαραίτητη διευκρίνιση: Καθώς η περίοδος σημαδεύεται από τη νίκη της Λαϊκής Ενότητας και την πάλη της Αριστεράς κατά της χιλιάνικης ολιγαρχίας και του βορειοαμερικανικού ιμπεριαλισμού για την εφαρμογή του προγράμματος της κυβέρνησης Αλιέντε, οι δυνάμεις της Αριστεράς κρίνονται στη βάση της τακτικής και της στάσης που κράτησαν σ' αυτόν τον αγώνα. Είναι, όμως, προφανές ότι οι πολιτικές αποφάσεις

της Λαϊκής Ενότητας

που πήραν τα αριστερά κόμματα σ' εκείνη τη συγκυρία απηχούσαν γενικότερες θεωρητικές επιλογές, στρατηγικές και προγράμματα, κι αυτό θα φανεί στη συνέχεια.

Τέλος, θεωρώ αυτονόητο ότι το έργο της Λαϊκής Ενότητας, ως πρόθεση αλλά και στο βαθμό που έγινε εφικτό να υλοποιηθεί, με όλες τις αδυναμίες και τα λάθη, ήταν μια σύντομη άνοιξη πολιτικής, πολιτισμού, ιδανικών και αξιών, που ανακούφισε τα εκατομμύρια Χιλιάνων που πίστεψαν σ' αυτό και το υποστήριξαν όχι μόνο με την ψήφο τους, αλλά και τη συμμετοχή τους σε ένα παλλόμενο κίνημα μαζών.

Το κείμενο στη συνέχεια επικεντρώνεται σε δύο μεγάλες θεματικές ενότητες. Η πρώτη αναφέρεται σε ζητήματα οικονομίας. Η δεύτερη στα θέματα: Κυβέρνηση Λαϊκής Ενότητας, Κράτος-Εξουσία και Ένοπλες Δυνάμεις.

Η «Νέα Οικονομία»

Το πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας προέβλεπε εθνικοποιήσεις ορυχείων, τραπεζών, εργοστασίων, αγροτική μεταρρύθμιση. Μιλούσε για κρατικό τομέα στην οικονομία, αλλά και για τομέα ιδιωτικής ιδιοκτησίας, προέβλεπε δηλαδή τη συνύπαρξή τους. Μάλιστα, στο πρόγραμμα είχε υπολογιστεί ότι, μετά και από όλες τις εθνικοποιήσεις, ο τομέας της ιδιωτικής ιδιοκτησίας θα ήταν ο μεγαλύτερος. Άλλωστε, η Λαϊκή Ενότητα θα άνοιγε το δρόμο προς το σοσιαλισμό...

Η αρχή που έγινε για την εφαρμογή του προγράμματος ήταν καλή. Βέβαια ορισμένα πράγματα ήταν ήδη ώριμος καρπός. Αυτή είναι η περίπτωση των μεταλλείων που εθνικοποιήθηκαν και με τις ψήφους των Χριστιανοδημοκρατών: ήταν η ώρα της Χιλής να διαχειριστεί τον ορυκτό της πλούτου. Σε κάποια άλλα κρίσιμα ζητήματα, η σάση των κομουνιστών και σοσιαλιστών στην κυβέρνηση ήταν θετική. Το Σεπτέμβριο του 1971, π.χ., η κυβέρνηση δήλωσε πως δεν τίθεται θέμα αποζημίωσης των βορειοαμερικανικών εταιρειών χαλκού λόγω των υπερκερδών που είχαν αντλήσει στο παρελθόν από την εκμετάλλευση των ορυχείων. Γενικά, το οικονομικό πρόγραμμα είχε ως αποτέλεσμα η ανεργία να πέσει στο μισό και ο πληθωρισμός στο 17% (επί Φρέι, ο οποίος ήταν πρόεδρος πριν τον Αλιέντε, ήταν 35%). Η κατάργηση των λατιφούντιων είχε ως συνέπεια για πρώτη φορά οι άκληροι να πάρουν γη. Τέτοια και άλλα μέτρα ανακούφισαν εξαιρετικά την πλειονότητα του λα-

ού, ήταν μεταρρυθμίσεις που έπρεπε να περιφρουρηθούν, και την περιφρούρησή τους μπορούσε να την εξασφαλίσει μόνο η αυτοοργάνωση των εργαζόμενων και των αγροτών. Κι αυτό ως ένα βαθμό έγινε, αλλά με ταλαντεύσεις και όχι μέχρι το τέλος. Η λεγόμενη Σύνοδος του Λο Κούρο (Ιούνιος 1972) έδωσε ανάγλυφη την εικόνα των δυσκολιών που είχε η Αριστερά στο να χαράξει μια ενιαία στάση στην οικονομική κρίση την οποία είχε αρχίσει να ενορχηστρώνει το κεφάλαιο που βρισκόταν πια στην αντεπίθεση. Οι δύο γραμμές τακτικής ήταν: «Παιγώνω (εννοεί τα κατακτημένα) για να προχωρήσω» (Κ.Κ.) – «Προχωρώ για να παγιώσω» (σοσιαλιστές, MIR). Επιβάλλεται η πρώτη, που σημαίνει και αποπομπή του υπουργού Οικονομικών και έναρξη επίσημων συνομιλιών με τους Χριστιανοδημοκράτες, που ναυαγούν γρήγορα.

Οι εξελίξεις από το σημείο αυτό και ως το πραξικόπημα δίνουν την αίσθηση διαρκών υποχρήσεων. Στις 24 Ιανουαρίου του 1973, όταν πια έχει ξεδιπλωθεί όλο το κύμα του σαμποτάζ, των διαδηλώσεων της «κατσαρόλας», των απεριγών της μεσαίας τάξης, ο κομουνιστής υπουργός Βιομηχανίας Ορλάντο Μίλας υποβάλλει στη Βουλή νομοσχέδιο -χωρίς προηγούμενη συνεννόηση με τα υπόλοιπα κόμματα της Λαϊκής Ενότητας- που προβλέπει τον περιορισμό του αριθμού των προς εθνικοποίηση επιχειρήσεων και διαπραγματεύσεις για την επιστροφή μιας σειράς κρατικοποιημένων ή επιταγμένων επιχειρήσεων. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα διαμαρτύρεται οξύτατα. Η εικόνα τουλάχιστον της αμηχανίας που δίνει η κυβέρνηση, γίνεται όπλο στα σχέδια των αντιπάλων της.

Παράλληλα, θέσεις που εκφράζονται για τα ζητήματα της οικονομίας δίνουν την εντύπωση ότι οι υπεύθυνοι δεν είχαν σαφή αντίληψη για την πραγματική σημασία των μέτρων που έπαιρναν. Είναι χαρακτηριστική η άποψη που έχουν οι πρωταγωνιστές για την αγροτική μεταρρύθμιση: «Στην περίπτωσή μας, η αγροτική μεταρρύθμιση δεν πραγματοποιήθηκε με βάση τη διατήρηση του καπιταλισμού, αλλά στη βάση της καταστροφής του θεμελιακού άξονά του: του μονοπωλιακού καπιταλισμού, εθνικού και εξωτερικού.

Δεν πρόκειται για ανάπτυξη του καπιταλισμού στην ύπαιθρο, αλλά για την προαγωγή των α-

γροτικών σχέσεων προς το σοσιαλισμό», διαβεβαιώνει ο ίδιος ο Αλιέντε. Κι όμως, στην πραγματικότητα, αυτό που έπαιρνε τη θέση των λατιφούντιων δεν ήταν κάποιες συλλογικές μορφές παραγωγής, αλλά η μικρή ιδιοκτησία, της οποίας η κυβέρνηση Αλιέντε διευκόλυνε την πρόοδο με πιστωσίες μέσω του ευρύτατα εθνικοποιημένου τομέα των τραπεζών. Οι άκληροι αγρότες ανακουφίζονταν, αλλά οι κοινωνικές σχέσεις παρέμεναν αμετακίνητες στο έδαφος του καπιταλισμού.

Η Αριστερά είχε την κυβέρνηση. Ποιος είχε την εξουσία;

Η νίκη του Αλιέντε και της Λαϊκής Ενότητας ήταν προϊόν τουλάχιστον τριών παραγόντων: μακροχρόνιοι κοινωνικοί αγώνες που προηγήθηκαν, δυνατότητα συνάντησης αριστερών δυνάμεων γύρω από ένα κοινό πρόγραμμα και έναν υποψήφιο, λάθη τακτικής της Δεξιάς που εμφανίστηκε στις προεδρικές εκλογές του 1970 ασυντόνιστη και διασπασμένη με δύο υποψήφιους. Η νίκη του Αλιέντε ήταν ιστορική για τη Χιλή και τη Λατινική Αμερική, για την Αριστερά διεθνώς. Ο Αλιέντε έγινε πρόεδρος της Χιλής στο όνομα του σοσιαλισμού. Μια κορυφαία μάχη είχε κερδηθεί, αλλά όχι ο πόλεμος.

Η σχέση της νέας κυβέρνησης και της Αριστεράς που τη στήριζε με το κράτος και τους κατέχοντες την πραγματική εξουσία στη χώρα, οι-

κονομική πρωτίστως, αλλά και τις ένοπλες δυνάμεις, θα αποδειχθεί η λυδία λίθος που πάνω της δοκιμάστηκαν όχι απλώς οι προθέσεις, αλλά κυρίως οι δυνατότητες και η αποτελεσματικότητα του καθενός χωριστά και της Αριστεράς ως συνόλου.

Εκείνοι που κινούσαν τα νήματα της χιλιανικής Δεξιάς και των όποιων επίδοξων πραξικοπηματιών είχαν ήδη δείξει από πολύ νωρίς τις προθέσεις τους: η δολοφονία του αρχηγού του στρατού 24 μόλις ώρες πριν από την επικύρωση της εκλογής Αλιέντε από τη Βουλή ήταν μόνο η αρχή. Η επικύρωση αυτή άλλωστε θα στοίχιζε στη Λαϊκή Ενότητα τον πρώτο συμβιβασμό, την παραχώρηση εγγυήσεων(!) στους χριστιανοδημοκράτες ώστε να ψηφίσουν υπέρ της επικύρωσης της εκλογής. Είναι το περιβόλητο «Καταστατικό», το οποίο επικρίθηκε δριμύτατα από το MIR.

Ήδη με αυτό τον τρόπο έχει τεθεί το ερώτημα: από πού αντλεί κυρίως τη νομιμότητά της η αριστερή κυβέρνηση, από την ανοχή της Δεξιάς ή από την κινητοποίηση και τη στήριξη των μαζών; Ένας έλεγχος στα κείμενα της εποχής δείχνει ότι οι αριστερές δυνάμεις ασπάζονταν όλες την αναγκη της οργάνωσης και κινητοποίησης των εργαζομένων και της νεολαίας. Όμως από το σημείο αυτό και πέρα, υπήρχαν πολύ διαφορετικές στάσεις. Πιο ριζοσπαστικοί αναδεικνύονται το MIR, μεγάλη μερίδα του Σοσιαλιστικού Κόμματος, η αριστερή πτέρυγα του MAPU, αυτοί είναι που επιμένουν στην αυτοοργάνωση των εργαζομένων, στη δημιουργία εργατικών οργανώσεων μέσα στις βιομηχανικές ζώνες και οργάνων λαϊκής εξουσίας. Ουσιαστικά, το ζήτημα που έμπαινε μπρος στη χιλιανική Αριστερά, με κλασικούς όρους, ήταν η στάση της στο θέμα: εξουσία-κράτος.

Mια σταχυολόγηση σημαντικών συμβάντων της περιόδου δίνει την εικόνα δισταγμών και μοιραίων λαθών. Για παράδειγμα:

- Στις 4/4/1971, η κυβέρνηση της Λαϊκής Ενότητας δεν αποφασίζει τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για την αλλαγή του αστικοδημοκρατικού Συντάγματος της Χιλής, ενώ έχουν αρχίσει οι εθνικοποιήσεις ορυχείων και τραπεζών, η κατάργηση των λατιφούντιων κ.λπ.
- Όταν ένα χρόνο μετά έχει αρχίσει η αναμέτρηση με τις δυνάμεις της Δεξιάς στους δρόμους, συμβαίνει το εξής καταπληκτικό στο επίπεδο της πολιτικής συνείδησης: Η Δεξιά κινητοποιεί τις δυνάμεις της για την υπεράσπιση της «Δημοκρατίας» (της αστικής βέβαια), δηλαδή του πολιτικού της συστήματος εξουσίας, και η Αριστερά ανταπαντάει με κινητοποίησεις «για την πατρίδα» (12.4.1972).
- Σοβαρό αρνητικό ρόλο που δεν άφησε την Αριστερά να αξιοποιήσει τις διαθεσιμότητες για πιο αποφασιστική κινητοποίηση των Χιλιανών ερ-

γαζόμενων, της διανόησης, των αγροτών, των φοιτητών, έπαιξαν οι παλιές προκαταλήψεις ανάμεσα στις οργανώσεις και τα κόμματα, που οδήγησαν σε έριδες και αντεγκλήσεις. Ίσως η πιο τραγική στιγμή ήταν ο Μάης του 1972, όταν το Κομουνιστικό Κόμμα ζήτησε από τη Λαϊκή Ενότητα και πέτυχε να διαχωρίσει τη θέση της από το MIR και να αρχίσει επαφές με τους χριστιανοδημοκράτες. Επαφές για να εξασφαλιστούν εγγυήσεις ότι η Δεξιά δε θα επιχειρούσε ανατροπή του πολιτικού σκηνικού, που άρχισαν τον Ιούνιο του '72 και ναυάγησαν πολύ γρήγορα.

Από τον Οκτώβριο του 1972, με αφορμή τις μεγάλες απεργίες των συγκιονωνιών-μεταφορών που υποκίνησε η χιλιάνικη αντίδραση, ο στρατός αναλαμβάνει έκτακτες αρμοδιότητες: περιφρούρηση της παραγωγής και των μεταφορών, δυνατότητα να απαγορεύει την κυκλοφορία τις νυκτερινές ώρες. Και κάτι ακόμη πιο ασύλληπτο: η Βουλή ψηφίζει πρόταση νόμου χριστιανοδημοκράτη γερουσιαστή, που προβλέπει ελέγχους από το στρατό για την κατοχή όπλων, ενώ το έγγραφο με το προεδρικό βέτο που θα μπορούσε να σταματήσει την ψήφιση υποβάλλεται εκπρόθεσμα, από ολιγωρία του αρμόδιου κυβερνητικού οργάνου... Σε αυτό το πλαίσιο της ανοχής, αλλά, όπως θα δούμε και πιο αναλυτικά, και της εμπιστοσύνης για τη μη ανάμειξη του στρατού στην πολιτική, οι αρχηγοί των τριών όπλων υπουργοποιούνται στην προσωρινή κυβέρνηση για τις βουλευτικές εκλογές του Μαρτίου 1973. Ο Πινοτσέτ, αρχηγός του στρατού ξηράς, γίνεται υπουργός Εσωτερικών...

Aυτά είναι μερικά δείγματα για τις αυταπάτες που συνδέονταν με το ιδεολογικοπολιτικό υπόβαθρο των βασικών κομμάτων της Αριστεράς.

Για παράδειγμα, το Κομουνιστικό Κόμμα αντιμετώπιζε το μέλλον της κυβέρνησης της Λαϊκής Ενότητας όντας δέσμιο της θεωρίας των σταδίων και του ειρηνικού δρόμου προς το σοσιαλισμό, που εκείνη την περίοδο είναι η κυρίαρχη κατεύθυνση-στρατηγική όλων των φιλοσοβιετικών K.K. Ένα μήνα πριν από το πραξικόπημα Πινοτσέτ, ο γ.γ. του K.K. Λουίς Κορμπαλάν έλεγε χαρακτηριστικά:

«Υποστηρίζαμε πάντα ότι υπάρχει στη Χιλή πραγματικά η δυνατότητα να κατευθύνουμε σ' αίσιο τέλος την αντιμπεριαλιστική και αντιολιγαρχική επινάσταση και να βαδίσουμε προς το σοσιαλισμό χωρίς εμφύλιο πόλεμο, ό-

σο κι αν η πάλη των τάξεων θα είναι έντονη ασφαλώς...»

Παράλληλα, κομουνιστές και σοσιαλιστές φαίνεται να διακατέχονται από μια εργαλειακή αντίληψη για το κράτος και τους καταστατικούς μηχανισμούς του. Το κράτος δεν είναι δηλαδή αποκρυστάλλωμα κοινωνικών σχέσεων και συνεπώς ενός συγκεκριμένου συσχετισμού των κοινωνικών δυνάμεων, αλλά ένα όργανο, ένα εργαλείο που μπορεί να διορθωθεί και να δουλέψει, γιατί όχι, προς όφελος και των αριστερών δυνάμεων. Αυτό εν πολλοίς ισχύει και για το στρατό. Όλοι, ακόμη και το MIR, δείχνουν να συμμερίζονται την άποψη ότι σε ενδεχόμενη απόπειρα πραξικοπήματος θα βρεθούν δημοκράτες αξιωματικοί που θα αντιδράσουν και θα τη σταματήσουν. Ο γ.γ. του Σοσιαλιστικού Κόμματος, του κόμματος που είχε κρατήσει σε πολλά ζητήματα αποφασιστική στάση (είχε αντιταχθεί για παράδειγμα στο διάλογο με τους χριστιανοδημοκράτες ενώ μέσα από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις που ήλεγχε είχε υποστηρίξει την κατεύθυνση του Αλιέντε ότι «οι εργάτες καταλαμβάνουν και διαχειρίζονται όποια παραγωγική μονάδα δεν παραχωρείται»), υποστήριζε τον Ιούλιο του 1973:

«Λαός με πολιτικά και λαός εν στολή, δεν αποτελούν παρά ένα πράγμα. Να γιατί η ανήθικη απόπειρα της αντίδρασης, που θέλει να παρουσιάσει ως δύο ανταγωνιστικές δυνάμεις την κυβέρνηση, τη Λαϊκή Ενότητα και τους εργάτες από τη μια, κι από την άλλη το σύνολο των ένόπλων δυνάμεων και τους καραμπινιέρους, είναι στείρα. Η πρόθεσή τους είναι ξεκάθαρη: να υψώσουν ένα ψεύτικο τείχος, για να ρίξουν σ' ένα αδελφοκότονο σπαραγμό τους πατεράδες, τα αδέλφια και τις αδελφές που γεννήθηκαν από τον ίδιο λαό».

Υπάρχει, λοιπόν, ένα ερώτημα, κατά πόσο η χιλιάνικη Αριστερά είχε τα απαραίτητα ιδεολογικά-προγραμματικά εφόδια και την αναγκαία ετοιμότητα, πριν από οτιδήποτε άλλο, για να περιφρουρήσει το βήμα που είχε κάνει, την κυβέρνηση της Λαϊκής Ενότητας. Και αυτό στο βαθμό που της αναλογούσε και ήταν αντικείμενικά δυνατό, γιατί απέναντι στον υποκειμενικό παράγοντα της εποχής στη Χιλή, στεκόταν όχι μόνο η ντόπια ολιγαρχία, αλλά η παρέμβαση των ΗΠΑ, των μυστικών υπηρεσιών τους, όλων των οικονομικών μηχανισμών του διεθνούς κεφαλαίου, που είχε από το 1972 οργανώσει τον αποκλεισμό της χώρας από τα έξω, και το χάος στο εσωτερικό.

A.Ξ.

Το «οικονομικό θαύμα»

ΗΆσκαρωθ είναι μια μακρινή χώρα του Νότου. Σύμφωνα με τον μεγάλο ιστορικό του προηγούμενου αιώνα Χ. Κ. Άντερσεν, εκεί βασίλευε ένας ηγεμόνας που το μόνο που τον ένοιαζε ήταν η εμφάνισή του και τα ρούχα που φορούσε, και δεν του καιγόταν καρφάκι για το πώς ζούσε ο λαός του, αρκεί να μην τον πολυενοχλούσε.

Στη Χιλή επί των ημερών του Πινοτοέτ εφαρμόστηκε ο νεοφιλελευθερισμός στην πιο καθαρή εκδοχή του. Μαζικές ιδιωτικοποιήσεις όλων των δημόσιων επιχειρήσεων, κατεδάφιση του ασφαλιστικού συστήματος (η μεταρρύθμιση του οποίου αποτελεί μοντέλο και για τους σημερινούς Ευρωπαίους σοσιαλδημοκράτες - θυμάστε την έκθεση του Σπράου), περιστολή των μισθών. Το αποτέλεσμα όλων αυτών των μέτρων ήταν προφανές: βελτίωση των μακροοικονομικών δεικτών. Στήθηκε έτσι το οικονομικό επιχείρημα υπέρ της δικτατορίας. Μπορεί να χάθηκαν μερικοί άνθρωποι -οι οποίοι στο κάτω-κάτω ήταν και ανατρεπτικοί- αλλά διασώθηκε η οικονομία της χώρας που είχε φθάσει στο χείλος του γκρεμού. Πουθενά δεν αναφερόταν, βέβαια, ότι η οικονομία επί κυβέρνησης Αλιέντε ύφθασε στο χείλος του γκρεμού κυρίως λόγω της οικονομικής ασφυξίας που επέβαλαν στη Χιλή οι ΗΠΑ και οι διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί.

Ο ηγεμόνας όλο έραβε καινούρια ρούχα και όλο ανικανοποίητος ήταν. Κάποια μέρα άκουσε ότι στη μακρινή Σικαγλάνδη ζούσαν κάτι αγόρια που ήταν οι καλύτεροι ράφτες του κόσμου. Έραβαν τα πιο φίνα ρούχα με τα πιο τέλεια υφάσματα, τα μοναδικά που άξιζαν να φοράει ένας ηγεμόνας. Βέβαια, όλα αυτά ήταν μια καλοστημένη παγίδα ενός μάνατζερ, που απλώς ήθελε να πρωθήσει τους προστατευόμενούς του, που ήταν άνεργοι και δεν μπορούσαν να βρουν πουθενά δουλειά. Αυτό όμως ο ηγεμόνας δεν το έμαθε παρά πολύ αργά.

Ο απόλυτος κυρίαρχος στην οικονομική ζωή της Χιλής του Πινοτοέτ ήταν το κεφάλαιο. Η εργασία απαξιώθηκε πλήρως. Επιβλήθηκε γενική ευελιξία στις εργασιακές σχέσεις. Οι απολύσεις απελευθερώθηκαν. Τα συνδικάτα προφανώς συνεντρίβησαν. Ο εξαιρετικά αυξημένος βαθμός εκμετάλλευσης της εργασίας οδήγησε σε τεράστια επιχειρηματική κέρδη. Για δέκα περίπου χρόνια, οι ρυθμοί μεγέθυνσης της χιλιανικής οικονομίας ήταν μεγάλοι. Η απάντηση σε όσους γκρίνιαζαν για τους αγνοούμενους είχε δοθεί. Ο δρόμος της συνεχούς ανάπτυξης (όπως μετριέται από τα επιτόκια και τον πληθωρισμό) είχε ανοίξει.

Μια και δυο, οι απατεώνες ταξίδεψαν από τη Σικαγλάνδη στην Άσκαρωθ και πήραν από τον ηγεμόνα ένα κάρο χρυσάφι για να αγοράσουν τα υφάσματα για την καινούρια φορεσιά που θα του έφτιαχναν να βάλει στη μεγάλη παρέλαση. Φάγαν τα λεφτά, και μετά κάθισαν στους άδειους αργαλειούς και προσποιούνταν ότι άρχιζαν να ράβουν τα καινούρια ρούχα του ηγεμόνα. Οι σύμβουλοι και οι υπουργοί του βασιλιά κοιτούσαν άναυδοι τα άδεια

ένας μύθος

μηχανήματα, αλλά δεν τολμούσαν να πουν κουβέντα. Πώς να αντιμιλήσεις στον ηγεμόνα! Κάτι παραπάνω θα ξέρει. Αφού αυτούνού του αρέσουν τα ρούχα, τι λόγος πέφτει σε εκείνους.

Όλα αυτά όμως διήρκεσαν λιγότερο από όσο πίστευαν οι εμπινευστές τους. Όταν τα περιθώρια για γρήγορο κέρδος περιορίστηκαν, άρχισε η στασιμότητα και κατόπιν η οικονομική επιβράδυνση. Το καθεστώς του Πινοτοέτ έφτιαξε μια οικονομία που δεν δημιουργούσε θέσεις εργασίας. Η ανεργία άρχισε να καλπάζει - αυξήθηκε κατά 120%, φθάνοντας στο 25%. Ήδη από το 1990, το 41% των Χιλιανών ζούσε κάτω από το όριο της φτώχειας (δείκτης που ωστόσο δεν μετριέται στη μάκρο-οικονομία). Η ψαλίδα πλουσίων και φτωχών άνοιξε ακόμα περισσότερο. Το 1988, το 10% πιο πλούσιο κομμάτι του πληθυσμού έφθασε να κερδίζει περίπου το 50% του εθνικού εισοδήματος. Η οικονομική κρίση άρχισε να παίρνει κοινωνικά χαρακτηριστικά. Στρατιές ανέργων, άνθρωποι που πεινούν, συσσίτια, ερημωμένα χωριά στο βορρά της χώρας, στις περιοχές των ορυχείων. Η διαρκής λιτότητα δικαιολογείται από την κυβέρνηση λόγω του εξωτερικού χρέους -το οποίο όμως αυξήθηκε επί δικτατορίας από τα 5,2 δισ. δολάρια στα 18 δισ. Ωστόσο, το χρηματιστήριο της χώρας εξακολουθεί πάντα να δίνει ευκαιρίες στο αεριτζίδικο κεφάλαιο των κερδοσκόπων...

Κάποια στιγμή κίνησε και ο ηγεμόνας να πάει να δει τα ρούχα του. Μπήκε στο βασιλικό ραφτάδικο, και έμεινε άφωνος. Τι συμβαίνει; αναρωτήθηκε. Γιατί δεν βλέπω τίποτα;

της Χιλής

και ένα παραμύθι

Ρώτησε τότε τους υπουργούς του να του πουν πώς τους φαίνονταν τα ρούχα. Εκείνοι -φοβισμένοι μη τυχόν διαφωνήσουν με τον ηγεμόνα- τον διαβεβαίωσαν πως ήταν τα πιο όμορφα ρούχα που είχε φορέσει ποτέ. Τι θαυμάσια χρώματα! Τι άφογες ραφές! Σχεδόν αόρατες.

Τα περίφημα 12 ιδιωτικά ασφαλιστικά-συνταξιοδοτικά ταμεία άρχισαν να βλέπουν τα κέρδη τους να μετατρέπονται σε ζημιές (που έφθασαν το 1,7% το πρώτο εξάμηνο του 1998). Άρχισαν να παίρνονται μέτρα που περιορίζουν την πολυδιαφημισμένη ελεύθερη μετακίνηση από ταμείο σε ταμείο, παρ' όλο που αποτελεί το άλφα και το ωμέγα της φιλοσοφίας του ιδιωτικού συνταξιοδοτικού συστήματος. Τίποτα, όμως, δεν μπορεί να αλλάξει το γεγονός ότι μεγάλο μέρος των εργαζομένων στερείται ακόμα και την ελάχιστη σύνταξη, ότι το ιδιωτικό συνταξιοδοτικό σύστημα απλώς ευνοεί μόνο όσους έχουν εξαιρετικά υψηλά εισοδήματα, ότι σύμφωνα με υπολογισμούς οικονομολόγων η βασική σύνταξη ισοδυναμεί με μια φρατζόλα ψωμί και ένα φλιτζάνι καφέ την ημέρα (Κ. Γκαλ, *Iōs tης Kυριακής 25/10/97*). Ότι το 43% των Χιλιανών δεν είναι σε θέση να καταβάλει τις εισφορές του στους ιδιωτικούς λογαριασμούς, μένοντας εντελώς ακάλυπτο την εποχή της συναξιοδότησης (στο ίδιο). (Να σημειώσουμε, απλώς, ότι το πινοτσετικό σύστημα ήταν τόσο καλό, ώστε οι μοναδικοί που εξαιρέθηκαν από τη γενικευμένη ιδιωτικοποίηση των συντάξεων ήταν οι στρατιωτικοί και οι αστυνομικοί...)

Τι να πει ο ηγεμόνας, έκανε πως πρόβαρε τα ρούχα και έφυγε σκεφτικός. Κάτι θα είχαν πάθει τα μάτια του, σκέφτηκε. Το βασικό, όμως, είναι τι βλέπουν οι άλλοι. Αφού οι υπουργοί του ήταν ενθουσιασμένοι, αρκούσε.

Μαζί με την κοινωνική ασφάλιση κατέρρευσε και κάθε έννοια δημόσιας υγείας και περίθαλψης. Οι (έτσι κι αλλιώς ελάχιστες) δημόσιες δαπάνες για την υγεία περιορίστηκαν μέχρι μηδενισμού. Πριν τη δικτατορία, οι δημόσιες δαπάνες που αντιστοιχούσαν σε κάθε κάτοικο της Χιλής για την υγεία ήταν 28 δολάρια· επί Πινοτσέτ έγιναν με συνοπτικές διαδικασίες 11.

Ήρθε η μέρα της μεγάλης παρέλασης. Ο ηγεμόνας έβγαλε τα ρούχα του και οι υπηρέτες του τον έντυσαν με τα καινούρια, χωρίς να τολμούν να δείξουν πόσο τρομαγμένοι ήταν που προσποιούνταν ότι έβλεπαν ανύπαρκτα ρούχα. Για να κρύψουν τον τρόμο τους, άλλο δεν έκαναν παρά να παινεύουν την καινούρια φορεσιά. Κορδωμένος ο ηγεμόνας, καβάλησε το άλογό του και βγήκε στην παρέλαση.

Το πινοτσετικό οικονομικό μοντέλο ήταν κάτι που μπορούσε να εφαρμοστεί μόνο σε συνθήκες δικτατορίας. Ωστόσο, διάφοροι διεθνείς οργανισμοί και οικονομολόγοι, που προτιμούν τη γοητεία των επιτοκίων από τους -έτσι κι αλλιώς φθαρτούς, σε τελική ανάλυση- ανθρώπους, εξακολουθούν να γοητεύονται από αυτό, από την «ασφάλεια και τη σταθερότητα» που παρείχε. Η αλήθεια ωστόσο είναι ότι η οικονομία της Χιλής του Πινοτσέτ έγινε συνώνυμο την ανθηκότητας, της διαφθοράς και της αναλγησίας για τους πιο αδύναμους. Ως αντεπίχειρημα προβλήθηκε η βελτίωση κάποιων αριθμών. Ωστόσο, ήρθε ο καιρός που και αυτή η «επιτυχία» κατέρρευσε. Από τα αντιανθρώπινα μονεταριστικά πειράματα του Πινοτσέτ και των «Σικάγο Μπόις» του Φρίντμαν δεν έμεινε παρά η ζοφερή ανάμνηση. Και οι έπαινοι κάποιων τύπων, όπως ο Μπους και διάφοροι άλλοι αντίστοιχου φυράματος...

Ο κόσμος έμεινε άφωνος, αλλά ποιος τολμούσε να μιλήσει και να αμφισβητήσει το γούστο του ηγεμόνα. Όλοι χειροκροτούσαν με θαυμασμό. Εκείνη τη στιγμή, όμως, ένα παιδάκι ξέφυγε από την προσοχή της μητέρας του και φώναξε: «Κοίτα, μαμά, ο βασιλιάς είναι γυμνός!». Τότε, σαν να γκρεμίστηκε ένας πύργος από τραπουλόχαρτα, όλος ο κόσμος άρχισε να γελάει και να φωνάζει, «Κοιτάχε, ο βασιλιάς είναι γυμνός». Ο ηγεμόνας πήγε να αγριέψει, αλλά δεν τόλμησε μπροστά στα γέλια τόσο πολύ κόσμου, ένιωθε και λίγο ντροπιασμένος που ήταν ξεβράκωτος, και προτίμησε να φύγει και να χαθεί από προσώπου γης. Σύμφωνα με πληροφορίες, οι ίδιοι οι παλιοί του φίλοι στο τέλος των έβγαλαν τρελό, μπας και γλιτώσει τη δίκη που του ετοίμαζαν οι παλιοί του υπηκόοι για τα βάσανα που είχαν τραβήξει επί των ημερών του.

ΟΙ ΝΕΑ ΔΙΑΛΟΓΑ

JUICIO A PINOCHET

Η μετάβαση
στη
δημοκρατία...

Αρκεί να σημειώσουμε το τίμημα που εκβίασε και απέσπασε ο Πινοτεύτης για να συναινέσει στις ελεύθερες εκλογές:

- 1) μόνιμα αξιώματα για τους τότε αρχηγούς των ενόπλων δυνάμεων και της αστυνομίας,
- 2) προστασία «του γοήτρου των μελών του στρατού και της αστυνομίας»,
- 3) «ενεργητικό αγώνα κατά της τρομοκρατίας»,
- 4) σεβασμό στη γνώμη ενός εθνικού συμβουλίου ασφαλείας, που θα απαρτίζονταν από τέσσερις στρατιωτικούς και τέσσερις πολίτες,
- 5) διατήρηση της αμνηστίας, η οποία κάλυπτε τα πολιτικά εγκλήματα που διαπράχθηκαν μεταξύ 1973 και 1978,
- 6) αποχή των πολιτικών αρχών από παρεμβάσεις στον καθορισμό και την εφαρμογή των αμυντικών πο-

λιτικών, καθώς και μη τροποποίηση των εξουσιών των στρατιωτικών δικαστηρίων, της ιεραρχικής δομής και του στρατιωτικού προϋπολογισμού. Επίσης, μη ανάμεικη στην προαγωγή των στρατηγών (που φυσιολογικά είναι προνόμιο του προέδρου),

- 7) δικαίωμα ορισμού εννέα μελών στη Γερουσία,
- 8) αυτονομία της κεντρικής τράπεζας, ο πρόεδρος της οποίας επιλέχθηκε από το στρατό,
- 9) απόδοχή των ιδιωτικοποιήσεων, που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια των τελευταίων μηνών του στρατιωτικού καθεστώτος, χωρίς έρευνα σχετικά με το πώς πραγματοποιήθηκαν, και
- 10) αυτόματο επιμερισμό του 20% των εσόδων από το χαλκό στον στρατιωτικό προϋπολογισμό.

Από το βιβλίο **Δημοκρατία και Αγορά**,
του Adam Przeworski,

Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2001.

Πολύ μακριά από το Θεό

πολύ
κοντά
στις ΗΠΑ

Πολύ μακριά από το Θεό, πολύ κοντά στις ΗΠΑ», είχε πει ο Κάρδενας, πρόεδρος του Μεξικού στη δεκαετία του '30. Φράση που συνοψίζει το ιστορικό δράμα μιας χώρας που υπήρξε το θέατρο της πρώτης μεγάλης επανάστασης του 20ού αιώνα, της επανάστασης των Ζαπάτα-Βίγια στα 1910, ενώ στα τέλη του ίδιου αιώνα βρέθηκε και πάλι στο επίκεντρο του διεθνούς ενδιαφέροντος με την εξέγερση των Ζαπατίστας, αφού στο μεταξύ διάστημα είδε να εκδηλώνονται και άλλοι σημαντικοί κοινωνικοί αγώνες, εξεγέρσεις, πολιτικά και πολιτιστικά κινήματα. Σήμερα, λοιπόν, στην αυγή του 21ου αιώνα, ποιο είναι το αληθινό πρόσωπο του Μεξικού; Προσπαθώντας να σχεδιάσουμε ένα πλαίσιο προσέγγισης στο ερώτημα αυτό, ξεκινάμε με μια αναφορά στην οικονομική και κοινωνική κατάσταση, ενώ σε ένα επόμενο κείμενο θα αναφερθούμε στην πολιτική σκηνή της χώρας.

Πριν τη λαϊλαπα του νεοφιλελευθερισμού

Συχνά όταν μιλάμε για το Μεξικό τονίζουμε τη σημασία που έχει η χώρα αυτή για την οικονομική ολοκλήρωση του καπιταλισμού στο έδαφος της αμερικανικής ηπείρου, και για το νεοφιλελευθερό πείραμα που κατοχυρώνουν συμφωνίες σαν τη NAFTA ή την ALCA ή προγράμματα σαν το Σχέδιο Πουέμπλα-Παναμά, ζητήματα στα οποία τα ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ έχουν αναφερθεί σε προηγούμενα τεύχη τους.

Ωστόσο, δε θα πρέπει να μας διαφεύγει ότι καμία χώρα -πλην ίσως εκείνων που αποκαλούμε προτεκτοράτα- δεν είναι απόλυτο πιόνι στα χέρια των ισχυρών, όχι μόνο γιατί ποτέ όλες οι αποφάσεις δεν παίρνονται στην Ουάσιγκτον, στις Βρυξέλλες κ.λπ., αλλά γιατί κάθε ξεχωριστή κοινωνία-οικονομία έχει τις δικές της ιδιαίτερες ιστορικές δια-

δρομές. Αυτό ισχύει -τροποποιημένο, βέβαια- και σήμερα που η διεθνοποίηση και η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση λειτουργούν στην κατεύθυνση της ομογενοποίησης όλων των όρων της ζωής μας. Πάντως, για να επιστρέψουμε στο Μεξικό, υπάρχουν τουλάχιστον δύο παράγοντες που πρέπει σταθερά να λαμβάνονται υπόψη σε όλη τη διαδρομή του. Στον έναν αναφερθήκαμε ήδη, είναι ο «Αμερικανός φίλος». Ο άλλος είναι η γενικότερη κατάσταση της Λατινικής Αμερικής, που τις τύχες της σε σημαντικό βαθμό συμμερίζεται και το Μεξικό.

Σε κάθε περίπτωση, αν θεωρήσουμε τη δεκαετία του '80 ως το χρονικό σημείο κατά το οποίο αρχίζει η νεοφιλελεύθερη λαϊλαπα, θα έπρεπε να σημειώσουμε ορισμένα πράγματα για ότι συνιστούσε την ιδιαιτερότητα της χώρας μέχρι τότε. Πρόκειται για μια μακρά περίοδο, από τις αρχές περίπου της δεκαετίας του '30, όταν σταθεροποιείται η μετα-επαναστατική κατάσταση, που στο Μεξικό κυριαρχούν οικονομικές πολιτικές αυτάρκειας. Πολιτικές που συγκροτούν μια μακρόχρονη παράδοση εθνικισμού και προστατευτισμού. Οι κοινωνικές ανισότητες είναι μεγάλες, αλλά το συγκεκριμένο οικονομικό μοντέλο εξασφαλίζει τουλάχιστον μέχρι και τη δεκαετία του '50 προοπτικές κοινωνικής ανόδου. Αυτό με τη σειρά του έχει ως αποτέλεσμα, από τη μια, την εμφάνιση μιας νέας επιχειρηματικής ελίτ και, από την άλλη, την ανάδυση μιας μεσαίας τάξης που αντιπροσώπευε το 1/3 περίπου του πληθυσμού. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της περιόδου είναι ότι διασώζονται ακόμη μνήμες, έστω μεταλαγμένες, της επανάστασης, κάτι που εκφράζεται στην μεγάλης κλίμακας «εθνική»-κρατική ιδιοκτησία. Με βασικότερη την εθνική ιδιοκτησία της γης -ή άρθρο 27 του μεξικανικού Συντάγματος, που η κατάργησή του από την κυβέρνηση του Σαλίνας ντε Γκορτάρι υπήρξε η θρυαλλίδα της ζαπατιστικής εξέγερσης. Σε όλη αυτή την περίοδο, βέβαια, η οικονομική και πολιτική παρέμβαση των ΗΠΑ είναι αμειωτη, όπως και σε όλη τη Λατινική Αμερική, είτε μέσω του ιδιωτικού τομέα είτε μέσω του βορειοαμερικανικού κράτους.

Νεοφιλελευθερά προγράμματα και κατάρρευση της μεξικανικής οικονομίας

Πριν ο νεοφιλελευθερισμός γίνει κοινός τόπος αναφοράς για όλον τον πλανήτη, ορισμένες χώρες είχαν το δυσάρεστο προνόμιο να βρεθούν στο επίκεντρο των νέων σχεδίων του διεθνούς κεφαλαίου. Το Μεξικό ήταν μία από αυτές. Όπως λέει χαρακτηριστικά ο Τζον Γκρέι, σύμβουλος της Θάτσερ -που ανένηψε και κατακευρανώνει τώρα το νεοφιλελευ-

θερισμό: «Το Μεξικό έχει τεράστια στρατηγική σημασία για τις Ηνωμένες Πολιτείες. [...] Το Μεξικό ήταν η βιτρίνα της νεοφιλελεύθερης μεταρρύθμισης της αγοράς» (Απατηλή Αυγή, εκδόσεις Πόλις, 1999, σ. 103).

Τρεις πρόεδροι, όλοι φυσικά του PRI, του Θεσμικού Επαναστατικού Κόμματος, που κυβερνούσε επί 70 σχεδόν χρόνια το Μεξικό, ανέλαβαν να υλοποιήσουν το «θαύμα» του νεοφιλελεύθερισμού. Είκοσι σκοτεινά χρόνια, μια περίοδος που στοίχισε σε οικονομικές απώλειες τόσο, ώστε σήμερα το Μεξικό να κατέχει την πρώτη θέση των φτωχών χωρών του ΟΟΣΑ, την πρώτη θέση των χωρών με το μεγαλύτερο ποσοστό υποσιτισμένων παιδιών και άλλες ανάλογες προνομιούχες θέσεις!

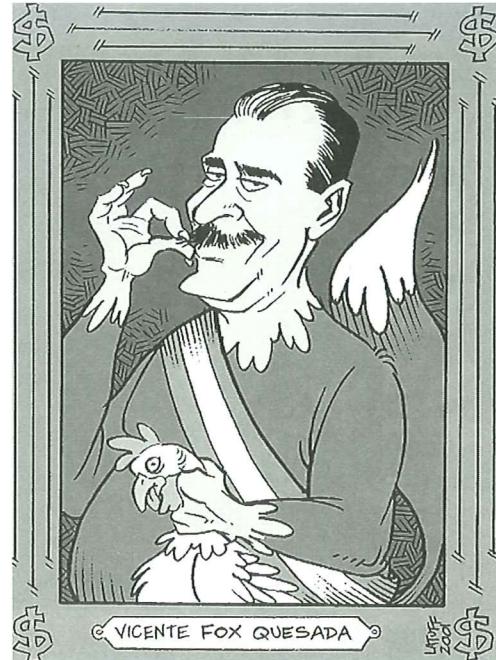
- Πρώτος, με τις ευλογίες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, ξεκίνησε ο Μιγκέλ ντε λα Μαδρίδ (1982-88). Επί προεδρίας του, το 1985 το Μεξικό εντάχθηκε στην GATT. Μια ενέργεια που σήμανε την οριστική επικράτηση της εκσυγχρονιστικής πτέρυγας στο εσωτερικό του PRI. Το Μεξικό συγχρόνιζε πια το βήμα του με την πορεία της καπιταλιστικής ολοκλήρωσης, ενωματωνόταν περισσότερο στα σχέδια των ΗΠΑ για τη Λατινική Αμερική.
- Ακολούθησε ο διαβόητος Κάρλος Σαλίνας ντε Γκορτάρι (1988-94). Η προεδρία του χαιρετίστηκε από τις ΗΠΑ ως πρότυπο επιτυχούς εκσυγχρονισμού. Μάλιστα, παρά τα κύματα διαφθοράς που σάρωσαν το Μεξικό τότε, με επίκεντρο συχνά την αυλή του προέδρου και την οικογένειά του, συγκεκριμένα τον οδερφό του (εμπόριο ναρκωτικών, πολιτικές και άλλες δολοφονίες), οι ΗΠΑ τον υποστήριξαν ένθερμα ως πιθανό υποψήφιο για την προεδρία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

Η κυβέρνησή του, εκτός από τις εκτεταμένες ιδιωτικοποιήσεις, έδωσε ιδιαίτερο βάρος στην απελευθέρωση του εμπορίου (υπογραφή NAFTA το 1994). Αυτό πρακτικά σήμανε την έφοδο των μεγάλων βορειοαμερικανικών επιχειρήσεων γενικά και ειδικά σε βασικούς κλάδους κατανάλωσης, π.χ. διατροφή, με αντίστοιχη αιφνίδια και μαζική καταστροφή των Μεξικανών μικροϊδιοκτητών. Παράλληλα, η ιδιωτικοποίηση μεγάλων αγροτικών εκτάσεων και η επισημοποίησή της με την κατάργηση του άρθρου 27 του Συντάγματος, αλλά και η κατάργηση των επιδοτήσεων στις τιμές των αγροτικών προϊόντων άφησαν τον αγροτικό πληθυσμό στο έλεος των διακυμάνσεων της αγοράς, όπως π.χ. συνέβη εκείνη την περίοδο με την κατακόρυφη πτώση της τιμής του καφέ.

Ο Σαλίνας ντε Γκορτάρι πρόλαβε να ζήσει ως πρόεδρος της χώρας του την εξέγερση των Ζαπατίστας, αλλά η νεοφιλελεύθερη μεταρρύθμιση είχε ήδη κλονίσει συθέμελα το Μεξικό όπως απέδειξε λίγο μετά η κατάρρευση του πέσος.

- Έτσι, ο Ερνέστο Σεδίγιο (1994-2000) που παρέλαβε τη σκυτάλη υποχρεώθηκε να εφαρμόσει ένα αινιστηρό πρόγραμμα λιτότητας. Εκτός των άλλων, το Μεξικό έπρεπε να αποπληρώσει το πρωτοφανές για τα παγκόσμια δεδομένα δάνειο που πήρε από τις ΗΠΑ και το ΔΝΤ όταν κατέρρευσε το πέσο. Δάνειο που αποσκοπούσε στο να στηρίξει τη μεξικανική οικονομία, έτσι ώστε οι επιπτώσεις από την κρίση του πέσο να μην περάσουν τα μεξικανικά σύνορα, να μην πλήξουν τους διεθνείς χρηματιστικούς οργανισμούς. Στο μεταξύ, η αντίστροφη μέτρηση είχε αρχίσει: το 1995, η μεξικανική οικονομία συρρικνώθηκε κατά 7% και χάθηκαν 1 εκατομμύριο θέσεις εργασίας. Μια απίθανη τραπεζική κρίση το 1996 (σύνδρομο τεκίλα) υποχρέωσε σε επανενθικοποίηση των τραπεζών που είχαν ιδιωτικοποιηθεί την περίοδο 1991-1992. Το κόστος αυτής της κίνησης ανήλθε στο 12% του ΑΕΠ της χώρας ή μέγεθος διπλάσιο από όσο είχε αποφέρει η ιδιωτικοποίηση.

• Υστερα από όλα αυτά, ήταν επόμενο η κοινωνική δυσα-

© VICENTE FOX QUESADA

ρέσκεια να έχει αγγίξει το ζενίθ και, εφόσον η «δημοκρατική» αντιπολίτευση του σοσιαλδημοκρατικού PRD δεν έπειθε ως δύναμη «αλλαγής», ο Φοξ έκανε περίπατο πάνω στα αποκαΐδια του PRI. Το γεγονός ότι τον στήριξε ένα κόμμα εξίσου δεξιό, το PAN, δεν είναι το μόνο στοιχείο που πειθεί ότι τίποτε επί της ουσίας δεν άλλαξε στο Μεξικό. Το κύριο είναι το ίδιο το οικονομικό του πρόγραμμα. Μιλάει στο όνομα της «ανάπτυξης», αλλά οι οικονομικές σταθερές στις οποίες αναφέρεται είναι η έμφαση στην απελευθερωμένη αγορά, στο ιδιωτικό κεφάλαιο, στις επενδύσεις των πολυεθνικών και ιδιαίτερα των βορειοαμερικανικών κ.λπ. Στο σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα της προεδρίας του, τα «օφέλη» του Μεξικού από το πρόγραμμα αυτό ήταν: η επέκταση των μακιλαδόρας (βιομηχανία ξένης επένδυσης και εξαγωγικού προσανατολισμού με μεγάλη κινητότητα εργατικού δυναμικού) που κυριαρχούσαν ως τώρα στο βορρά και στο νότο, όπου τώρα πια υπάρχουν περισσότερες τέτοιες μονάδες, η συρρίκνωση των επιχειρήσεων που τα προϊόντα τους απευθύνονται στην εσωτερική αγορά και είναι συνήθως μικρομεσαίες με «εθνικό» κεφάλαιο, η μετεξέλιξη της ήδη ευέλικτης αγοράς εργασίας σε πιο ευέλικτη(!), με παράλληλη απουσία κάθε έννοιας συνδικάτου, δικαιωμάτων κ.λπ.

Έτσι, μπορεί ο Φοξ να επιχαίρει για τα μεγάλα αναπτυξιακά προγράμματα, όπως το Σχέδιο Πουέμπλα-Παναμά, αλλά η πραγματικότητα είναι άλλη. Οι Μεξικάνοι στην πλειονότητά τους θα χρησιμοποιηθούν ως φτηνό εργατικό δυναμικό στα έργα που προβλέπονται από τα προγράμματα αυτά ή θα στοιβαχτούν στις επόμενες μακιλαδόρας που θα ανοίξουν κατά μήκος των νέων μεγάλων στρατηγικών δρόμων που κατασκευάζονται στο

νότο. Αυτό, όμως, δε θα σημαίνει ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας, αλλά υπερκέρδη για τα πολυεθνικά κεφάλαια που σήμερα επενδύουν στο Μεξικό, αύριο κάπου αλλού, χωρίς κόστος, αφού οι «εθνικές» κυβερνήσεις αναλαμβάνουν όλη την υπόλοιπη βρόμικη δουλειά...

Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός

Οταν μια χώρα δίνει επίσημο ποσοστό φτώχειας πάνω από το 70% του πληθυσμού και τα έγκυρα πανεπιστήμια της γνωματεύουν πως, αν ολοι οι άλλοι οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες παραμείνουν σταθεροί, τότε η σημερινή κατάσταση χρειάζεται 100 χρόνια για να ανατραπεί, μήπως και ο όρος «άγριος καπιταλισμός» αδυνατεί να περιγράψει αυτή την πραγματικότητα;

Η επιβολή των νεοφιλελεύθερων προγραμμάτων στο Μεξικό βάθυνε τις κοινωνικές ανισότητες σε μια κοινωνία που ήταν ήδη από τις πιο άνισες στον κόσμο. Αναφερόμενος σ' αυτή την καταστροφική πορεία, ο Χόρχε Καστανιέδα έγραψε το 1995:

«Στις δεκαετίες μετά τη μεξικανική επανάσταση -ίσως μέχρι τη δεκαετία του '50- υπήρξαν προοπτικές κοινωνικής ανόδου. [...] Όμως, στη δεκαετία του 1980, το Μεξικό ήταν ξανά μια χώρα με τρία έθνη: τη μειοψηφία των criollo, της ελίτ και των ανώτερων μεσαίων στρωμάτων που ζούσαν πολυτελώς και διέθεταν επιρροή, τη μεγάλη πλειοψηφία των φτωχών mestizo και τέλος, τη βιθισμένη στην ένδεια μειοψηφία αυτών που στον καιρό της αποικιοκρατίας αποτελούσαν τη Δημοκρατία των Ινδιάνων - των ιθαγενών της Τσιάπας, της Οαχάκα, του Μιτσοακάν, του Γκερρέρο, της Πουέμπλα, της Τσιουάουα και της Σονόρα που σήμερα ονομάζονται el Mexico profundo: η ενδοχώρα του Μεξικού» (The Mexican Shock: Its Meaning for the U.S., New York, The New Press, 1995, p. 34).

Το 1992, στο πλουσιότερο 10% των Μεξικανών αναλογούσε το 38% του εθνικού εισοδήματος, ενώ στο φτωχότερο 50% μόνο το 18%. Ο κατώτερος μισθός του 1993 ήταν μικρότερος από το μισό του αντίστοιχου του 1975. Μελέτες που έχουν γίνει κατατάσσουν το Μεξικό ανάμεσα στις τρεις τεσσερις χώρες με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση πλουσιότερων ανθρώπων του κόσμου. Το σύνολο της περιουσίας των δώδεκα πλουσιότερων Μεξικανών ανέρχεται στο 10% του ετήσιου ακαθάριστου προϊόντος.

Πιο σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές, τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, συρρίκνωσαν περισσότερο τη μεσαία τάξη της χώρας. Αυτό δε σημαίνει απλά ότι μερικές εκαντοντάδες χιλιάδες Μεξικανών θα «προλεταριοποιηθούν» ή θα περάσουν το κατώφλι της απόλυτης φτώχειας, αλλά -με καθαρούς όρους της καπιταλιστικής οικονομίας- η αδυναμία αναπαραγωγής των μεσαίων στρωμάτων είναι σοβαρός δείκτης για το αν μια οικονομία βρίσκεται σε πορεία ανάπτυξης ή συντηρείται απλώς με διαφόρων ειδών οικονομικές ενέσεις. Αν, μάλιστα, όλα αυτά συνδυαστούν με το υψηλό εξωτερικό χρέος του Μεξικού, τότε το έκτακτο δάνειο που του ενέκρινε το ΔΝΤ στα τέλη της άνοιξης του 2001 μερικών δισ. δολαρίων για αποπληρωμή χρεών προς τρίτους και που η εκταμίευσή του θα γίνει εφόσον χρειαστεί, ίσως να σημαίνει πολλά. Τουλάχιστον, ότι ο Φοξ δε θα μετατρέψει τόσο εύκολα τους ιθαγενείς σε επιχειρηματίες, όπως έλεγε το φθινόπωρο του 2000.

Η φτώχεια υπολογίζεται ότι αφορά 50 εκατομμύρια Μεξικανών και ότι δε συγκεντρώνεται πια όπως στη δεκαετία του εβδομήντα στις αγροτικές και τις ιθαγενικές περιοχές. Βέβαια, όσον αφορά τους ιθαγενείς, θα έλεγε κανείς ότι και δεν υπάρχουν πάντα στοιχεία, αλλά και δεν υπάρχουν και περιθώρια για χειροτέρευση της κατάστασής τους. Αρκεί να σημειώσουμε ότι το 60% των παιδιών κάτω των 5 ετών στις ιθαγενικές περιοχές υποφέρουν α-

πό χρόνιο υποσιτισμό. Η απόλυτη φτώχεια αυξάνει περισσότερο στις αστικές ζώνες, ειδικά στις μεγάλες πόλεις. 26 εκατομμύρια Μεξικανών ζουν στη μιζέρια ή κάτω από το όριο της φτώχειας. Η πλειονότητα αυτών των ανθρώπων είναι αποκλεισμένη από κάθε κοινωνικό πρόγραμμα ή πρόγραμμα υποστήριξης, κατοικούν σε περιοχές υψηλής περιθωριοποίησης, έξω από κάθε προβλεψη για παροχή υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης κ.λπ.

Επί Σεδίγιο, διάφορα προγράμματα ανακούφισης των κοινωνικά αποκλεισμένων εγκρίθηκαν και αποδείχθηκαν ανεπαρκή ή τα σχετικά κονδύλια κατέληξαν σε άλλους επιτήδειους αποδέκτες και όχι τους φτωχούς, φαινόμενο μάλλον συνηθισμένο και σε άλλες χώρες. Τελικά, μέχρι στιγμής το μόνο κανάλι που ανακουφίζει τις εντάσεις που προκαλεί η ανεργία, η φτώχεια και η υπερεκμετάλλευση, που μεταφράζονται σε αύξηση της εγκληματικότητας, της πορνείας και άλλων φαινομένων κοινωνικής παθολογίας, είναι η μετανάστευση. Οι Μεξικανοί μεταναστεύουν κατά εκαντοντάδες χιλιάδες στις ΗΠΑ και οι σχετικές μελέτες υποστηρίζουν ότι σε μερικές δεκαετίες θα είναι η πολυπληθέστερη εθνική μειοψηφία, θα έχουν ξεπεράσει σε αριθμό και το μαύρο πληθυσμό.

Με αυτή την τραγική για το Μεξικό πραγματικότητα συνδέεται και μία από τις τελευταίες αθλιότητες του Φοξ. Προκειμένου να εξασφαλίσει κάποια ανοχή των ΗΠΑ απέναντι στους Μεξικανούς μετανάστες που δεν έχουν άδειες παραμονής ή περισσότερες προσωρινές άδειες εργασίας γι' αυτούς, συνεργάζεται με τις βορειοαμερικανικές υπηρεσίες ασφαλείας και μετανάστευσης στο επονομαζόμενο Σχέδιο του Νότου. Πρόκειται για μέτρα στα νότια σύνορα με Γουατεμάλα και Μπελίζε που αποβλέπουν να σταματήσουν το από εκεί ρεύμα μεταναστών προς τις ΗΠΑ μέσω Μεξικού.

A.Ξ.

25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1983

HΓρενάδα βρίσκεται στο νότιο άκρο των νησιών της Καραϊβικής, καταλαμβάνει μια έκταση 344 τ.χ. και έχει 110 χιλιάδες κατοίκους, κυρίως απόγονους σκλαβών από την Αφρική. Από τα μέσα του 17ου ως τα μέσα του 18ου αιώνα αποτέλεσε γαλλική αποικία, ύστερα από συγκρούσεις όμως με τις άλλες αποικιοκρατικές δυνάμεις για τον έλεγχο των εύφορων εδαφών της Καραϊβικής, το 1789 πέρασε στην οριστική κατοχή των Άγγλων.

Στις αρχές του 20ού αιώνα, το αποικιακό καθεστώς προσαρμόστηκε στα νέα δεδομένα της εποχής και απέκτησε ένα πιο ανθρώπινο προσωπείο, διατηρώντας όμως ως κύρια λειτουργία του την εκμετάλλευση των πόρων του νησιού και της εργασίας των κατοίκων του. Το 1950, δημιουργήθηκαν τα πρώτα εργατικά συνδικάτα, τα οποία πρόβαλαν πιο σαφείς διεκδικήσεις και οργάνωσαν μεγάλες απεργίες, κάτι που ανάγκασε τους Άγγλους να αναπροσαρμόσουν το αποικιακό σύστημα και να επιτρέψουν τη δημιουργία κομμάτων και τη διενέργεια εκλογών. Το κόμμα που αναδύθηκε αυτή τη νέα περίοδο και πρωταγωνίστησε στην πολιτική ζωή του τόπου τις επόμενες τρεις δεκαετίες ήταν το GULP (Grenada United Labour Movement) του Έρικ Γκαίρου. Ο Γκαίρου αρχικά έχαιρε μεγάλης αποδοχής, κυρίως λόγω της συμμετοχής του στους εργατικούς αγώνες και της απελευθερωτικής του ρητορείας. Πίσω, όμως, από το φιλεργατικό του λόγο υπήρχε μια φανερή υποστήριξη του εγχώριου και ξένου κεφαλαίου και μια άκρατη τάση για πλουτισμό. Με τον καιρό ο τρόπος διακυβέρνησής του γινόταν όλο και πιο αυταρχικός και η διαφθορά αυτού και λίγων εκλεκτών της άρχουσας τάξης υπονόμευε την ήδη εξαθλιωμένη ζωή των Γρεναδίνων.

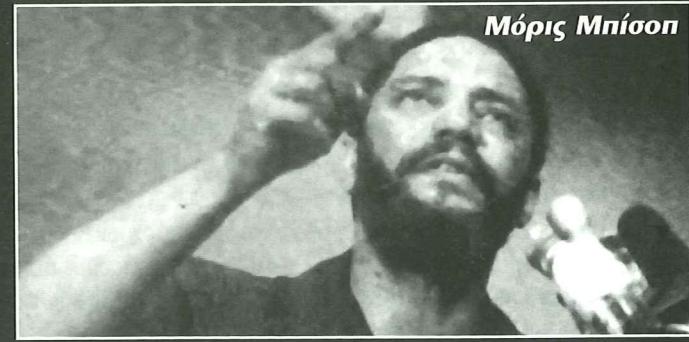
Στις αρχές της δεκαετίας του '70, έκανε την εμφάνισή της στην πολιτική ζωή του τόπου μια ομάδα νέων επιτρεασμένη από το κίνημα Μαύρης Δύναμης της Αμερικής και άρχισε να διαδίδει τις ριζοσπαστικές της ιδέες στις αγροτικές και αστικές περιοχές. Οι αρχές της ομάδας ήταν αντικαπιταλιστικές, αντιυμπεριαλιστικές και εθνικοαπελευθερωτικές και έθεσε ως στό-

Δεκαοκτώ χρόνια

χο τη δημιουργία εργατικών σωματείων και τοπικών συμβουλίων που θα αμφισβητούσαν το καθεστώς και θα αγωνίζονταν για κοινωνική μεταρρύθμιση. Μέσα από αυτή την τάση δημιουργήθηκε το New Jewel Movement. Ένας από τους κύριους ίδρυτές του, ήταν ο Μόρις Μπίσοπ.

Η αύξηση των κινητοποιήσεων και της λαϊκής δυσαρέσκειας έφερε και την αύξηση της καταστολής. Η αστυνομία και οι παρακρατικές δυνάμεις, εξοπλισμένες από το Χιλιανό δικτάτορα Πινοταέτ, τρομοκρατούσαν, βασάνιζαν ή και δολοφονούσαν όποιον τολμούσε να αμφισβητήσει το καθεστώς. Μέσα σε αυτό το κλίμα, η απόδοση ανεξαρτησίας στη Γρενάδα το 1974 δεν άλλαξε σε τίποτα τις δομές εξάρτησης και εκμετάλλευσης. Το 1976 διενεργήθηκαν εκλογές, οι οποίες ύστερα από νοθεία ανέδειξαν νικητή τον Γκαίρου. Το NJM, αν και νομιμοποιημένο ως κοινοβουλευτική αντιπολίτευση, συνέχιζε να λειτουργεί κρυφά, καθώς οι διώξεις μελών του εντείνονταν. Στις 12 Μαρτίου του '79, ο Γκαίρου αναχώρησε για το εξωτερικό αφήνοντας την εντολή στις μυστικές του υπηρεσίες, σύμφωνα με μέλη της αστυνομίας που ήταν φιλικά προσκείμενα στο NJM, να εκκαθαρίσουν την ηγεσία του Κινήματος. Το ίδιο βράδυ, 46 ένοπλοι άντρες του NJM κατέλαβαν αιφνιδιαστικά το μοναδικό στρατόπεδο της πρωτεύουσας και το ραδιοφωνικό σταθμό, από όπου από τα ξημερώματα άρχισαν να καλούν τους πολίτες να βγουν στους δρόμους για να καταλάβουν τα αστυνομικά τμήματα και να υπερασπίσουν την επανάσταση. Το απόγευμα της 13ης Μαρτίου, η ειρηνική επανάσταση είχε επικρατήσει σε όλο το νησί, μιας και κανείς δεν ήταν διατεθειμένος να πολεμήσει για το καθεστώς του Γκαίρου.

Ξεκίνησε, έτσι, μια νέα ιστορική περίοδος για τη Γρενάδα, που είχε ως χαρακτηριστικό τον τερματισμό της εκμετάλλευσης και της καταπίεσης και την αντιμετώπιση των μεγάλων κοινωνικών προβλημάτων μέσω της λαϊκής συμμετοχής. Αυτό που το Κίνημα και οι κάτοικοι του νησιού προσπάθησαν να πραγματώσουν ήταν μια δίκαιη κοινωνία, απαλλαγμένη από ανισότητες και διακρίσεις, αντλώντας αρκετά στοιχεία από τις αρχές της αυτοοργάνωσης και της αυτοδιαχείρισης. Οι άνθρωποι βγήκαν από την αδράνεια στην οποία τους είχαν υποχρεώσει τα προηγούμενα αυταρχικά καθεστώτα και άρχισαν να επιζητούν οι ίδιοι λύσεις για τα προβλήματά τους. Οι άλλοτε καταπιεσμένοι Γρεναδίνοι αντιλαμβάνονταν ως δική τους υπόθεση την οργάνωση της παραγωγής, την επισκευή σχολείων και επαρχιακών δρόμων, την εξάλειψη του αναλφαβητισμού και την προάσπιση της επανάστασης. Τα λαϊκά συμβούλια είχαν χιλιάδες μέλη και συνέρχονταν για κάθε πιθανό λόγο: από την αντιμετώπιση των προβλημάτων της γειτονιάς ως τη συζήτηση για τον προϋπολογισμό. Γ' αυτό το λόγο, το συναίσθημα που ίσως κυριάρχησε τα χρόνια της επανάστασης ήταν ο ενθουσιασμός. Από την άλλη πλευρά, η Επαναστατική Κυβέρνηση του Λα-

Μόρις Μπίσοπ

από την εισβολή στη Γρενάδα

ού (People's Revolutionary Government), με πρόεδρο τον Μόρις Μπίσοπ, έθεσε ως κύριο στόχο την επίτευξη κοινωνικής ευημερίας. Δόθηκε μεγάλη σημασία στην ανύψωση του βιοτικού επιπέδου και στη δημιουργία κράτους πρόνοιας. Στα χρόνια της επανάστασης, η ανεργία μειώθηκε από 27% σε 11% μέσω της τόνωσης της παραγωγής και της εκμετάλλευσης του εγχώριου πλούτου. Μεγάλες εκτάσεις γης αφαιρέθηκαν από τους γαιοκτήμονες για να παραδοθούν σε άνεργους αγρότες και δημιουργήθηκαν ανεξάρτητοι αγροτικοί συνεταιρισμοί για τη διαχείριση της παραγωγής. Η ίδια διαδικασία ακολουθήθηκε και στην πλειοψηφία των εθνικοποιημένων επιχειρήσεων. Στον τομέα της εκπαίδευσης, κάτω από το σύνθημα: «αν ξέρεις δίδαξε, αν όχι μάθε», έγινε μια μεγάλη εκστρατεία λαϊκής επιμόρφωσης και καταπλέμμησης του αναλφαβητισμού. Η εκπαίδευση έγινε δωρεάν και απέκτησε ένα πολύ πιο δημοκρατικό και παιδοκεντρικό χαρακτήρα. Σημαντικά επιτεύγματα υπήρχαν και στο γυναικείο ζήτημα. Η ανεργία στις γυναίκες μειώθηκε από 60% σε 20% και απέκτησαν το δικαίωμα (σήσης αμοιβής) και νομοθετική προστασία κατά των διακρίσεων και της σεξουαλικής καταπίεσης. Το πιο σημαντικό όμως, εξαφανίστηκε το φαινόμενο της πορνείας που ήταν συνυφασμένο με τη διαφθορά των προηγούμενων καθεστώτων και με την κοινωνική εξαθλίωση.

Δυστυχώς, όμως, όπου υπάρχει ένα μικρό κράτος που προσπαθεί να ορίσει το ίδιο τη μοίρα του και να εξασφαλίσει κοινωνική δικαιοσύνη για τους ανθρώπους του απορρίπτοντας τις επιταγές των μεγάλων, εκεί συνήθως υπάρχουν και οι Βορειοαμερικανοί. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είδαν από την αρχή εχθρικά την άνοδο του NJM στην εξουσία και τις προσπάθειες για αυτοδιάθεση και εργάστηκαν μυστικά και φανερά για την ανατροπή του. Ήταν η εποχή που ο Ψυχρός Πόλεμος βρισκόταν σε ένταση και που ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός είχε ισχυρή παρουσία στη Λατινική Αμερική, είτε συντηρώντας σκληρές δικτατορίες είτε υπονομεύοντας τους αγώνες των λαών της. Καθώς η Γρενάδα εκδήλωνε όλο και πιο καθαρά την άρνηση της να συμμορφωθεί στις υποδείξεις των Βορειοαμερικανών και καθώς εξέφραζε ανοιχτά

την αλληλεγγύη της στα ένοπλα κινήματα της Λατινικής Αμερικής, η πίεση της κυβέρνησης Κάρτερ και στη συνέχεια αυτής του Ρέιγκαν έγινε πραγματική. Έπεισαν την Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο να ακυρώσουν πιστώσεις που προορίζονταν για αναπτυξιακά προγράμματα και την Τράπεζα Ανάπτυξης της Καραϊβικής να εξαιρέσει τη Γρενάδα από οποιαδήποτε χρηματοδότηση (παρόλα αυτά η Γρενάδα ήταν η μόνη από της χώρες της περιοχής που είχε βελτίωση σε όλους τους οικονομικούς δείκτες). Επιχείρησαν την απομόνωση της Γρενάδας από τα υπόλοιπα νησιά της Καραϊβικής, στηρίζοντας τα συντηρητικά τους καθεστώτα (κυρίως της Τζαμάικα, της Ντομίνικα και των Μπαρμπάντος), αυξάνοντας την οικονομική και στρατιωτική βοήθεια προς αυτά και παρουσιάζοντας τη Γρενάδα ως σοβαρή απειλή για την περιοχή. Εκεί, όμως, που η προπαγάνδα πήρε μεγαλύτερες διαστάσεις, δυσανάλογα προς το μέγεθος και την πραγματική απειλή που συνιστούσε ένα τόσο μικρό κράτος, ήταν στις Ηνωμένες Πολιτείες. Πέρα από τα περί κομουνιστικού κινδύνου και πάραβασης των ανθρώπων δικαιωμάτων, το σενάριο που προβλήθηκε κατά κόρον από κυβέρνηση και ΜΜΕ ήταν ότι η Κούβα και η Σοβιετική Ένωση συγκέντρωναν βαρύ εξοπλισμό στο νησί και κατασκεύαζαν ένα μεγάλο στρατιωτικό αεροδρόμιο με σκοπό να «εξαγάγουν» την επανάσταση και σε άλλες χώρες της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής και να απειλήσουν τα στρατηγικά συμφέροντα των ΗΠΑ. Όλα αυτά για να φανεί το αναπόφευκτο της τελικής τους επέμβασης...

Η στρατιωτική λύση στο πρόβλημα σχεδιαζόταν τουλάχιστον δύο χρόνια, με μυστικές επιχειρήσεις της CIA στο νησί και με στρατιωτικές ασκήσεις στην περιοχή. Η πιο μεγάλη έλαβε χώρα το 1981, απασχολώντας 110.000 στρατιώτες και προσωμοιάζοντας σε μια πραγματική απόβαση στο νησί. Ήταν η μεγαλύτερη ναυτική άσκηση μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και μια σαφής προειδοποίηση προς Κούβα, Νικαράγουα και Γρενάδα.

Οταν μπήκε το 1983, ο φόβος για επικείμενη εισβολή ήταν παραπάνω από έντονος. Δυστυχώς για τους Γρεναδίνους, η αφορμή δόθηκε από το εσωτερικό της ίδιας της επανάστασης. Στους κόλπους της κυβέρνησης είχε αναπτυχθεί μια ομάδα, με επικεφαλής τον αντιπρόεδρο Τζόσεφ Κάρντ, η οποία επιθυμούσε έναν πιο συγκεντρωτικό τρόπο διακυβέρνησης, με λιγότερες εξουσίες στα λαϊκά συμβούλια, περισσότερες κρατικοποίησεις και πλήρη ευθυγράμμιση με τις χώρες του ανατολικού μπλοκ. Η ομάδα αυτή σταδιακά απέκτησε σημαντική επιρροή στο στρατό και τον κομματικό μηχανισμό και άρχισε να απεργάζεται την απομάκρυνση του αγαπητού από το λαό Μόρις Μπίσοπ από την ηγεσία του Κινήματος. Η ρή-

ξη ήρθε τη στιγμή που ο Μπίσοπ ήθελε, μέσα από το νέο Σύνταγμα, να αποδώσει και νομοθετικά περισσότερες αρμοδιότητες στα συμβούλια βάσης. Στις 13 Οκτωβρίου, η αστυνομία υποχρέωσε τον Μπίσοπ σε κατ' οίκον περιορισμό και η ομάδα του Κόαρντ, με την υποστήριξη του στρατού, ανέλαβε την εξουσία. Ο λαός, όμως, έβλεπε στο πρόσωπο του ηγέτη του Κινήματος τη διάσωση και τη συνέχιση της επανάστασης και θέλησε να τον υπερασπίσει. Στις 19 του μήνα, αφού η χώρα είχε παραλύσει από γενικές απεργίες, χιλιάδες κόσμου απελευθέρωσαν τον Μπίσοπ και κατευθύνθηκαν προς το στρατόπεδο για να διαπραγματευθούν με τα υπόλοιπα μέλη του NJM. Όταν πλησίασαν, δέχθηκαν αιφνιδιαστική επίθεση από το στρατό, ο οποίος άρχισε να πυροβολεί αδιάκριτα προς το πλήθος. Εκείνο το βράδυ δολοφονήθηκε ο Μπίσοπ και άλλοι πιστοί του σύντροφοι, σε συνθήκες που μέχρι σήμερα δεν έχουν γίνει γνωστές.

Οι εξελίξεις «θορύβησαν» τις ΗΠΑ και, με πρόσχημα την προστασία των 1.000 πολιτών τους που διέμεναν στο νησί και την αποκάταση της τάξης, πραγματοποίησαν αυτό που από καιρό επιθυμούσαν: Τα ξημερώματα της 25ης Οκτωβρίου Βορειοαμερικανοί πεζοναύτες εισέβαλαν στη Γρενάδα, συναντώντας αντίσταση από το στρατό, αλλά όχι από το λαό. Στη συνείδησή του η ελπίδα για συνέχιση της επανάστασης και η θέληση για αντίσταση είχαν νικηθεί λίγες μέρες πριν. Από μερικούς υποστηρίχθηκε ότι το πραξικό πημα της ομάδας του Κόαρντ ήταν σοβιετικής έμπνευσης και υποκίνησης, προκειμένου να περιέλθει η χώρα στη σφαίρα της ρωσικής επιρροής. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν καταγγέλθηκε ούτε από τους εισβολείς ούτε από τους συντρόφους και υποστηρικτές του Μπίσοπ. Η αλήθεια είναι ότι έπληξε ανεπανόρθωτα την επανάσταση και αποτέλεσε μια πρώτης τάξης αφορμή για την τελική επέμβαση. Οι συγκρούσεις κράτησαν μια εβδομάδα, αναγκάζοντας τις ΗΠΑ να αυξήσουν τη δύναμή τους στους 15.000 στρατιώτες. Ο ακριβής αριθμός των νεκρών ήταν δύσκολο να γίνει γνωστός, περιλάμβανε πάντως μερικές δεκάδες από ΗΠΑ, Γρενάδα και Κούβα.

Την εισβολή ακολούθησε παρατεταμένη κατοχή με καταστρεπτικές συνέπειες για την οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή του τόπου. Όλες οι εξουσίες συγκεντρώθηκαν στον εκλεγμένο

από τους εισβολείς ανώτατο κυβερνήτη και στην ομάδα Βορειοαμερικανών συμβούλων που τον περιστοίχιζε. Απαγορεύτηκε κάθε αντικαθεστωτική δράση και όλα τα μέλη του NJM και πολλοί συνδικαλιστές κατέληξαν στη φυλακή. Ο αριθμός των φυλακισμένων κάποια στιγμή έφτασε τους 2.000 και πολλές μαρτυρίες ανέφεραν ότι υπόκεινταν σε σκληρά βασανιστήρια. Οι συνελεύσεις των συνδικάτων απαγορεύτηκαν και πολλοί εργαζόμενοι που προσπάθησαν να αντισταθούν στους χώρους δουλειάς δέχθηκαν απειλές ή φυλακίστηκαν. Όλα τα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας διακόπηκαν, πολλοί κρατικοί συνεταιρισμοί και επιχειρήσεις έκλεισαν και οι εκτάσεις γης που είχαν απαλοτριωθεί επιστράφηκαν στους ίδιωτες. Στο εκπαιδευτικό σύστημα ανιχνεύτηκαν κομουνιστικές επιρροές και το πρόγραμμα λαϊκής επιμόρφωσης καταργήθηκε. Συνολικά, πάνω από 3.500 άτομα απολύθηκαν, κυρίως αυτοί που είχαν πολιτική δράση, και τα οικονομικά προβλήματα διογκώθηκαν. Η ανεργία και ο πληθωρισμός έφτασαν στα προ της επανάστασης επίπεδα και εμφανίστηκαν πάλι τα φαινόμενα της διαφθοράς και της πορνείας. Οι δυνάμεις κατοχής κατάσχουν όλα τα χρηματικά ποσά από έξους οργανισμούς για αναπτυξιακά προγράμματα και αύξησαν τη δική τους χρηματοδότηση, προς άλλες όμως κατευθύνσεις. Ξεδύστηκαν μεγάλα ποσά για τη δημιουργία παραστρατιωτικής δύναμης και την εκπαίδευση της αστυνομίας και για έργα υποδομής που θα διευκόλυναν την εγκατάσταση ξένων επιχειρήσεων. Με την αύξηση του δανεισμού προς τη Γρενάδα, κατάφεραν την αύξηση της εξάρτησής της προς αυτούς και τη δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για τη διείσδυση του ιδιωτικού κεφαλαίου μέσα σε ένα νέο-αποικιακό καθεστώς εκμετάλλευσης.

Αφού μείωσαν στο μέγιστο δυνατό τα περιθώρια να δημιουργηθούν εστίες αντίστασης, έθεσαν χρονοδιάγραμμα για τη διενέργεια εκλογών και επέτρεψαν την ίδρυση νέων κομμάτων. Όλα τους, βέβαια, είχαν φιλο-βορειοαμερικανικές βάσεις και κανένα δεν έθετε υπό αμφισβήτηση την εισβολή. Η δυνατότητα δυναμικής απάντησης του λαού κάτω από αυτή την καταστολή ήταν περιορισμένη. Ορισμένες ομάδες συνέχισαν να λειτουργούν παράνομα, προσπαθώντας να εξασφαλίσουν τη συνέχιση προγραμμάτων της προηγούμενης κυβέρνησης και να διατηρήσουν την οργάνωση μεταξύ τους. Μία από αυτές, ιδρύθηκε από παλιούς συντρόφους του Μπίσοπ, το Πατριωτικό Μέτωπο Μόρις Μπίσοπ (MBPM). Ωστόσο, τα περιθώρια δράσης ήταν πολύ περιορισμένα. Η κυβέρνηση του Νέου Εθνικού Κόμματος (NNP), που ανέλαβε από το 1985, ήταν πλήρως εναρμονισμένη με τις οδηγίες των Ηνωμένων Πολιτειών και θύμιζε σε καταστολή το προηγούμενο διεφθαρμένο καθεστώς του Γκάιρου. Η κατάσταση δεν έχει αλλάξει σημαντικά από τότε. Η Γρενάδα συνεχίζει να είναι ένα μικρό κράτος εξαρτημένο από τα επιχειρηματικά σχέδια των ΗΠΑ και με τους κατοίκους του απομακρυσμένους από την προσπάθεια μεταμόρφωσης της κοινωνίας, στην οποία κάποτε συμμετείχαν.

Κ.Π.

Ενάντιοι καὶ ξένοι

του Juan Pablo Sutherland

Είναι μάλλον γεγονός αναντίρρητο ότι η Λατινική Αμερική έχει υπάρξει φυτώριο σπουδαίων λογοτεχνών. Μεγάλο μέρος από το έργο τους –είτε πρόκειται για το έργο εμβληματικών μορφών, όπως ο Μπόρχες ή ο Ονέτι, είτε νεότερων συγγραφέων– έχει φθάσει και έχει γίνει γνωστό στην Ευρώπη. Εξίσου αλήθεια είναι, όμως, ότι η Ευρώπη, αρεσκόμενη πάντα στη φολκλοροποίηση, τα τελευταία χρόνια εμφανίζει έναν πολύ ειδικό τρόπο «ανάγνωσης» της «λατινοαμερικάνικης λογοτεχνίας». Έτσι κι αλλιώς η απόσταση ευνοεί τις γενικόλογες αφαιρέσεις («λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία»), και τα πρότυπα που κατασκευάζονται γι' αυτές τις αφαιρέσεις είναι πολλές φορές πιο ισχυρά από την ίδια την πραγματικότητα. Για τον εγχώριο αναγνώστη, παλιά η "λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία" ήταν η λογοτεχνία των εξιδανικευμένων επανάστασεων με μια πινελιά Μπόρχες· σήμερα είναι μαγικός ρεαλισμός και εξωτική Παταγωνία, ή έστω και Γη του Πυρός.

Πού βρίσκεται όμως η πραγματική Λατινική Αμερική μέσα σε αυτό το πρότυπο; Πού είναι τα σημάδια της καθημερινής ζωής; Πού είναι οι νύχτες των άγριων πόλεων της; Και, τέλος πάντων, υπάρχει μια τέτοια ιδιαιτερότητα, μια τέτοια ταυτότητα όπως η «λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία», ή είναι απλά και μόνο μια φολκλορική αφαίρεση εξωτισμού;

Το διήγημα αυτό δεν είναι με κανένα τρόπο αντιπροσωπευτικό. Είναι σχεδόν τυχαίο. Είναι απλώς ένα διήγημα που θα μπορούσε ίσως να το έχει γράψει και ένας Ολλανδός, ένας Γάλλος. Είναι απλώς μια ματιά στο σήμερα...

K.A.

Ο Χουάν Πάμπλο Σάδερλαντ είναι Χιλιανός και γεννήθηκε το 1967. Η πρώτη του εμφάνιση ήταν με το βιβλίο *Angeles Negros [Μαύροι Άγγελοι]* (1994) και ακολούθησε το *Santo Roto [Κομματιασμένος Άγιος]* το 1999. Κείμενά του έχουν δημοσιευθεί σε διάφορες ανθολογίες και περιοδικά, ως προσκεκλημένος του Μετώπου για την Ομοφυλόφιλη Απελευθέρωση της Καταλωνίας συμμετείχε στο σεμινάριο *To Γκέι και το Λεσβιακό Κίνημα Μπροστά στον 21ο Αιώνα*, είναι παραγωγός της ραδιοφωνικής εκπομπής «Ανοιχτό Τρίγανο» και εκδότης της πρώτης χιλιανικής Γκέι και Λεσβιακής Ατζέντας 2000.

Hλεωφόρος Παουλίστα είναι πιο μεγάλη από την Αλαμέδα. Δεν μπόρεσα να πω τίποτα παραπάνω, αυτός χαμογελούσε με τα χέρια στις τσέπες του τζιν, χωρίς μπλουζάκι, έτοιμος για μια φωτογραφία αλά Κάλβιν Κλάιν. Εγώ δεν είπα τίποτα άλλο. Πήρα στα χέρια μου το κουτάκι της μπύρας κι αυτός το δικό του.

Ο Άξελ είναι πρεζόνι κι εμένα μ' αρέσει ο Μορισέι. Δεν τον ενδιαφέρει τίποτα και κοιτάζει τον κόσμο με άσχημο μάτι. Ζούμε μαζί από την ημέρα που τσακωθήκαμε στο δρόμο. Δεν του άρεσε η φωτογραφία του λεωφορείου, εμένα μου άρεσε. Είμαι 17 χρονών κι αυτός 30.

Κάθε φορά που θέλω να μιλήσω για κάτι σοβαρό, με κοιτάζει επίμονα, ακριβώς στα μάτια, σαν να με σημαδεύει με τα μάτια, κι εγώ αισθάνομαι γελούσας. Αυτός δε μιλάει ποτέ, αλλά πάντα παίρνει ύφος έξυπνου, σίγουρος ότι είναι έξυπνος. Με κοιτάζει με μια φάτσα μεγάλου αδελφού και εγώ του απαντάω με φάτσα ενός σιχαμένου φοβιτσιάρη. Εκείνο που δε γουντάρω καθόλου είναι που ξέρει περισσότερα για τους Smiths απ' όσα όλοι οι φίλοι μου στο Σαντιάγο και στο Μπουένος Άιρες μαζί. Δεν ξέρω πού τα 'μαθε όλα αυτά, μαζί του δεν τα βγάζω πέρα, αν και προσπαθώ πάντα, σίγουρος ότι κάποια μέρα θα μάθω κάτι που αυτός δε θα μπορεί να απαντήσει. Την άλλη βδομάδα την κάνω από 'δω, αυτός μου είπε ότι μπορώ ν' αράξω μερικές μέρες, αρκεί να καθαρίζω το μπάνιο και να μην μπλέκομαι στο δωμάτιό του. Κοιμάμαι σε έναν κίτρινο καναπέ που μαζέψαμε στο δρόμο και κάθε νύχτα στις δύο η ώρα ακούω Νίνα Χάγκεν. Η μαύρη που ζει από πάνω κοπανάει κάθε βράδυ το πάτωμα με το αυτοκινητάκι του μαύρου γιου της. Τα χτυπήματα είναι διπλά και συμμετρικά, αυτό το ανακάλυψα εγώ, όχι αυτός. Ουρλιάζει διάφορα βραζιλιάνικα ακαταλαβίστικα, που ακόμα δεν τα καταλαβαίνω.

Ζω σε μια γειτονιά μαύρων, πολύ μαύρων. Ο Άξελ δεν είναι μαύρος, είναι λευκός και μοιάζει με το Χριστό, δεν του αρέσουν οι μαύροι, δεν το λέει, αλλά εγώ το ξέρω. Απόψε τη νύχτα, ο Άξελ έκλαιγε όλη τη νύχτα, βγήκε με το που ξημέρωσε και γύρισε μαζί με κάποιον. Εγώ δεν μπόρεσα να κοιμηθώ.

Η Κλαούντια είναι φίλη του Άξελ και είναι απαίσια. Έρχεται κάθε φορά που θέλει χόρτο και κόκα. Ο Άξελ την αντέχει. Εγώ όχι. Είναι από τη Βολιβία και της αρέσουν οι Inxs. Όταν μεθάει θέλει να κωλοτρίβεται με όλον τον κόσμο. Η Κλαούντια είναι σαν την Τρέισι Λορντς, αλλά Βολιβιάνα, όταν ρουφάει κλαίει πολύ, και επίσης κάθεται ήσυχη σε μια γωνία του δωματίου με τα δόντια της να χτυπάνε και κοιτάζει τον Άξελ με μίσος.

Ο Άξελ γυρίζει σαν φυλακισμένος μέσα στο δωμάτιο, με κοιτάζει κακά, εγώ το μόνο που κάνω είναι ότι ξεφυλλίζω κάτι παλιά κόμικς που αυτός μου έχει χαρίσει. Ο Άξελ έχει πιο πολλά προβλήματα από μένα, αυτός μισεί όλο τον κόσμο εκτός από μένα, εγώ μισώ μόνο τη μαμά μου που με παράτησε για έναν τύπο κι έφυγε από το σπίτι. Ε, καλά, και τον Πινοτσέτ, που σκότωσε τόσο κόσμο και διέταξε να σκοτώσουν τον Βίκτορ Χάρα και του έκοψε ένα αυτί. Δεν μου φαίνεται ότι πρέπει να πολυεμπιστεύεσαι κάποιον που δε μισεί κανέναν.

Ο μπαμπάς μου ζει στο Ρεσίφε και με βαρέθηκε. Ο Άξελ το ξέρει και δεν μου λέει τίποτα. Εγώ δε θέλω να γυρίσω πίσω κι εδώ είμαι καλύτερα από εκεί, χωρίς τη βαθύρα του πολιτικού φανατισμού του που με έχει μπουχτίσει. Ζει με μια μιγάδα που το μπράτσο της είναι γεμάτο τατουάζ με μαύρες θεότητες. Κάνει λευκό βουντού κι εγώ τη φοβάμαι. Ξέρει ότι μου συμβαίνουν πράγματα παράξενα, και μια μέρα μου το είπε σαν θανατική καταδίκη: «Ο δρόμος ανοίγει σαν κλαδί από δέντρο, περπάτα και σπάσε το κλαδί». Εγώ δεν το κατάλαβα αυτό ποτέ, εκείνη το είπε με ένα βλέμμα θολό, λες και ανήγγειλε μια προφητεία για τη ζωή μου. Εγώ δεν την πιστεύω, κοροϊδεύει τον μπαμπά μου μ' αυτές τις ιστορίες. Άλλα το ίδιο μου κάνει, ο μπαμπάς μου είναι ένας ηλίθιος.

Στο μπαρ *Oi κομματιασμένοι άγιοι* ο κόσμος ακούει Abba και Ραφαέλα Καρά. Ο Άξελ κλείστηκε με έναν τύπο στο μπάνιο, ενώ εγώ πίνω μια μπύρα βολιβιανική που είναι φτηνή. Ένας τύπος περπατάει σε μια εξέδρα με νέον και φοράει ένα πορτοκαλί πλαστικό κοστούμι τόσο στενό που του μπαίνει στον κώλο. Πάω στο γιούνισεξ μπάνιο, μια τύπισσα κατουράει όπως κατουράνε οι γυναίκες και καθαρίζει τη μύτη της, από τον Άξελ βλέπω μόνο τα πόδια του πίσω από την πόρτα μιας καμπίνας. Συζητάει με κάποιον. Δεν καταλαβαίνω. Βλέπω τη φάτσα μου στον καθρέφτη και νιώθω να έχω μεγαλώσει. Βρέχω τα χέρια μου και ρίχνω λίγο νερό στα μαλλιά μου, κυλάει μέχρι την πλάτη μου. Ο Άξελ δε μιλάει πια με τον τύπο, χτυπάω την πόρτα, δεν λένε τίποτα. Φεύγω.

Η νύχτα είναι υγρή και η ζέστη πολύ έντονη. Η άσφαλτος είναι ακόμα υγρή αν και δεν έχει βρέξει. Μου ρχεται να κλάψω και κλαίω, κοιτάζω τον ουρανό και δεν βλέπω τίποτα, τα δάκρυα είναι αλμυρά. Βγάζω από το πορτοφόλι μου ένα γράμμα διπλωμένο και τσακισμένο, δεν έχει φως, το τσαλακώνω στη χούφτα μου και ακούω από ένα διαμέρισμα το *Everything but the Girl*. Σταγόνες πέφτουν στη μύτη μου. Ένα σκυλί κατουράει σε ένα στύλο ακριβώς μπροστά μου, και τώρα βρέχει. Μοιάζω με σπίνο, έτσι έλεγε η γιαγιά μου, με σπίνο μουσκεμένο.

Στις χώρες που έχουν ζούγκλα βρέχει περισσότερο απ' ό,τι στη Χιλή. Εκεί η βροχή είναι τακτοποιημένη, πέφτει όταν πρέπει να πέσει, αν και μερικές φορές δεν πέφτει. Εδώ συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο, πέφτει όποτε γουστάρει και μουσκεύει όποτε γουστάρει. Εδώ μπορείς να περπατάς με ένα καρπούζι στο κεφάλι και κανείς δεν λέει τίποτα. Ούτε καν γυρίζουν να σε κοιτάζουν, ενώ στη Χιλή γίνεται ακριβώς το αντίθετο. Όλοι θα σε κοιτάζαν με αυτά τα μάτια παρθένας που ποτέ δεν βλέπουν τίποτα διαφορετικό από τον εαυτό τους.

Κλαίω. Συνεχίζω να κλαίω και κανένας δε με βλέπει. Θα ήθελα ο Άξελ να με ρωτούσε κάτι, αλλά ξέρω ότι δε θα το κάνει, ούτε κι αυτός ο ίδιος δεν ξέρει γιατί κλαίει. Τώρα πια γνωρίζω μόνο κόσμο που κλαίει. Και η Κλαούντια κλαί-

«Χαμένος»,
του Juan Davila
(λεπτομέρεια)

ει και ο τύπος στο μπάνιο που συζητούσε με τον Άξελ. Ο πρόερδος της Χιλής μια φορά έκλαψε στην τηλεόραση, τον είδα όταν ήμουν παιδάκι. Δεν ξέρω γιατί.

Έφθασα μετά τον Άξελ. Με είδε και πήγε να βρει κάτι παλιές κουρτίνες, μου έβγαλε τα βρεγμένα ρούχα χωρίς να πει κουβέντα, έμεινα ολόγυμνος. Εγώ δε μιλούσα. Τα βαριά του χέρια με στέγνωσαν. Με πήρε στο δωμάτιό του. Κοιμήθηκε στην κίτρινη πολυθρόνα. Εγώ τράβηξα μια μαλακία πριν κοιμηθώ. Το μαύρο μωρό έκλαιγε πάνω απ' το κεφάλι μου.

Στο δωμάτιό του ο Άξελ έχει μια αφίσα της Πάτι

Σμιθ, μια των Siouxsie & the Banshees και μια φωτογραφία δικιά του με ένα μωρό. Είναι νέος και χωρίς γένια. Αυτός γελάει και το μωρό κλαίει μέσα στην αγκαλιά του. Δεν ξέρει πώς να το κρατήσει. Κοιτάζει έναν τύπο στη δεξιά πλευρά της φωτογραφίας, γελώντας μαζί του. Το δάχτυλο εκείνου που τράβηξε τη φωτογραφία φαίνεται θολό στην αριστερή γωνία. Στο μονοπόδαρο τραπεζάκι που έχει ο Άξελ, υπάρχει ένα κουτί γεμάτο με κλειστά γράμματα. Κανείς δεν τα άνοιξε ποτέ ή δεν τα έστειλε ποτέ. Υπάρχει κι ένα γράμμα με το όνομά μου, κλειστό, όπως και τα υπόλοιπα.

5

Γύρισα στην κίτρινη πολυθρόνα. Τσαντίστηκε, με είδε την ώρα που κοιτάζει τα γράμματα του. Εγώ έμεινα άφωνος, μουγγός, σε άλλον κόσμο, περιμένοντας να καταλάβω τι έπρεπε να κάνω. Νιώθω άσχημα, πολύ άσχημα, κι αυτός το ξέρει. Θα ήθελα να κλείσω τα μάτια μου και να εμφανιστώ σε ένα άλλο μέρος, να πω στα σιχαμένα αδέλφια μου να πετάξουμε πέτρες στο στύλο μέχρι να πετύχουμε κάνα σπουργίτι ή να τρέξουμε στην υπόγεια διάβαση της μεγάλης λεωφόρου μέχρι να κουραστούμε.

6

Δε θέλω να γυρίσω στη Χιλή ούτε στο Ρεσίφε. Ο Άξελ το ξέρει και δεν τον νοιάζει να μείνω.

7

Όταν γίνω 30 χρονών θέλω να είμαι σαν τον Άξελ, να μη μιλάω καθόλου και να ξέρω τα πάντα με το βλέμμα. Το μόνο που δε θέλω από αυτόν είναι να κλαίω και να γράφω γράμματα που δε θα στείλω ποτέ. Ο Άξελ ξέρει όλη την ιστορία του πανκ και λέει ότι πια δεν υπάρχουν αληθινοί πανκ, εγώ λέω ότι έχουν μείνει μερικοί, όπως εγώ. Ο Άξελ απαντάει ότι ακόμα γεννιούνται μερικοί, όπως αυτός. Οι αληθινοί πανκ κλαίνε από οργή. Εγώ νιώθω οργή, αλλά δε γουστάρω να κλαίω. Μένω ξαλαφρωμένος και στεγνός και με τη μούρη μέσα στα δάκρυα και τις μύξες σαν ταλαίπωρο παιδάκι.

8

Ο Άξελ δεν ήρθε απόψε το βράδυ. Σήμερα δεν τον έχω δει. Νομίζω ότι δε θα τον ξαναδώ ποτέ.

9

Εδώ και μια βδομάδα ο Άξελ δεν έχει εμφανιστεί. Η Κλαούντια έχει έρθει μερικές φορές και μου φέρνει φαγητό από το σπίτι της. Μου είπε ότι ο Άξελ είναι τρελός, εγώ της απάντησα ότι ναι, είναι. Η Κλαούντια λιμάρει τα νύχια των ποδιών της πάνω στην κίτρινη πολυθρόνα κι εγώ κάθομαι στον τενεκέ με το λάδι κι ακούω μουσική. Αυτή κάνει δύο πράγματα μαζί, καπνίζει χόρτο και λιμάρει τα νύχια της. Εγώ μπορώ να κάνω μόνο ένα πράγμα για να συγκεντρώνομαι καλύτερα. Στη Χιλή δεν έχει καρναβάλι. Η Κλαούντια δεν το πιστεύει και τσαντίζεται.

10

Ο Άξελ έφυγε και δε μου είπε κουβέντα. Εγώ θα φύγω μετά από μια βδομάδα. Η Κλαούντια δεν έρχεται πια. Καπνίζω όλη τη μέρα λίγο χόρτο που βρήκα στο τραπεζάκι. Συνεχίζω να κοιμάμαι στην κίτρινη πολυθρόνα και η μαύρη από πάνω έφυγε με το μαύρο της μωρό και το άσπρο της αυτοκίνητο. Την κασέτα της Νίνα Χάγκεν την πήρε η Κλαούντια και δεν την ξαναφερε. Ακούω όλη μέρα Μορισέι και τον θυμάμαι όπως ποτέ άλλοτε.

11

Ο Άξελ είναι πιο αδύναμος από μένα κι εγώ πιο πολύ από τον περισσότερο κόσμο. Αυτό το ξέρω, αλλά πάντα το κρύβω κάτω από τα κατσουφιασμένα μούτρα μου, έτοι δεν πλησιάζουν πολύ εύκολα και τουλάχιστον είναι πιο εύ-

κολο από το να είναι κανείς ο εαυτός του. Άν και τελικά ο καθένας είναι κάπως επειδή έτσι του αρέσει κι εμένα μ' αρέσει να είμαι όπως είμαι. Άλλα όχι αδύναμος, το να είσαι αδύναμος είναι το χειρότερο, χειρότερο κι απ' το ν' ακούς την αλήθεια, χειρότερο κι απ' το να βλέπεις τη Λόρα Πάλμερ* να πεθαίνει και να μην κάνεις τίποτα, χειρότερο κι απ' το να γυρίσω στη Χιλή και να κάθομαι να κοιτάζω τα αυτοκίνητα που περνούν κάτω από τη γέφυρα της μεγάλης λεωφόρου, χειρότερο κι απ' το να ξέρω ότι ο Άξελ δε θα γυρίσει ξανά κι εγώ ποτέ δε θα μάθω τι σκέφτεται για μένα, αν ακόμα πιστεύει ότι είμαι ο τελευταίος πανκ που έχει δει, ή αν θα μπορέσω κάποια στιγμή να γίνω σαν κι αυτόν και να μην εξαρτιέμαι από αυτέναν απολύτως. Τώρα εξαρτιέμαι από αυτόν, αν τυχόν θα ήρθε κάποια στιγμή. Εξαρτιέμαι από τους λυγμούς του, δεν μπορώ να συνηθίσω να κοιμάμαι χωρίς λυγμούς κι έτσι κλαίω μόνος μου. Πριν δεν ήταν έτσι, εκείνος έμπαινε στο δωμάτιό του κι έκλαιγε λες και τελείωνε ο κόσμος, κι εγώ σκέφτομαι ότι έκλαιγε και για μένα, ότι αυτός είχε και τη δική μου μερίδα από λυγμούς. Και την επόμενη μέρα ήταν λες και ήταν άλλος άνθρωπος, όχι όμως, ήταν ο ίδιος με άλλο δέρμα, όπως τα ίχνη του πάνθηρα, άλλος πάνθηρας τη νύχτα και άλλος πάνθηρας τη μέρα.

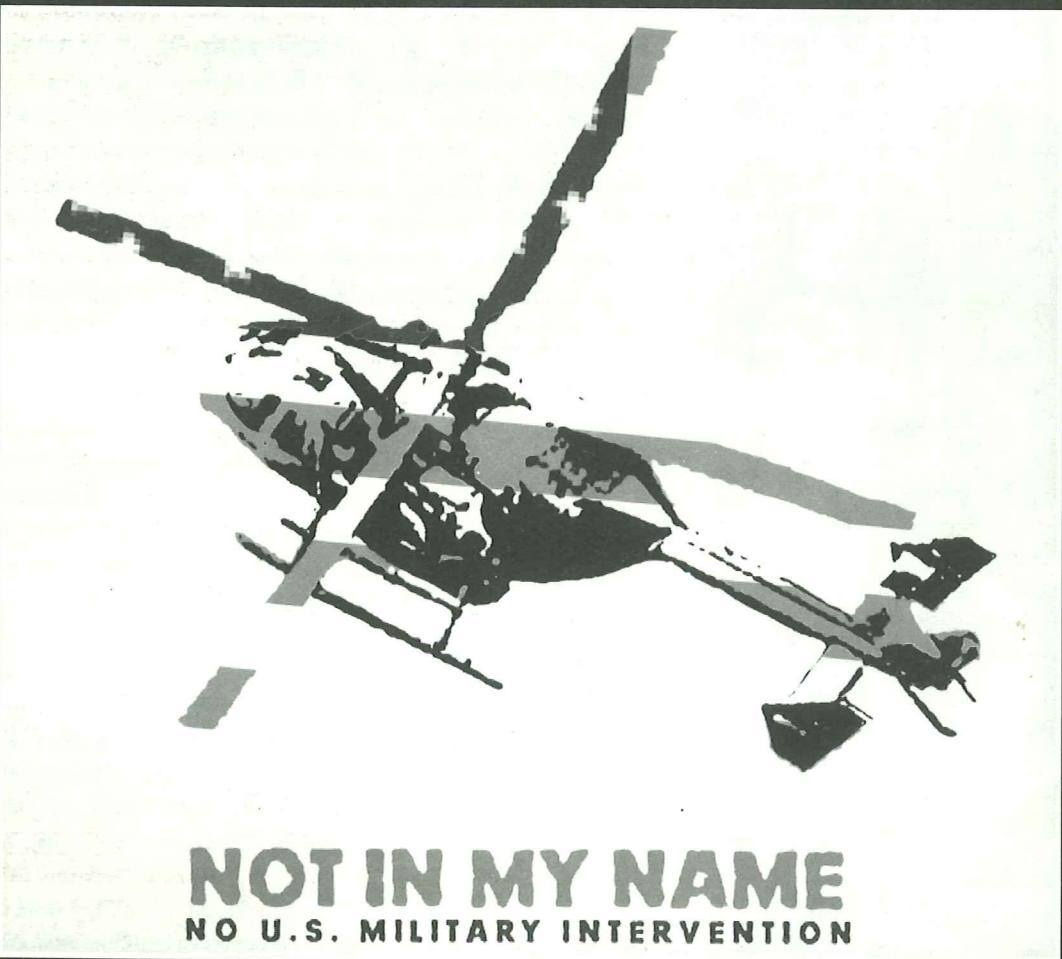
12

Μια από τις λίγες φορές που ο Άξελ μού μίλησε, μου είπε ότι εγώ ήμουν αυτός αλλά πριν από 13 χρόνια. Πάντα το σκεφτόμουν αυτό. Πριν φύγω, πριν κοιτάξω την κίτρινη πολυθρόνα, πριν κατεβάσω το πόστερ με τον Μορισέι που θα μου είχε χαρίσει αν ήταν εδώ, πριν από οτιδήποτε άλλο, πήρα το γράμμα που ο Άξελ ποτέ δε μου έδωσε. Δεν θέλησα να το διαβάσω εκεί, αλλά ούτε θέλω και τώρα, με φοβίζει επειδή σκέφτομαι ότι εκεί βγαίνει κάτι από εκείνο που εγώ είμαι ή θα είμαι, ίσως λέει αν είμαι ή δεν είμαι αληθινός πανκ, ίσως λέει ότι θα γίνω πρεζόνι και ότι θα είμαι περικυκλωμένος από τύπους σαν κι αυτόν. Το μόνο που ξέρω τώρα είναι ότι νιώθω έναν μεγάλο κόμπο στο λαιμό, το σώμα μου τρικλίζει επειδή είναι πολύ αδύναμο, και έχω μια τρομακτική διάθεση να ουρλιάζω και να βγω έξω τρέχοντας, να κλείσω τα μάτια μου και να τα ξεχάσω όλα, αλλά ξέρω ότι κάτι τέτοιο δεν μπορεί να γίνει.

Όταν θα είμαι 30 χρονών, εκείνος θα είναι 43.

Μετάφραση: K.A.

* σ.τ.μ.: Η ηρωίδα του Ύποπτου Κόσμου του Τουίν Πίκς, του Ντείβιντ Λιντς.

NOT IN MY NAME
NO U.S. MILITARY INTERVENTION